QUINTUS HORATIUS FLACCUS.

BIRMINGHAMIAE;
Typis *S. BASKERVILLE.*
MDCCLXXVII.

BRITISH MUSEUM
2 32
NOV

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER PRIMUS.

AD MÆCENATEM. ODE I.

Alios aliis rebus duci; se Lyricorum versuum studio teneri.

MÆCENAS atavis edite regibus,
O et præsidium et dulce decus meum;
Sunt quos curriculo pulverem Olym-
Collegisse juvat, metaque fervidis [picum
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur areis;
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit; nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.

Multos caſtra juvant, et lituo tubæ
Permiſtus ſonitus, bellaque matribus
Deteſtata. Manet ſub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor;
Seu viſa eſt catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marſus aper plagas.
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dîs miſcent ſuperis; me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo: ſi neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Leſboum refugit tendere barbiton.
Quod ſi me Lyricis vatibus inſeris,
Sublimi feriam ſidera vertice.

AD AUGUSTUM. ODE II.

Deos omnes iratos eſſe Romanis ob Cæſaris cædem: unam imperii ſpem in Auguſto conſtitutam.

JAM ſatis terris nivis atque diræ
Grandinis miſit Pater, et rubente
Dextera ſacras jaculatus arces
Terruit Urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhæ nova monſtra queſtæ;
Omne cum Proteus pecus egit altos
Viſere montes;
Piſcium et ſumma genus hæſit ulmo,
Nota quæ ſedes fuerat palumbis;
Et ſuperjecto pavidæ natarunt
Æquore damæ.
Vidimus flavum Tiberim, retortis

Litore

Litore Etruſco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis,
Templaque Veſtæ;
Iliæ dum ſe nimium querenti
Jactat ultorem, vagus et ſiniſtra
Labitur ripa, Jove non probante, uxorius amnis.
Audiet cives acuiſſe ferrum,
Quo graves Perſæ melius perirent;
Audiet pugnas vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet Divum populus ruentis
Imperi rebus? Prece qua fatigent
Virgines ſanctæ minus audientem
Carmina Veſtam?
Cui dabit partes ſcelus expiandi
Jupiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo:
Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circumvolat, et Cupido:
Sive neglectum genus et nepotes
Reſpicis auctor,
Heu! nimis longo ſatiate ludo,
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer et Marſi peditis cruentum
Vultus in hoſtem:
Sive mutata juvenem figura
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæſaris ultor.
Serus in cœlum redeas, diuque

Lætus interſis populo Quirini;
Neve te noſtris vitiis iniquum
Ocyor aura
Tollat. Hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater, atque Princeps;
Neu ſinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæſar.

ODE III.

Virgilio Athenas proficiſcenti ſecundam navigationem precatur; deinde occaſionem nactus, in hominum audaciam invehitur.

SIC te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida ſidera,
Ventorumque regat pater,
Obſtrictis aliis præter Iapyga,
Navis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium; finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et ſerves animæ dimidium meæ.
Illi robur, et æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Adriæ
Major, tollere ſeu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui fixis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum, et

Infames

Infames ſcopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras; ſi tamen impiæ
Non tangenda rates tranſiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum et nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætherea domo
Subductum, macies, et nova febrium
Terris incubuit cohors;
Semotique prius tarda neceſſitas
Leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aera
Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum eſt.
Cœlum ipſum petimus ſtultitia; neque
Per noſtrum patimur ſcelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

AD SESTIUM ODE IV.

Adventu veris, et communi moriendi conditione propoſita, hortatur ad voluptates.

SOLVITUR acris hiems grata vice veris et Favoni,
Trahuntque ſiccas machinæ carinas:
Ac neque jam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.

Jam Cytherea choros ducit Venus, imminente lu-
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes [na;
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cy-
Vulcanus ardens urit officinas. [clopum
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire
myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.
Nunc et in umbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agna, ſive malit hœdo.
Pallida Mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Seſti, [gam.
Vitæ ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare lon-
Jam te premet Nox, fabulæque Manes,
Et domus exilis Plutonia: quo ſimul mearis,
Nec regna vini ſortiere talis; [ventus
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo calet ju-
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

AD PYRRHAM ODE V.

Miſeros eſſe qui illius amore teneantur: ſe ex eo, tanquam e naufragio, enataſſe.

QUIS multa gracilis te puer in roſa
Perfuſus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, ſub antro?
Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis? Heu, quoties fidem
Mutatoſque Deos flebit, et aſpera
Nigris æquora ventis
Emirabitur inſolens!
Qui nunc te fruitur credulus aurea;

Qui

Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat, neſcius auræ
Fallacis. Miſeri, quibus
Intentata nites! Me tabula ſacer
Votiva paries indicat uvida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris Deo.

AD AGRIPPAM. ODE VI.

Bella ab eo geſta a Vario cantatum iri: ſe conviviis tantum et amoribus deſcribendis aptum eſſe.

SCRIBERIS Vario fortis, et hoſtium
Victor, Mæonii carminis alite,
Quam rem cunque ferox navibus, aut equis
Miles, te duce, geſſerit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Pelidæ ſtomachum cedere neſcii,
Nec curſus duplicis per mare Ulyſſei,
Nec ſævam Pelopis domum
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbelliſque lyræ Muſa potens vetat
Laudes egregii Cæſaris, et tuas
Culpa deterere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne ſcripſerit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden ſuperis parem?
Nos convivia, nos prœlia virginum
Sectis in juvenes unguibus acrium
Cantamus, vacui, ſive quid urimur,
Non præter ſolitum leves.

AD

AD MUNATIUM PLANCUM.

ODE VII.

Alias aliis, ſibi Tiburtinam regionem placere. Cohortatio ad voluptates.

LAUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheſum, bimariſve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Del-
Inſignes, aut Theſſala Tempe. [phos
Sunt quibus unum opus eſt intactæ Palladis ar-
Carmine perpetuo celebrare; et [ces
Undique decerptam fronti præponere olivam.
Plurimus in Junonis honorem
Aptum dicit equis Argos, diteſque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Lariſſæ percuſſit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ reſonantis,
Et præceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.
* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *
Albus ut obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuo: ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam, vitæque labores
Molli, Plance, mero; ſeu te fulgentia ſignis
Caſtra tenent, ſeu denſa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxiſſe corona,
Sic triſtes affatus amicos:

Quo

Quo nos cunque feret melior Fortuna parente,
Ibimus, ô ſocii comiteſque.
Nil deſperandum Teucro duce, et auſpice Teucro:
Certus enim promiſit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, pejoraque paſſi
Mecum ſæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

AD LYDIAM. ODE VIII.

Obſcure juvenem quendam, ut amore perditum, notat.

LYDIA, dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere; cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque ſolis,
Cur neque militaris
Inter æquales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frænis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? Cur oli-
Sanguine viperino [vum
Cautius vitat; neque jam livida geſtat armis
Brachia, ſæpe diſco,
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinæ
Filium dicunt Thetidis ſub lacrymoſa Trojæ
Funera; ne virilis
Cultus in cædem et Lycias proriperet ca-
tervas?

AD

AD THALIARCHUM. ODE IX.

Hieme indulgendum voluptati.

VIDES ut alta ſtet nive candidum
Soracte, nec jam ſuſtineant onus
Silvæ laborantes, geluque
Flumina conſtiterint acuto.
Diſſolve frigus, ligna ſuper foco
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.
Permitte Divis cætera; qui ſimul
Stravere ventos æquore fervido
Depræliantes, nec cupreſſi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid ſit futurum cras, fuge quærere; et
Quem fors dierum cunque dabit, lucro
Appone: nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas.
Donec virenti canities abeſt
Moroſa; nunc et campus, et areæ,
Leneſque ſub noctem ſuſurri
Compoſita repetantur hora:
Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellæ riſus ab angulo,
Pignuſque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

IN MERCURIUM. ODE X.

MERCURI, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decoræ
More palæstræ:
Te canam magni Jovis ac Deorum
Nuncium, curvæque lyræ parentem;
Callidum, quidquid placuit, jocoso
Condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.
Quin et Atridas, duce te, superbos
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignes, et iniqua Trojæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coerces
Aurea turbam; superis Deorum
Gratus, et imis.

AD LEUCONOEN. ODE XI.

Indulgendum voluptati, omissa futurorum cura.

TU ne quæsieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint Leuconoe; neu Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quidquid erit, pati!
Seu plures hiemes, seu tribuit Jupiter ultimam,
Quæ

Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias; vina liques; et ſpatio brevi
Spem longam reſeces. Dum loquimur, fugerit invida
Ætas. Carpe diem, quam minimum credula poſtero.

AD AUGUSTUM. ODE XII.

Diis, heroibus, viriſque aliquot claris laudatis, poſtremo commendat Auguſtum.

QUEM virum aut heroa lyra, vel acri
Tibia, ſumis celebrare, Clio?
Quem Deum? cujus recinet jocoſa
Nomen imago,
Aut in umbroſis Heliconis oris,
Aut ſuper Pindo; gelidove in Hæmo,
Unde vocalem temere inſecutæ
Orphea ſilvæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapſus, celereſque ventos,
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam ſolitis Parentis
Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
Qui mare et terras, variiſque mundum
Temperat horis:
Unde nil majus generatur ipſo;
Nec viget quidquam ſimile, aut ſecundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Prœliis audax neque te ſilebo,

Liber;

Liber; et ſævis inimica virgo
Belluis; nec te, metuende certa
Phœbe ſagitta.
Dicam et Alciden; puerosque Ledæ,
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem: quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit,
Defluit ſaxis agitatus humor;
Concidunt venti, fugiuntque nubes;
Et minax (ſic Dî voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum poſt hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an ſuperbos
Tarquini faſces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, et Scauros, animæque magnæ
Prodigum, Pœno ſuperante, Paulum,
Gratus inſigni referam Camena,
Fabriciumque.
Hunc, et incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Sæva paupertas, et avitus apto
Cum lare fundus.
Creſcit occulto, velut arbor, ævo
Fama Marcelli. Micat inter omnes
Julium ſidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ Pater atque cuſtos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæſaris fatis data: tu ſecundo
Cæſare regnes.
Ille, ſeu Parthos Latio imminentes

Egerit juſto domitos triumpho,
Sive ſubjectos Orientis oræ
Seras et Indos;
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum caſtis inimica mittes
Fulmina lucis.

AD LYDIAM. ODE XIII.

Dolet ſibi Telephum anteponi.

CUM tu, Lydia, Telephi
Cervicem roſeam, cerea Telephi
Laudas brachia; væ, meum
Fervens difficili bile tumet jecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa ſede manet; humor et in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, ſeu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ; ſive puer furens
Impreſſit memorem dente labris notam.
Non, ſi me ſatis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oſcula, quæ Venus
Quinta parte ſui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,
Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulſus querimoniis
Suprema citius ſolvet amor die!

ODE XIV.

Tranſlatione a navi ducta imminentes Romanis calamitates denunciat, ſi Octavianum patiantur ab reipublicæ gubernaculis diſcedere.

O Navis, referent in mare te novi
Fluctus? O! quid agis? Fortiter occupa
Portum. Nonne vides ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri faucius Africo,
Antennæque gemant; ac ſine funibus
Vix durare carinæ
Poſſint imperioſius
Æquor? Non tibi ſunt integra lintea;
Non Dî, quos iterum preſſa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvæ filia nobilis,
Jactes et genus et nomen inutile:
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit. Tu, niſi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper ſolicitum quæ mihi tædium,
Nunc deſiderium, curaque non levis,
Interfuſa nitentes
Vites æquora Cycladas.

ODE XV.

Nerei vaticinium de ruina Trojæ.

PASTOR cum traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hoſpitam;
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera

Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adeſt viris
Sudor! Quanta moves funera Dardanæ
Genti! Jam galeam Pallas, et ægida,
Curruſque, et rabiem parat.
Nequicquam Veneris præſidio ferox
Pectes cæſariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides:
Nequicquam thalamo graves
Haſtas, et calami ſpicula Cnoſſii
Vitabis, ſtrepitumque, et celerem ſequi
Ajacem: tamen, heu! ſerus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Neſtora reſpicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucerque, et Sthenelus ſciens
Pugnæ; ſive opus eſt imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Noſces. Ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Viſum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio
Matroniſque Phrygum claſſis Achillei:
Poſt certas hiemes uret Achaicus
Ignis Pergameas domos.

PALIN-

PALINODIA. ODE XVI.

Veniam petit a puella, quam iambis læſerat.

O Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminoſis cunque voles modum
Pones iambis; ſive flamma,
Sive mari libet Adriano.
Non Liber æque, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius,
Non Dindymene, non acuta
Si geminant Corybantes æra,
Triſtes ut iræ: quas neque Noricus
Deterret enſis, nec mare naufragum,
Nec ſævus ignis, nec tremendo
Jupiter ipſe ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Deſectam, et inſani leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.
Iræ Thyeſten exitio gravi
Stravere; et altis urbibus ultimæ
Stetere cauſæ, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.
Compeſce mentem. Me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, et in celeres iambos
Miſit furentem. Nunc ego mitibus
Mutare quæro triſtia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

AD TYNDARIDEM. ODE XVII.

Invitat eam in Lucretilem.

VELOX amœnum ſæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, et igneam
Defendit æſtatem capellis
Uſque meis, pluvioſque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes et thyma deviæ
Olentis uxores mariti;
Nec virides metuunt colubras,
Nec Martiales hœduleæ lupos;
Utcunque dulci, Tyndari, fiſtula
Valles, et Uſticæ cubantis
Levia perſonuere ſaxa.
Dî me tuentur: Dîs pietas mea
Et Muſa cordi eſt. Hic tibi Copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle Caniculæ
Vitabis æſtus, et fide Teia
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Leſbii
Duces ſub umbra; nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia; nec metues protervum
Suſpecta Cyrum, ne male diſpari
Incontinentes injiciat manus,
Et ſcindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque veſtem.

AD

AD VARUM. ODE XVIII.

Vini potu moderato hilarari animum, immoderato rixas excitari.

NULLAM, Vare, ſacra vite prius ſeveris arborem
Circa mite ſolum Tiburis, et mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt ſolicitudines.
Quis poſt vina gravem militiam, aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Evius,
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Diſcernunt avidi. Non ego te, candide Baſſareu,
Invitum quatiam; nec variis obſita frondibus
Sub divum rapiam. Sæva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quæ ſubſequitur cœcus Amor ſui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, pellucidior vitro.

DE GLYCERA. ODE XIX.

Se illius amore uri.

MATER ſæva Cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et laſciva Licentia,
Finitis animum reddere amoribus.

Urit

Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus aſpici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deſeruit; nec patitur Scythas,
Et verſis animoſum equis
Parthum dicere, nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi ceſpitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, thuraque
Bimi cum patera meri.
Mactata veniet lenior hoſtia.

AD MÆCENATEM. ODE XX.

Invitat eum ad minime ſumtuoſum convivium.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipſe teſta
Conditum levi; datus in theatro
Cum tibi plauſus,
Clare Mæcenas eques, ut paterni
Fluminis ripæ, ſimul et jocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubam, et prælo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

IN DIANAMET APPOLLIENM. ODE XXI.

Seculare Carmen.

DIANAM teneræ dicite virgines.
Intonſum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque ſupremo
Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam fluviis, et nemorum coma,
Quæcunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi.
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Inſignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.
Hæc bellum lacrymoſum, hic miſeram famem
Peſtemque à populo et principe Cæſare in
Perſas atque Britannos
Veſtra motus aget prece.

AD ARISTIUM. ODE XXII.

Vitæ integritatem et innocentiam ubique eſſe tutam.

INTEGER vitæ, ſceleriſque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida ſagittis,
Fuſce, pharetra;
Sive per Syrtes iter æſtuoſas,
Sive facturus per inhoſpitalem
Caucaſum,

Caucaſum, vel quæ loca fabuloſus
Lambit Hydaſpes.
Namque me ſilva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem:
Quale portentum neque militaris
Daunius latis alit eſculetis;
Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor æſtiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulæ, maluſque
Jupiter urget:
Pone ſub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

AD CHLOEN. ODE XXIII.

Non eſſe jam quod viriles complexus, viro matura, extimeſcat.

VITAS hinnuleo me ſimilis, Chloe,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non ſine vano
Aurarum et ſilüæ metu.
Nam, ſeu mobilibus vepris inhorruit
Ad ventum foliis, ſeu virides rubum
Dimovere lacertæ,
Et corde et genibus tremit.

Atqui

Atqui non ego te, tigris ut aſpera,
Gætuluſve leo, frangere perſequor.
Tandem deſine matrem
Tempeſtiva ſequi viro.

AD VIRGILIUM. ODE XXIV.

Deflet Quintilii mortem.

QUIS deſiderio ſit pudor, aut modus
Tam cari capitis? Præcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus ſopor
Urget! cui Pudor, et Juſtitiæ ſoror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas,
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu fruſtra pius, heu! non ita creditum
Poſcis Quintilium Deos.
Quid? ſi Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat ſanguis imagini,
Quam virga ſemel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: ſed levius fit patientia,
Quidquid corrigere eſt nefas.

AD

AD LYDIAM. ODE XXV.

Insultat ei, quod jam vetula vicissim a juvenibus contemnatur.

PARCIUS junctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi;
Nec tibi somnos adimunt; amatque
Janua limen,
Quæ prius multum faciles movebat
Cardines. Audis minus et minus jam,
'Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?'
Invicem mœchos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub interlunia vento:
Cum tibi flagrans amor, et libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulcerosum;
Non sine questu,
Læta quod pubes edera virenti
Gaudeat, pulla magis atque myrto;
Aridas frondes hiemis sodali
Dedicet Euro.

DE ÆLIO LAMIA. ODE XXVI.

Se soluto animo velle Lamiam laudare.

MUSIS amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis; queis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,

Quid

Quid Tiridaten terreat, unice
Securus. O quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplei dulcis: nil sine te mei
Possunt honores. Hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

ODE XXVII.

Ad sodales inter pocula rixantes.

NATIS in usum lætitiæ scyphis
Pugnare Thracum est. Tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? Dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? Non alia bibam
Mercede. Quæ te cunque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus, ingenuoque semper
Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. Ah miser,
Quanta laboras in Charybdi!
Digne puer meliore flamma.

Quæ ſaga, quis te ſolvere Theſſalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegaſus expediet Chimæra.

ODE XXVIII.

Inducitur Archytæ umbra nautæ cuidam reſpondens omnibus eſſe moriendum, oranſque ne ſe inſepultum jacere patiatur.

TE maris et terræ, numeroque carentis arenæ
Menſorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodeſt
Aerias tentaſſe domos, animoque rotundum
Percurriſſe polum, morituro.
Occidit et Pelopis genitor conviva Deorum;
Tithonuſque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admiſſus: habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demiſſum; quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora teſtatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti conceſſerat atræ;
Judice te, non ſordidus auctor
Naturæ verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda ſemel via leti.
Dant alios Furiæ torvo ſpectacula Marti:
Exitio eſt avidum mare nautis.
Miſta ſenum ac juvenum denſentur funera: nullum
Sæva caput Proſerpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.

At

At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Offibus et capiti inhumato
Particulam dare. Sic, quodcunque minabitur
Fluctibus Heſperiis, Venuſinæ [Eurus
Plectantur ſilvæ, te ſoſpite; multaque merces,
Unde poteſt, tibi defluat æquo
Ab Jove, Neptunoque ſacri cuſtode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Poſtmodo te natis fraudem committere forſan?
Debita jura viceſque ſuperbæ
Te maneant ipſum: precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla reſolvent.
Quanquam feſtinas, non eſt mora longa; licebit
Injecto ter pulvere curras.

AD ICCIUM. ODE XXIX.

Mirum quiddam et monſtri ſimile dicit eſſe, eum a philoſophiæ ſtudio ad militiam tranſiſſe.

ICCI, beatis nunc Arabum invides
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus; horribilique Medo
Nectis catenas. Quæ tibi virginum,
Sponſo necato, barbara ſerviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur unctis,
Doctus ſagittas tendere Sericas
Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi poſſe rivos
Montibus, ac Tiberim reverti;

Cum tu coemtos undique nobiles
Libros Panæti, Socraticam et domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

AD VENEREM. ODE XXX.

Ut in ædem Glyceræ veniat.

O Venus, regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum puer, et solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

ODE XXXI.

Quid petendum ab Apolline.

QUID dedicatum poscit Apollinem
Vates? Quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniæ segetes feracis;
Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calenam falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives et aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,

Dis

Dîs carus ipſis; quippe ter et quater
Anno reviſens æquor Atlanticum
Impune. Me paſcunt olivæ,
Me cichorea, leveſque malvæ.
Frui paratis et valido mihi,
Latoe, dones; ac, precor, integra
Cum mente nec turpem ſenectam
Degere, nec cithara carentem.

ODE XXXII.

Rogatus ſeculare carmen componère, lyram precatur ut cantus argumento pares ſibi ſuggerat.

POSCIMUR. Si quid vacui ſub umbra
Luſimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures, age dic Latinum,
Barbite, carmen:
Leſbio primum modulate civi;
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Litore navim,
Liberum et Muſas Venerem que et illi
Semper hærentem puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis, nigróque
Crine decorum.
O decus Phœbi, et dapibus ſupremi
Grata teſtudo Jovis, O laborum
Dulce lenimen, mihi cunque ſalve
Rite vocanti.

AD ALBIUM TIBULLUM. ODE XXXIII.

Solatur eum aliorum exemplo, qui amantes non redamentur.

ALBI, ne doleas plus nimio memor
Immitis Glyceræ; neu miſerabiles
Decantes elegos, cur tibi junior
Læſa præniteat fide.
Inſignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in aſperam
Declinat Pholoen; ſed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoe peccet adultero.
Sic viſum Veneri; cui placet impares
Formas atque animos ſub juga ahenea
Sævo mittere cum joco.
Ipſum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros ſinus.

ODE XXXIV.

Pœnitere ſe irreligioſum extitiſſe, dum Epicureos ſectaretur.

PARCUS Deorum cultor et infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro; nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus

Cogor

Cogor relectos. Namque Dieſpiter,
Igni coruſco nubila dividens,
Plerumque per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum;
Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx, et inviſi horrida Tænari
Sedes, Atlanteuſque finis
Concutitur. Valet ima ſummis
Mutare, et inſignia attenuat Deus,
Obſcura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit; hic poſuiſſe gaudet.

AD FORTUNAM. ODE XXXV.

Orat Fortunam, ut ſervet Cæſarem in Britannos ire meditantem.

O DIVA, gratum quæ regis Antium,
Præſens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel ſuperbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit ſolicita prece
Ruris colonus; te dominam æquoris,
Quicunque Bithyna laceſſit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Urbeſque, genteſque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni.
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam; neu populus fremens

Ad

Ad arma ceſſantes ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te ſemper anteit ſæva Neceſſitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Geſtans ahena; nec ſeverus
Uncus abeſt, liquidumve plumbum.
Te Spes, et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,
Utcunque mutata potentes
Veſte domos inimica linquis.
At vulgus infidum, et meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce ſiccatis amici,
Ferre jugum pariter doloſi.
Serves iturum Cæſarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum et ſceleris pudet,
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Ætas? Quid intactum nefaſti
Liquimus? Unde manum juventus
Metu Deorum continuit? Quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude defingas retuſum in
Maſſagetas Arabaſque ferrum.

ODE XXXVI.

Gratulatur Numidæ amico fauſtum in patriam reditum.

ET thure et fidibus juvat
Placare, et vituli ſanguine debito
Cuſtodes Numidæ Deos;
Qui nunc, Heſperia ſoſpes ab ultima,
Caris multa ſodalibus,
Nulli plura tamen dividit oſcula,
Quam dulci Lamiæ; memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque ſimul togæ.
Creſſa ne careat pulchra dies nota;
Neu promtæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium ſit requies pedum;
Neu multi Damalis meri
Baſſum Threicia vincat amyſtide;
Neu deſint epulis roſæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Laſcivis ederis ambitioſior.

AD SODALES. ODE XXXVII.

Sodales ſuos ad lætitiam hortatur ob Actiacam Auguſti victoriam.

NUNC eſt bibendum, nunc pede libero
Pulſanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare

Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, ſodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis; dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
Vix una ſoſpes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæſar, ab Italia volantem
Remis adurgens (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Æmoniæ) daret ut catenis
Fatale monſtrum; quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit enſem, nec latentes
Claſſe cita reparavit oras.
Auſa et jacentem viſere regiam
Vultu ſereno, fortis et aſperas
Tractare ſerpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sævis Liburnis ſcilicet invidens
Privata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

AD

AD PUERUM. ODE XXXVIII.

Non esse opus sibi magno apparatu.

PERSICOS odi, puer, apparatus:
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curæ: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER SECUNDUS.

AD ASINIUM POLLIONEM.
ODE I.

Eum monet ut ſuas de bellis civilibus Trgœdias tantiſper intermittat, dum res civiles ordinarit.

MOTUM ex Metello conſule civicum,
Bellique cauſas, et vitia, et modos,
Ludumque Fortunæ, graveſque
Principum amicitias, et arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculoſæ plenum opus aleæ,
Tractas, et incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.
Paulum ſeveræ Muſa tragœdiæ
Deſit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Inſigne mœſtis præſidium reis,
Et conſulenti, Pollio, curiæ;
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aures: jam litui ſtrepunt:

Jam

Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.
Videre magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere ſordidos;
Et cuncta terrarum ſubacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno, et Deorum quiſquis amicior
Afris inulta ceſſerat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulcris impia prœlia
Teſtatur, auditumque Medis
Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges, ecquæ flumina lugubris
Ignara belli? Quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore noſtro?
Sed ne relictis, Muſa procax, jocis,
Ceæ retractes munera næniæ:
Mecum Dionæo ſub antro
Quære modos leviore plectro.

AD CRISPUM SALLUSTIUM.

ODE II.

Avaritiam vituperat, et liberalitatem extollit.

NULLUS argento color eſt avaris
Abdito terris, inimice lamnæ
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, et uterque Pœnus
Serviat uni.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops;
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, et aquoſus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri ſolio Phraaten,
Diſſidens plebi, numero beatorum
Eximit Virtus; populumque falſis
Dedocet uti
Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quiſquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

AD Q. DELLIUM. ODE III.

Moderate ferenda eſt utraque fortuna, omnibus impendente æqua moriendi conditione.

ÆQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætitia; moriture Delli,
Seu mœſtus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Feſtos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.

Qua

Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hoſpitalem conſociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo;
Huc vina, et unguenta, et nimium brevis
Flores amœnos ferre jube roſæ:
Dum res, et ætas, et ſororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coemtis ſaltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit,
Cedes; et exſtructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Diveſne, priſco et natus ab Inacho,
Nil intereſt, an pauper, et infima
De gente ſub dio moreris,
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Verſatur urna, ſerius, ocyus
Sors exitura, et nos in æternum
Exilium impoſitura cymbæ.

AD XANTHIAM PHOCEUM. ODE IV.

Quod ancillam amet, non eſſe cur eum pudeat: multis enim magnis viris idem uſu veniſſe.

NE ſit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: prius inſolentem
Serva Briſeis niveo colore
Movit Achillem.
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmeſſæ:

Arſit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta;
Barbaræ poſtquam cecidere turmæ
Theſſalo victore, et ademtus Hector
Tradidit feſſis leviora tolli
Pergama Graiis.
Neſcias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certe genus, ac Penates
Mœret iniquos.
Crede non illam tibi de ſceleſta
Plebe dilectam; neque ſic fidelem,
Sic lucro averſam potuiſſe naſci
Matre pudenda.
Brachia, et vultum, tereteſque ſuras
Integer laudo: fuge ſuſpicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere luſtrum.

ODE V.

Revocandam eſſe mentem a cupiditate virginis immaturæ.

NONDUM ſubacta ferre jugum valet
Cervice; nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes eſt animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æſtum, nunc in udo
Ludere cum vitulis ſalicto

Pergæ-

Prægeſtientis. Tolle cupidinem
Immitis uvæ: jam tibi lividos
Diſtinguet Autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Jam te ſequetur (currit enim ferox
Ætas; et illi, quos tibi demſerit,
Apponet annos) jam proterva
Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta, quantum non Pholoe fugax,
Non Chloris; albo ſic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiuſve Gyges:
Quem ſi puellarum inſereres choro,
Mire ſagaces falleret hoſpites
Diſcrimen obſcurum, ſolutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

AD SEPTIMIUM. ODE VI.

Tiburtinæ et Tarentinæ regionis amœnitatem laudat.

SEPTIMI Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum juga ferre noſtra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura ſemper
Æſtuat unda:
Tibur Argeo poſitum colono
Sit meæ ſedes utinam ſenectæ;
Sit modus laſſo maris, et viarum,
Militiæque.
Unde ſi Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galeſi

Flumen, et regnata petam Laconi
Rura Phalantho.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet; ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro;
Ver ubi longum tepidaſque præbet
Jupiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus, et beatæ
Poſtulant arces: ibi tu calentem
Debita ſparges lacryma favillam
Vatis amici.

AD POMPEIUM ODE VII.

Huic reditum e militia gratulatur.

O SÆPE mecum tempus in ultinum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritum
Dîs patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime ſodalium?
Cum quo morantem ſæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces
Turpe ſolum tetigere mento.

Sed

Sed me per hoſtes Mercurius celer
Denſo paventem ſuſtulit aere:
Te rurſus in bellum reſorbens
Unda fretis tulit æſtuoſis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem;
Longaque feſſum militia latus
Depone ſub lauru mea; neu
Parce cadis tibi deſtinatis.
Oblivioſo levia Maſſico
Ciboria exple: funde capacibus
Unguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto? Quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego ſanius
Bacchabor Edonis. Recepto
Dulce mihi furere eſt amico.

AD BARINEN. ODE VIII.

Non eſſe cur ei juranti credatur: formoſarum enim perjuria a Diis non vindicari.

ULLA ſi juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuiſſet unquam;
Dente ſi nigro fieres, nel uno
Turpior ungui:
Crederem: ſed tu, ſimul obligaſti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, ac toto taciturna noctis

Signa

Signa cum cœlo, gelidaque Divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipſa: rident
Simplices Nymphæ; ferus et Cupido,
Semper ardentes acuens ſagittas
Cote cruenta.
Adde, quod pubes tibi creſcit omnis:
Servitus creſcit nova: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te ſuis matres metuunt juvencis;
Te ſenes parci; miſeræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

AD VALGIUM. ODE IX.

Ut Myſtæ pueri mortem aliquando tandem flere deſinat.

NON ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros; aut mare Caſpium
Vexant inæquales procellæ
Uſque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, ſtat glacies iners
Menſes per omnes; aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu ſemper urges flebilibus modis
Myſten ademtum; nec tibi Veſpero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente ſolem.

At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum ſenex
Annos; neque impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ ſorores
Flevere ſemper. Deſine mollium
Tandem querelarum; ac potius nova
Cantemus Auguſti tropæa
Cæſaris; et rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices;
Intraque præſcriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

AD LICINIUM. ODE X.

Servandam eſſe mediocritatem, et animi in utraque fortuna æquabilitatem.

RECTIUS vives, Licini, neque altum
Semper urgendo; neque, dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Litus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti; caret invidenda
Sobrius aula.
Sævius ventis agitatur ingens
Pinus; excelſæ graviore caſu
Decidunt turres; feriuntque ſummos
Fulmina montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum

Pectus.

Pectus. Informes hiemes reducit
Jupiter: idem
Summovet. Non, ſi male nunc, et olim
Sic erit. Quondam citharæ tacentem
Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.
Rebus anguſtis animoſus atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

AD QUINTIUM HIRPINUM.
ODE XI.

Jucunde vivendum eſſe, omiſſis curis.

QUID bellicoſus Cantaber, et Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet Adria
Diviſus objecto, remittas
Quærere; neu trepides in uſum
Poſcentis ævi pauca. Fugit retro
Levis Juventas et Decor, arida
Pellente laſcivos amores
Canitie, facilemque ſomnum.
Non ſemper idem floribus eſt honor
Vernis; neque uno Luna rubens nitet
Vultu. Quid æternis minorem
Conſiliis animum fatigas?
Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temere, et roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriaque nardo

Potamus

Potamus uncti? Diffipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocyus
Reſtinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium ſcortum eliciet domo
Lyden? Eburna dic age cum lyra
Maturet, incomtam Lacænæ
More comam religata nodo.

AD MÆCENATEM. ODE XII.

Non convenire res graves Lyrico carmini.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum ſanguine, mollibus
Aptari citharæ modis;
Nec ſævos Lapithas, et nimium mero
Hylæum; domitoſve Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedeſtribus
Dices hiſtoriis prœlia Cæſaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulces dominæ Muſa Licymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, ſacro
Dianæ celebris die.

Num

Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Licymniæ,
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem; aut facili sævitia negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupet.

ODE XIII.

In aborem, cujus casu in agro Sabino pene oppressus est.

ILLE et nefasto te posuit die
(Quicunque) primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis: ille venena Colcha,
Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit; agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas. Navita Bosporum
Pœnus perhorrescit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata;
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum

Robur:

Robur: ſed improviſa leti
Vis rapuit, rapietque gentes.
Quam pene furvæ regna Proſerpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedeſque diſcretas piorum, et
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus;
Et te ſonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli!
Utrumque ſacro digna ſilentio
Mirantur umbræ dicere: ſed magis
Pugnas et exactos tyrannos
Denſum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus ſtupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin et Prometheus, et Pelopis parens
Dulci laborem decipitur ſono;
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

AD POSTUMUM. ODE XIV.

Mortem vitari non poſſe.

EHEU! fugaces, Poſtume, Poſtume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis et inſtanti ſenectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem

Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonem Tityonque triſti
Compeſcit unda, ſcilicet omnibus,
Quicunque terræ munere veſcimur,
Enaviganda, ſive reges,
Sive inopes erimus coloni.
Fruſtra cruento Marte carebimus,
Fractiſque rauci fluctibus Adriæ:
Fruſtra per Autumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum.
Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans, et Danai genus
Infame, damnatuſque longi
Siſyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor: neque harum, quas colis, arborum
Te, præter inviſas cupreſſos,
Ulla brevem dominum ſequetur.
Abſumet hæres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus, et mero
Tinget pavimentum ſuperbus,
Pontificum potiore cœnis.

ODE XV.

Antiquorum frugalitatem recenti luxui opponit.

JAM pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent: undique latius
Extenta viſentur Lucrino
Stagna lacu, platanuſque cœlebs
Evincet ulmos: tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,

Spargent

Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum ſpiſſa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Præſcriptum et intonſi Catonis
Auſpiciis, veterumque norma.
Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton:
Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant; oppida publico
Sumtu jubentes, et Deorum
Templa novo decorare ſaxo.

AD GROSPHUM. ODE XVI.

Tranquillitatem animi optari omnibus, eamque coercendis cupiditatibus comparari.

OTIUM Divos rogat impotenti
Prenſus Ægæo, ſimul atra nubes
Condidit lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:
Otium bello furioſa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Groſphe, non gemmis, neque purpura venale, nec auro.
Non enim gazæ, neque conſularis
Summovet lictor miſeros tumultus
Mentis, et Curas laqueata circum
Tecta volantes.

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum;
Nec leves ſomnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terris alio calentes
Sole mutamus? Patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitioſa naves
Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocyor cervis, et agente nimbos
Ocyor Euro.
Lætus in præſens animus quod ultra eſt
Oderit curare, et amara leni
Temperet riſu. Nihil eſt ab omni
Parte beatum.
Abſtulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit ſenectus:
Et mihi forſan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ
Veſtiunt lanæ: mihi parva rura, et
Spiritum Graiæ tenuem Camenæ
Parca non mendax dedit, ac malignum
Spernere vulgus.

AD MÆCENATEM ÆGROTUM.

ODE XVII.

Quo mortuo, negat ſe velle vivere.

CUR me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum eſt, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meæ ſi partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror alteram,
Nec carus æque, nec ſuperſtes
Integer? Ille dies utramque
Ducet ruinam. Non ego perfidum
Dixi ſacramentum: Ibimus, ibimus,
Utcunque præcedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ ſpiritus igneæ,
Nec, ſi reſurgat, centimanus Gyas
Divellet unquam: ſic potenti
Juſtitiæ placitumque Parcis.
Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit
Formidoloſus, pars violentior
Natalis horæ; ſeu tyrannus
Heſperiæ Capricornus undæ:
Utrumque noſtrum incredibili modo
Conſentit aſtrum. Te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucriſque fati
Tardavit alas; cum populus frequens
Fauſtum theatris ter crepuit ſonum:
Me truncus illapſus cerebro
Suſtulerat, niſi Faunus ictum

Dextra levaſſet, Mercurialium
Cuſtos virorum. Reddere victimas
Ædemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

ODE XVIII.

Mediocri ſua fortuna beatus popularium luxum et avaritiam inſectatur.

NON ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettias
Premunt columnas ultima reciſæ
Africa: neque Attali
Ignotus hæres regiam occupavi:
Nec Laconicas mihi
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.
At fides, et ingeni
Benigna vena eſt; pauperemque dives
Me petit. Nihil ſupra
Deos laceſſo, nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novæque pergunt interire lunæ:
Tu ſecanda marmora
Locas ſub ipſum funus; ac ſepulcri
Immemor ſtruis domos;
Mariſque Baiis obſtrepentis urges
Summovere litora,
Parum locuples continente ripa.
Quid, quod uſque proximos

Revellis

Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
Salis avarus? Pellitur paternos
In ſinu ferens Deos
Et uxor et vir, ſordidoſque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci ſede deſtinata
Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? Æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris: nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Revexit, auro captus. Hic ſuperbum
Tantalum atque Tantali
Genus coercet; hic levare functum
Pauperem laboribus
Vocatus, atque non vocatus, audit.

IN BACCHUM. ODE XIX.

Sibi fas eſſe Bacchi laudes, ut ejus numine pleno et concitato, canere.

BACCHUM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite, poſteri)
Nymphaſque diſcentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Evœ! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur: Evœ! parce, Liber,
Parce, gravi metuende thyrſo.
Fas pervicaces ſit mihi Thyiadas,
Vinique fontem, lactis et uberes

Cantare

Cantare rivos, atque truncis
Lapſa cavis iterare mella:
Fas et beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu ſeparatis uvidus in jugis
Nodo coerces viperino
Biſtonidum ſine fraude crines.
Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum ſcanderet impia,
Rhœtum retorſiſti leonis
Unguibus, horribilique mala:
Quanquam, choreis aptior et jocis
Ludoque dictus, non ſat idoneus
Pugnæ ferebaris; ſed idem
Pacis eras mediuſque belli.
Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam; et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

AD MÆCENATEM. ODE XX.

Famam ſuam æternam fore.

NON uſitata, non tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque major
Urbes relinquam. Non ego, pauperum
Sanguis parentum, non ego (quem vocant)

Dilecte

Dilecte Mæcenas, obibo;
Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam residunt cruribus asperæ
Pelles; et album mutor in alitem
Superna; nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ.
Jam Dædaleo tutior Icaro
Visam gementis litora Bospori,
Syrtesque Gætulas, canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, et qui dissimulat metum
Marsæ cohortis; Dacus, et ultimi
Noscent Geloni; me peritus
Discet Iber, Rhodanique potor.
Absint inani funere næniæ,
Luctusque turpes et querimoniæ:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER TERTIUS.

AD ASINIUM POLLIONEM. ODE I.

Non opibus, aut honoribus, ſed animi tranquillitate vitam beatam effici.

ODI profanum vulgus, et arceo.
Favete linguis: carmina non prius
Audita Muſarum ſacerdos
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta ſupercilio moventis.
Eſt ut viro vir latius ordinet
Arbuſta ſulcis; hic generoſior
Deſcendat in campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit major: æqua lege Neceſſitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.
Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes

Dulcem

Dulcem elaborabunt ſaporem;
Non avium citharæque cantus
Somnum reducent. Somnus agreſtium
Lenis virorum non humiles domos
Faſtidit, umbroſamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Deſiderantem quod ſatis eſt, neque
Tumultuoſum ſolicitat mare,
Nec ſævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hœdi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Funduſque mendax; arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta piſces æquora ſentiunt,
Jactis in altum molibus. Huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominuſque terræ
Faſtidioſus: ſed Timor et Minæ
Scandunt eodem quo dominus; neque
Decedit ærata triremi, et
Poſt equitem ſedet atra Cura.
Quod ſi dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum ſidere clarior
Delenit uſus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumve coſtum;
Cur invidendis poſtibus, et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operoſiores?

AD

AD AMICOS. ODE II.

Pueros ab ineunte ætate assuefaciendos esse rei militari, et vitæ laboriosæ.

ANGUSTAM, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat, et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta;
Vitamque sub dio, et trepidis agat
In rebus. Illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, et adulta virgo
Suspiret: Eheu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem; quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce et decorum est pro patria mori.
Mors et fugacem persequitur virum;
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidove tergo.
Virtus, repulsæ nescia sordidæ, incontaminatis fulget honoribus;
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via;
Cœtusque vulgares, et udam
Spernit humum fugiente penna.
Est et fideli tuta silentio
Merces. Vetabo, qui Cereris sacrum

Vulgarit

Vulgarit arcanæ, ſub iſdem
Sit trabibus, fragilemve mecum
Solvat phaſelum. Sæpe Dieſpiter
Neglectus inceſto addidit integrum:
Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede Pœna claudo.

ODE III.

Auguſtum, ne ſedem imperii Trojam transferat, clam dehortatur.

JUSTUM, ac tenacem propoſiti virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida; neque Auſter
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus:
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, hac vagus Hercules
Eniſus arces attigit igneas:
Quos inter Auguſtus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;
Gratum elocutâ conſiliantibus
Junone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis inceſtuſque judex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo deſtituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi

Caſtæque damnatam Minervæ,
Cum populo et duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ ſplendet adulteræ
Famoſus hoſpes; nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:
Noſtriſque ductum ſeditionibus
Bellum reſedit. Protinus et graves
Iras, et inviſum nepotem,
Troica quem peperit ſacerdos,
Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire ſedes, ducere nectaris
Succos, et aſcribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.
Dum longus inter ſæviat Ilion
Romamque pontus; qualibet exules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridiſque buſto
Inſultet armentum, et catulos feræ
Celent inultæ; ſtet Capitolium
Fulgens, triumphatiſque poſſit
Roma ferox dare jura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus;
Aurum irrepertum, et ſic melius ſitum
Cum terra celat, ſpernere fortior,
Quam cogere humanos in uſus
Omne ſacrum rapiente dextra.
Quicunque mundo terminus obſtitit,
Hunc tangat armis; viſere geſtiens

Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico; ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis et sorore.
Ter si resurgat murus aheneus,
Auctore Phœbo; ter pereat meis
Excisus Argivis; ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non hæc jocosæ conveniunt lyræ.
Quo Musa tendis? Desine pervicax
Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

AD CALLIOPEN. ODE IV.

Musarum præsidio e periculis ereptum se dicit, eodemque tutum semper fore sperat.

DESCENDE cœlo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos;
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharaque Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? Audire, et videor pios
Errare per lucos, amœnæ
Quos et aquæ subeunt, et auræ.

Me fabuloſæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo fatigatumque ſomno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicunque celſæ nidum Acherontiæ,
Saltuſque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti;
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et urſis; ut premerer ſacra
Lauroque, collataque myrto,
Non ſine Dîs animoſus infans.
Veſter, Camenæ, veſter in arduos
Tollor Sabinos; ſeu mihi frigidum
Prænesteſte, ſeu Tiber ſupinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
Veſtris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis verſa acies retro,
Devota non extinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcunque mecum vos eritis; libens
Inſanientem navita Boſporum
Tentabo, et arentes arenas
Litoris Aſſyrii viator.
Viſam Britannos hoſpitibus feros,
Et lætum equino ſanguine Concanum:
Viſam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæſarem altum, militia ſimul
Feſſas cohortes reddidit oppidis,
Finire quærentem labores
Pierio recreatis antro.

Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis almæ. Scimus ut impios
Titanas, immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et umbras, regnaque tristia,
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhoeus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, evulsisque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus; hinc Matrona Juno, et
Nunquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.
Vis consili expers mole ruit sua:
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In majus: idem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyas
Sententiarum, notus et integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.

Injecta monſtris Terra dolet ſuis;
Mœretque partus fulmine luridum
Miſſos ad Orcum: nec peredit
Impoſitum celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Cuſtos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

AUGUSTI LAUDES.

ODE V.

M. Attilii Reguli conſtantia, et ad Pœnos reditus.

COELO tonantem credidimus Jovem
Regnare: præſens Divus habebitur
Auguſtus, adjectis Britannis
Imperio, gravibuſque Perſis.
Mileſne Craſſi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? et hoſtium
(Proh Patria, inverſique mores!)
Conſenuit ſocerorum in arvis
Sub rege Medo Marſus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togæ
Oblitus, æternæque Veſtæ,
Incolumi Jove et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli
Diſſentientis conditionibus
Fœdis, et exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum,
Si non periret immiſerabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis

Affixa

Affixa delubris, et arma
Militibus ſine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portaſque non clauſas, et arva
Marte coli populata noſtro.
Auro repenſus ſcilicet acrior
Miles redibit? Flagitio additis
Damnum: neque amiſſos colores
Lana refert medicata fuco;
Nec vera virtus, cum ſemel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata denſis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis ſe credidit hoſtibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora reſtrictis lacertis
Senſit iners, timuitque mortem
Hinc, unde vitam ſumeret aptius;
Pacem et duello miſcuit. O pudor!
O magna Carthago, probroſis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ conjugis oſculum,
Parvoſque natos, ut capitis minor,
Ab ſe removiſſe, et virilem
Torvus humi poſuiſſe vultum;
Donec labantes conſilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exul.
Atqui ſciebat quæ ſibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen

Dimovit

Dimovit obſtantes propinquos,
Et populum reditus morantem;
Quam ſi clientum longa negotia,
Dijudicata lite, relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

AD ROMANOS. ODE VI.

Religionis contemtum et morum corruptelam maxima Romanis mala intuliſſe.

DELICTA majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædeſque labentes Deorum, et
Fœda nigro ſimulacra fumo.
Dîs te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Heſperiæ mala luctuoſæ.
Jam bis Monæſes, et Pacori manus
Non auſpicatos contudit impetus
Noſtros, et adjeciſſe prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pene occupatam ſeditionibus
Delevit Urbem Dacus et Æthiops;
Hic claſſe formidatus, ille
Miſſilibus melior ſagittis.
Fœcunda culpæ ſecula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos:
Hoc fonte derivata clades
In patriam populoſque fluxit.

Motus

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus;
Jam nunc et inceſtos amores
De tenero meditatur ungui.
Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina; neque eligit,
Cui donet impermiſſa raptim
Gaudia, luminibus remotis:
Sed juſſa coram non ſine conſcio
Surgit marito; ſeu vocat inſtitor,
Seu navis Hiſpanæ magiſter,
Dedecorum pretioſus emtor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor ſanguine Punico;
Pyrrhumque, et ingentem cecidit
Antiochum, Annibalemque dirum:
Sed ruſticorum maſcula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Verſare glebas, et ſeveræ
Matris ad arbitrium reciſos
Portare fuſtes; Sol ubi montium
Mutaret umbras, et juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

AD

AD ASTERIEN. ODE VII.

Solatur eam de mariti abſentia ſolicitam, et ut in ejus fide maneat hortatur.

QUID fles, Aſterie, quem tibi candidi
Primo reſtituent vere Favonii
Thyna merce beatum,
Conſtantis juvenem fide
Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Poſt inſana Capræ ſidera, frigidas
Noctes, non ſine multis
Inſomnis lacrymis, agit.
Atqui ſolicitæ nuncius hoſpitæ,
Suſpirare Chloen, et miſeram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falſis impulerit criminibus, nimis
Caſto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pene datum Pelea Tartaro,
Magneſſam Hippolyten dum fugit abſtinens;
Et peccare docentes
Pellax hiſtorias movet:
Fruſtra: nam ſcopulis ſurdior Icari
Voces audit, adhuc integer. At, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus juſto placeat, cave.
Quamvis non alius flectere equum ſciens
Æque conſpicitur gramine Martio;

Nec

Nec quiſquam citus æque
Tuſco denatat alveo:
Prima nocte domum claude; neque in vias
Sub cantu querulæ deſpice tibiæ:
Et te ſæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

AD MÆCENATEM. ODE VIII.

Cur Cal. Martiis, quum uxorem non habeat nihilominus ſacrificet ac epuletur.

MARTIIS cœlebs quid agam Calendis,
Quid velint flores, et acerra thuris
Plena, miraris, poſituſque carbo in
Ceſpite vivo,
Docte ſermones utriuſque linguæ.
Voveram dulces epulas, et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, feſtus
Corticem aſtrictum pice dimovebit
Amphoræ, fumum bibere inſtitutæ
Conſule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Soſpitis centum; vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis eſto
Clamor et ira.
Mitte civiles ſuper Urbe curas.
Occidit Daci Cotiſonis agmen:
Medus infeſtus ſibi luctuoſis
Diſſidet armis:

Servit

Servit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber, ſera domitus catena:
Jam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatis nimium cavere:
Dona præſentis rape lætus horæ, ac
Linque ſevera.

AD LYDIAM ODE IX.

Dialogus Horatii et Lydiæ.

HOR. DONEC gratus eram tibi,
Nec quiſquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat;
Perſarum vigui rege beatior.
LYD. Donec non alia magis
Arſiſti, neque erat Lydia poſt Chloen;
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.
HOR. Me nunc Threſſa Chloe regit,
Dulces docta modos, et citharæ ſciens;
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata ſuperſtiti.
LYD. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti;
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata ſuperſtiti.
HOR. Quid ſi priſca redit Venus,
Diductoſque jugo cogit aheneo?

Si

Si flava excutitur Chloe,
Rejectæque patet janua Lydiæ?
LYD. Quanquam ſidere pulchrior
Ille eſt; tu levior cortice, et improbo
Iracundior Adria:
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

AD LYCEN. ODE X.

Ut, poſita duritie, aliqua ipſius miſericordia capiatur.

EXTREMUM Tanaim ſi biberes, Lyce,
Sævo nupta viro; me tamen aſperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis quo ſtrepitu janua, quo nemus
Inter pulchra ſatum tecta remugiat?
Sentis et poſitas ut glaciet nives
Puro numine Jupiter?
Ingratam Veneri pone ſuperbiam;
Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice ſaucius
Curvat; ſupplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior eſculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc ſemper erit liminis aut aquæ
Cœleſtis patiens latus.

AD MERCURIUM. ODE XI.

Ut cantus ſibi dictet, quibus Lyde flecti poſſit.

MERCURI, (nam te docilis magiſtro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque teſtudo reſonare ſeptem
Callida nervis,
Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum menſis et amica templis:
Dic modos, Lyde quibus obſtinatas
Applicet aures;
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exultim metuitque tangi,
Nuptiarum expers, et adhuc protervo
Cruda marito.
Tu potes tigres comiteſque ſilvas
Ducere, et rivos celeres morari.
Ceſſit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniunt angues caput, æſtuatque
Spiritus teter, ſanieſque manat
Ore trilingui.
Quin et Ixion Tityoſque vultu
Riſit invito: ſtetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde ſcelus atque notas
Virginum pœnas, et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata

Quæ

Quæ manent culpas etiam ſub Orco.
Impiæ, (nam quid potuere majus?)
Impiæ ſponſos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
Nobilis ævum;
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi ſomnus, unde
Non times, detur: ſocerum ac ſceleſtas
Falle ſorores;
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos eheu! lacerant. Ego illis
Mollior nec te feriam, neque intra
Clauſtra tenebo.
Me pater ſævis oneret catenis,
Quod viro clemens miſero peperci;
Me vel extremos Numidarum in agros
Claſſe releget.
I, pedes quo te rapiunt et auræ,
Dum favet nox et Venus: i ſecundo
Omine; et noſtri memorem ſepulcro
Scalpe querelam.

AD NEOBULEN. ODE XII.

Eam Hebri adoleſcentis amore captam inertiæ ſe ac deſidiæ dedidiſſe.

MISERARUM eſt, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere; aut exanimari metuentes patruæ verbera linguæ.

Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas operoſæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis;
Eques ipſo melior Bellerophonte,
Neque pugno, neque ſegni pede victus;
Celer idem per apertum fugientes
Agitato grege cervos jaculari, et
Catus alto latitantem fruticeto excipere aprum.

AD FONTEM BANDUSIÆ. ODE XIII.

Commendat ejus amœnitatem.

O Fons Banduſiæ, ſplendidior vitro,
Dulci digne mero, non ſine floribus,
Cras donaberis hœdo;
Cui frons turgida cornibus
Primis et Venerem et prœlia deſtinat:
Fruſtra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro ſanguine rivos
Laſcivi ſoboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Neſcit tangere: tu frigus amabile
Feſſis vomere tauris
Præbes, et pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impoſitam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphæ deſiliunt tuæ.

DE

DE REDITU AUGUSTI.

ODE XIV.

HERCULIS ritu modo dictus, O Plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Cæsar Hispana repetit Penates
Victor ab ora.
Unice gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata Divis;
Et soror clari ducis; et decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, juvenumque nuper
Sospitum. Vos O pueri, et puellæ
Jam virûm expertes, male ominatis
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli;
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.
Dic et argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium et rixæ cupidos protervæ.
Non ego hoc ferrem calidus juventa,
Consule Planco.

IN CHLORIN. ODE XV.

Ut ſaltem vetula nequitiæ ac libidini modum ſtatuat.

UXOR pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famoſiſque laboribus:
Maturo propior deſine funeri
Inter ludere virgines,
Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.
Non, ſi quid Pholoen ſatis,
Et te, Chlori, decet. Filia rectius
Expugnat juvenum domos,
Pulſo Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Laſcivæ ſimilem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

AD MÆCENATEM. ODE XVI.

Divitias malorum omnium fontem eſſe, ſummum vitæ bonum in mediocritate conſiſtere.

INCLUSAM Danaen turris ahenea,
Robuſtæque fores, et vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris;
Si non Acriſium virginis abditæ
Cuſtodem pavidum Jupiter et Venus
Riſiſſent:

Risisſent: fore enim tutum iter et patens
Converſo in pretium Deo.
Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demerſa exitio. Diffidit urbium
Portas vir Macedo, et ſubruit æmulos
Reges muneribus. Munera navium
Sævos illaqueant duces.
Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. Jure perhorrui
Late conſpicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.
Quanto quiſque ſibi plura negaverit,
Ab Dîs plura feret. Nil cupientium
Nudus caſtra peto; et transfuga divitum
Partes linquere geſtio,
Contemtæ dominus ſplendidior rei,
Quam ſi quidquid arat non piger Appulus
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, ſilvaque jugerum
Paucorum, et ſegetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit ſorte beatior.
Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læſtrygonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi, nec pinguia Gallicis
Creſcunt vellera paſcuis;
Importuna tamen pauperies abeſt:
Nec, ſi plura velim, tu dare deneges.

Contracto

Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa. Bene est, cui Deus obtulit
Parca quod satis est manu.

AD ÆLIUM LAMIAM.
ODE XVII.

Ut diem crastinum, qui ater et nubilus fore videbatur, hilare transigat.

ÆLI, vetusto nobilis ab Lamo,
[Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos; et nepotum
Per memores genus omne fastos
Auctore ab illo ducit originem]
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, et innantem Maricæ
Litoribus tenuisse Lirim
Late tyrannus: cras foliis nemus
Multis, et alga litus inutili
Emissa tempestas ab Euro
Sternet; aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix. Dum potes, aridum
Compone lignum. Cras genium mero
Curabis, et porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

AD

AD FAUNUM. ODE XVIII.

Ut ſibi propitius ſit.

FAUNE, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeaſque parvis
Æquus alumnis;
Si tener pleno cadit hœdus anno,
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina crateræ, vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboſo pecus omne campo,
Cum tibi Nonæ redeunt Decembres:
Feſtus in pratis vacat otioſo
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agreſtes tibi ſilva frondes:
Gaudet inviſam pepuliſſe foſſor
Ter pede terram.

AD TELEPHUM. ODE XIX.

Ne veterum hiſtoriarum ſtudio deditus, vitam jucundam negligat.

QUANTUM diſtet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Æaci,
Et pugnata ſacro bella ſub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, et quota

Pelignis

Pelignis caream frigoribus, taces.
Da lunæ propere novæ,
Da noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ: tribus aut novem
Miscentor cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. Tres prohibet supra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat. Cur Berecyntiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi. Sparge rosas. Audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
Puro te similem, Telephe, vespero,
Tempestiva petit Rhode:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

AD PYRRHUM. ODE XX.

Ne formosum puerum a puella abstrahere conetur.

NON vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gætulæ catulos leænæ?
Dura post paulo fugies inaudax
Prœlia raptor;
Cum per obstantes juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:

Grande

Grande certamen, tibi præda cedat
Major, an illi.
Interim, dum tu celeres ſagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos:
Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo
Sub pede palmam
Fertur, et leni recreare vento
Sparſum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquoſa
Raptus ab Ida.

AD AMPHORAM. ODE XXI.

Ut in Corvini gratiam vina vetuſta promat.

O NATA mecum conſule Manlio,
Seu tu querelas, ſive geris jocos,
Seu rixam, et inſanos amores,
Seu facilem, pia teſta, ſomnum:
Quocunque lectum nomine Maſſicum
Servas, moveri digna bono die;
Deſcende, Corvino jubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus.
Narratur et priſci Catonis
Sæpe mero caluiſſe virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu ſapientium
Curas, et arcanum jocoſo
Conſilium retegis Lyæo:
Tu ſpem reducis mentibus anxiis,
Vireſque; et addis cornua pauperi,

Poſt

Poſt te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, ſi læta aderit, Venus,
Segneſque nodum ſolvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat aſtra Phœbus.

IN DIANAM. ODE XXII.

Ei conſecrat pinum villæ ſuæ propinquam.

MONTIUM cuſtos nemorumque, Virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimiſque leto,
Diva triformis;
Imminens villæ tua pinus eſto,
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

AD PHIDYLEN. ODE XXIII.

Ut Deos puris manibus, et conſcientia bene actæ vitæ colat.

COELO ſupinas ſi tuleris manus,
Naſcente Luna, ruſtica Phidyle;
Si thure placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec peſtilentem ſentiet Africum
Fœcunda vitis, nec ſterilem ſeges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.

Nam,

Nam quæ nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis,
Victima pontificum secures
Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Parvos coronantem marino
Rore Deos fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia
Mollirit aversos Penates
Farre pio, et saliente mica.

IN AVAROS. ODE XXIV.

INTACTIS opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, et mare Apulicum;
Sic figit adamantinos
Summis verticibus dura Necessitas
Clavos; non animum metu,
Non Mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, et rigidi Getæ;
Immetata quibus jugera liberas
Fruges et Cererem ferunt;
Nec cultura placet longior annua;
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.

Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens;
Nec dotata regit virum
Conjux, nec nitido fidit adultero.
Dos eſt magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas;
Et peccare nefas, aut pretium emori.
O! ſi quis volet impias
Cædes, et rabiem tollere civicam;
Si quæret Pater urbium
Subſcribi ſtatuis; indomitam audeat
Refrænare licentiam,
Clarus poſtgenitis: quatenus, heu nefas!
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid triſtes querimoniæ,
Si non ſupplicio culpa reciditur?
Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt? ſi neque fervidis
Pars incluſa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque ſolo nives
Mercatorem abigunt; horrida callidi
Vincunt æquora navitæ;
Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis et facere et pati,
Virtutiſque viam deſerit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat ac turba faventium;
Vel nos in mare proximum
Gemmas et lapides, aurum et inutile,

Summi materiem mali,
Mittamus. Scelerum ſi bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi ſunt elementa; et teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Firmandæ ſtudiis. Neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet; ludere doctior,
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea:
Cum perjura patris fides
Conſortem, et ſocium fallat, et hoſpitem,
Indignoque pecuniam
Hæredi properet. Scilicet improbæ
Creſcunt divitiæ: tamen
Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.

AD BACCHUM. ODE XXV.

Se ejus afflatu concitatum nova quædam et inaudita de Auguſto dicturum.

QUO me, Bacche, rapis tui
Plenum? Quæ nemora, quos agor in ſpecus,
Velox mente nova? Quibus
Antris egregii Cæſaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inſerere, et concilio Jovis?
Dicam inſigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. Non ſecus in jugis
E ſomnis ſtupet Evias,
Hebrum proſpiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro

Luſtratam Rhodopen. Ut mihi devio
Rupes et vacuum nemus
Mirari libet! O Naiadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos;
Nil parvum, aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum eſt,
O Lenæe, ſequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino.

AD VENEREM. ODE XXVI.

Senem jam factum amatoria arma Veneri dicare.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non ſine gloria:
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Cuſtodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia, et vectes, et arcus
Oppoſitis foribus minaces.
O quæ beatam Diva tenes Cyprum, et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, ſublimi flagello
Tange Chloen ſemel arrogantem.

AD GALATEAM NAVIGATURAM. ODE XXVII.

Deterret eam præcipue exemplo Europæ.

IMPIOS parræ recinentis omen
Ducit, aut prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtave vulpes.
Rumpit et ſerpens iter inſtitutum,
Si per obliquum ſimilis ſagittæ
Terruit mannos. Ego cui timebo
Providus auſpex,
Antequam ſtantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oſcinem corvum prece ſuſcitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicunque mavis,
Et memor noſtri, Galatea, vivas:
Namque nec lævus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? Ego quid ſit ater
Adriæ novi ſinus; et quid albus
Peccet Iapyx.
Hoſtium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Auſtri, et
Æquoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.
Sic et Europe niveum doloſo
Credidit tauro latus; at ſcatentem

Belluis pontum mediaſque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis ſtudioſa florum, et
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte ſubluſtri nihil aſtra præter
Vidit et undas.
Quæ ſimul centum tetigit potentem
Oppidis Cretam: O patris, O relictum
Filiæ nomen, pietaſque, dixit,
Victa furore!
Unde, quo veni? Levis una mors eſt
Virginum culpæ. Vigilanſne ploro
Turpe commiſſum? an vitio carentem
Ludit imago
Vana, quam porta fugiens eburna
Somnium ducit? Meliuſne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ, lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monſtri.
Impudens liqui patrios penates!
Impudens Orcum moror! O Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones.
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque ſuccus
Defluat prædæ, ſpecioſa quæro
Paſcere tigres.
Vilis Europe, pater urget abſens:
Quid mori ceſſas? Potes hac ab orno
Pendulum

Pendulum zona bene te ſecuta e-
lidere collum.
Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant; age, te procellæ
Crede veloci: niſi herile mavis
Carpere penſum
Regius ſanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remiſſo
Filius arcu.
Mox ubi luſit ſatis: Abſtineto,
Dixit, irarum calidæque rixæ;
Cum tibi inviſus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis eſſe neſcis?
Mitte ſingultus; bene ferre magnam
Diſce fortunam: tua ſectus orbis
Nomina ducet.

AD LYDEN. ODE XXVIII.

Diem Neptuno ſacrum hilariter exigendum eſſe.

FESTO quid potius die
Neptuni facias? Prome reconditum,
Lyde, ſtrenua Cæcubum;
Munitæque adhibe vim ſapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis; ac, veluti ſtet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum, et virides Nereidum comas:

Tu

Tu curva recines lyra
Latonam, et celeris ſpicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgenteſque tenet Cycladas, et Paphum
Junctis viſit oloribus,
Dicetur; merita Nox quoque nænia.

AD MÆCENATEM.

ODE XXIX.

Invitat eum ad cœnam.

TYRRHENA regum progenies, tibi
Non ante verſo lene merum cado,
Cum flore, Mæcenas, roſarum, et
Preſſa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me eſt. Eripe te moræ;
Neu ſemper udum Tibur et Æſulæ
Declive contempleris arvum, et
Telegoni juga parricidæ.
Faſtidioſam deſere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum et opes ſtrepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo ſub lare pauperum
Cœnæ, ſine aulæis et oſtro,
Solicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedæ pater
Oſtendit ignem; jam Procyon furit,
Et ſtella veſani Leonis,
Sole dies referente ſiccos.

Jam

Jam paſtor umbras cum grege languido
Rivumque feſſus quærit, et horridi
Dumeta Sylvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu civitatem quis deceat ſtatus
Curas; et orbis ſolicitus times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent, Tanaiſque diſcors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus;
Ridetque, ſi mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adeſt, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruſcum
In mare, nunc lapides adeſos,
Stirpeſque raptas et pecus et domos
Volventis una, non ſine montium
Clamore, vicinæque ſilvæ;
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens ſui
Lætuſque degit, cui licet in diem
Dixiſſe, Vixi: cras vel atra
Nube polum Pater occupato,
Vel ſole puro: non tamen irritum,
Quodcunque retro eſt, efficiet; neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens ſemel hora vexit.
Fortuna ſævo læta negotio, et
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.

Laudo

Laudo manentem. Si celeres quatit
Pennas, reſigno quæ dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro.
Non eſt meum, ſi mugiat Africis
Malus procellis, ad miſeras preces
Decurrere, et votis paciſci,
Ne Cypriæ Syriæque merces
Addant avaro divitias mari;
Dum me biremis præſidio ſcaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura ferat, geminuſque Pollux.

ODE XXX.

Carminum ſuorum gloriam æternam fore.

EXEGI monumentum ære perennius,
Regalique ſitu pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, et fuga temporum.
Non omnis moriar; multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Uſque ego poſtera
Creſcam laude recens; dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obſtrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agreſtium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxiſſe modos. Sume ſuperbiam
Quæſitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER QUARTUS.

AD VENEREM. ODE I.

Se jam ea ætate esse, ut a rebus Venereis alieno animo esse debeat.

INTERMISSA, Venus, diu
Rursus bella moves? Parce precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ. Desine, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis: abi
Quo blandæ juvenum te revocant preces.
Tempestivius in domo
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi;
Si torrere jecur quæris idoneum.
Namque et nobilis, et decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late signa feret militiæ tuæ:
Et, quandoque potentior
Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream sub trabe citrea.

Illic

Illic plurima naribus
Duces thura; lyraque, et Berecyntia
Delectabere tibia,
Mistis carminibus non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Jam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero;
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur heu! Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
Jam captum teneo, jam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

AD ANTONIUM IULUM.
ODE II.

Pindarum, utpote rapidum ac sublimem, imitari periculosum esse. Se elogia Cæsaris Antonio permittere.

PINDARUM quisquis studet æmulari,
Iule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.

Monte

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas,
Fervet, immenſuſque ruit profundo
Pindarus ore:
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numeriſque fertur
Lege ſolutis;
Seu Deos, regeſve canit Deorum
Sanguinem, per quos cecidere juſta
Morte Centauri, cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ;
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœleſtes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore ſignis
Munere donat;
Flebili ſponſæ juvenemve raptum
Plorat, et vires animumque moreſque
Aureos educit in aſtra, nigroque
Invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus. Ego apis Matinæ
More modoque,
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis rivos operoſa parvus
Carmina fingo.
Concines majore poeta plectro
Cæſarem, quandoque trahet feroces
Per ſacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sicambros:

Quo nihil majus meliuſve terris
Fata donavere bonique Divi;
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priſcum.
Concines lætoſque dies, et Urbis
Publicum ludum ſuper impetrato
Fortis Auguſti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ (ſi quid loquor audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, O ſol
Pulcher, O laudande, canam, recepto
Cæſare felix.
Tumque dum procedit, Io triumphe
Non ſemel dicemus, Io triumphe
Civitas omnis; dabimuſque Divis
Thura benignis.
Te decem tauri totidemque vaccæ,
Me tener ſolvet vitulus, relicta
Matre qui largis juveneſcit herbis
In mea vota;
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit niveus videri,
Cætera fulvus.

AD MELPOMENEN. ODE III.

Se artis poeticæ beneficio immortalitatem conſecuturum eſſe.

QUEM tu, Melpomene, ſemel
Naſcentem placido lumine videris,
Illum non labor Iſthmius

Clarabit

Clarabit pugilem; non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Oſtendet Capitolio:
Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
Et ſpiſſæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis urbium
Dignatur ſoboles inter amabiles
Vatum ponere me choros;
Et jam dente minus mordeor invido.
O teſtudinis aureæ
Dulcem quæ ſtrepitum, Pieri, temperas;
O mutis quoque piſcibus
Donatura cycni, ſi libeat, ſonum:
Totum muneris hoc tui eſt,
Quod monſtror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quod ſpiro et placeo (ſi placeo) tuum eſt.

DRUSI LAUDES. ODE IV.

Ejus victoriam de Vindelicis celebrat.

QUALEM miniſtrum fulminis alitem
(Cui rex Deorum regnum in aves vagas
Permiſit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo)
Olim juventas, et patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium;

Verniſque jam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus
Venti paventem; mox in ovilia
Demiſit hoſtem vividus impetus;
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ:
Qualemve lætis caprea paſcuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam jamque depulſum leonem,
Dente novo peritura, vidit:
Videre Rhætis bella ſub Alpibus
Druſum gerentem Vindelici; [quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia ſecuri
Dextras obarmet, quærere diſtuli;
Nec ſcire fas eſt omnia:] et diu
Lateque victrices catervæ
Conſiliis juvenis repreſſæ
Senſere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita fauſtis ſub penetralibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus et bonis:
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus; neque imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina ſed vim promovet inſitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Indecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, O Roma, Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, et Aſdrubal
Devictus,

Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea;
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit, et impio
Vastata Pœnorum tumultu
Fana Deos habuere rectos;
Dixitque tandem perfidus Annibal:
Cervi luporum præda rapacium
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuscis æquoribus sacra
Natosque maturosque patres
Pertulit Ausonias ad urbes,
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem,
Monstrumve summisere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruit integrum
Cum laude victorem, geritque
Prœlia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuncios
Mittam superbos: occidit, occidit

Spes omnis, et fortuna noſtri
Nominis, Aſdrubale interemto.
Nil Claudiæ non perficiunt manus;
Quas et benigno numine Jupiter
Defendit, et Curæ ſagaces
Expediunt per acuta belli.

AD AUGUSTUM. ODE V.

Ut reditum in urbem maturet.

DIVIS orte bonis, optime Romulæ
Cuſtos gentis, abes jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ:
Inſtar veris enim vultus ubi tuus
Affulſit populo, gratior it dies,
Et ſoles melius nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem ſpatio longius annuo
Dulci diſtinet a domo,
Votis ominibuſque et precibus vocat,
Curvo nec faciem litore demovet:
Sic deſideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæſarem.
Tutus bos etenim prata perambulat:
Nutrit rura Ceres, almaque Fauſtitas:
Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur caſta domus ſtupris:
Mos et lex maculoſum edomuit nefas:

Laudantur

Laudantur ſimili prole puerperæ:
Culpam Pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæſare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quiſque diem collibus in ſuis,
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina venit lætus, et alteris
Te menſis adhibet Deum.
Te multa prece, te proſequitur mero
Defuſo pateris; et Laribus tuum
Miſcet numen, uti Græcia Caſtoris
Et magni memor Herculis.
Longas O utinam, dux bone, ferias
Præſtes Heſperiæ, dicimus integro
Sicci mane die; dicimus uvidi,
Cum Sol Oceano ſubeſt.

AD APOLLINEM.

ODE VI.

Carmen Seculare.

DIVE, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityoſque raptor
Senſit, et Trojæ prope victos altæ
Phthius Achilles,
Cæteris major, tibi miles impar;
Filius quanquam Thetidis marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuſpide pugnax,

Ille,

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille non inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, et lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis, heu nefas, heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo;
Ni tuis victus, Venerisque gratæ
Vocibus, Divum pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor Argeæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camenæ,
Levis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela Deæ, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum;
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.

Nupta

Nupta jam dices: Ego Dîs amicum,
Seculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

AD TORQUATUM. ODE VII.

Veris adventu, et mortis neceſſitate propoſita, eum ad læte vivendum invitat.

DIFFUGERE nives: redeunt jam gramina campis,
Arboribuſque comæ:
Mutat terra vices; et decreſcentia ripas
Flumina præter eunt:
Gratia cum Nymphis geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne ſperes monet annus, et almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora miteſcunt Zephyris: Ver proterit Æſtas,
Interitura, ſimul
Pomifer Autumnus fruges effuderit; et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœleſtia lunæ:
Nos, ubi decidimus
Quo pater Æneas, quo Tullus dives, et Ancus,
Pulvis et umbra ſumus.
Quis ſcit an adjiciant hodiernæ craſtina ſummæ
Tempora Dî ſuperi?
Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Cum ſemel occideris, et de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria;

Non,

Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum;
Nec Lethæa valet Theſeus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

AD MARCIUM CENSORINUM.
ODE VIII.

Nihil carminibus eſſe potentius ad ſui nominis memoriam ab oblivione vindicandam.

DONAREM pateras grataque commodus,
Cenſorine, meis æra ſodalibus;
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu peſſima munerum
Ferres, divite me ſcilicet artium
Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas;
Hic ſaxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non hæc mihi vis; nec tibi talium
Res eſt, aut animus, deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina poſſumus
Donare, et pretium dicere muneri.
Non inciſa notis marmora publicis,
Per quæ ſpiritus et vita redit bonis
Poſt mortem ducibus; non celeres fugæ,
Rejectæque retrorſum Annibalis minæ;
Non impendia Carthaginis impiæ;
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque

Si

Si chartæ ſileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mavortiſque puer, ſi taciturnitas
Obſtaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, et favor, et lingua potentium
Vatum divitibus conſecrat inſulis.
Dignum laude virum Muſa vetat mori:
Cœlo Muſa beat. Sic Jovis intereſt
Optatis epulis impiger Hercules;
Clarum Tyndaridæ ſidus ab intimis
Quaſſas eripiunt æquoribus rates;
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

AD LOLLIUM. ODE IX.

Sua et aliorum ſcripta nunquam interitura.

NE forte credas interitura, quæ
Longe ſonantem natus ad Aufidum
Non ante vulgatas per artes
Verba loquar ſocianda chordis.
Non, ſi priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent
Ceæque, et Alcæi minaces
Steſichorique graves Camenæ.
Nec, ſi quid olim luſit Anacreon,
Delevit ætas. Spirat adhuc amor,
Vivuntque commiſſi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non ſola comtos arſit adulteri
Crines, et aurum veſtibus illitum

Mirata,

Mirata, regaleſque cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primuſve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non ſemel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve ſolus
Dicenda Muſis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: ſed omnes illacrymabiles
Urgentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate ſacro.
Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum ſilebo,
Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Eſt animus tibi
Rerumque prudens, et ſecundis
Temporibus dubiisque rectus;
Vindex avaræ fraudis, et abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ;
Conſulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus
Judex honeſtum prætulit utili,
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, et per obſtantes catervas
Explicuit ſua victor arma.
Non poſſidentem multa vocaveris
Recte beatum: rectius occupat

Nomen

Nomen beati, qui Deorum
Muneribus ſapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejuſque leto flagitium timet;
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

AD LIGURINUM. ODE X.

Ne ſibi de forma nimium placeat.

O Crudelis adhuc, et Veneris muneribus potens,
Inſperata tuæ cum veniet bruma ſuperbiæ,
Et quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc et qui color eſt punicæ flore prior roſæ,
Mutatus, Ligurine, in faciem verterit hiſpidam;
Dices heu! quoties te in ſpeculo videris alterum,
Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

AD PHYLLIDEM. ODE XI.

Invitat eam ad epulas.

EST mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus; eſt in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Eſt ederæ vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara caſtis
Vincta verbenis avet immolato
Spargier agno:
Cuncta feſtinat manus: huc et illuc
Curſitant miſtæ pueris puellæ:

Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen noris quibus advocere
Gaudiis; Idus tibi ſunt agendæ,
Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem:
Jure ſolennis mihi, ſanctiorque
Pene natali proprio; quod ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit
Non tuæ ſortis juvenem puella
Dives et laſciva, tenetque grata
Compede vinctum.
Terret ambuſtus Phaethon avaras
Spes; et exemplum grave præbet ales
Pegaſus, terrenum equitem gravatus
Bellerophonten,
Semper ut te digna ſequare, et, ultra
Quam licet ſperare nefas putando,
Diſparem vites. Age, jam meorum
Finis amorum,
(Non enim poſthac alia calebo
Femina) condiſce modos, amanda
Voce quos reddas. Minuentur atræ
Carmine curæ.

AD

AD VIRGILIUM. ODE XII.

Describit veris adventum, eumque ad apulas sub conditione invitat.

JAM veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Jam nec prata rigent, nec fluvii ſtrepunt
Hiberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum eſt ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Cuſtodes ovium carmina fiſtula;
Delectantque Deum, cui pecus et nigræ
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere ſitim tempora, Virgili:
Sed preſſum Calibus ducere Liberum
Si geſtis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.
Ad quæ ſi properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo.
Verum pone moras et ſtudium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Miſce ſtultitiam conſiliis brevem.
Dulce eſt deſipere in loco.

AD LYCEN. ODE XIII.

Insultat ei, quod jam vetula, et libidine flagrans a juvenibus contemnatur.

AUDIVERE, Lyce, Di mea vota: Di
Audivere, Lyce. Fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque et bibis impudens;
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum solicitas. Ille virentis et
Doctæ psallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant et capitis nives.
Nec Coæ referant jam tibi purpuræ,
Nec cari lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quo color? heu! decens
Quo motus? Quid habes illius, illius,
Quæ spirabat amores,
Quæ me surpuerat mihi,
Felix post Cynaram, notaque et artium
Gratarum facies? Sed Cynaræ breves
Annos fata dedere,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen;
Possent ut juvenes visere fervidi,

Multa

Multo non ſine riſu,
Dilapſam in cineres facem.

AD AUGUSTUM. ODE XIV.

A Senatu Populoque Romano dignos ei honores tribui non poſſe.

QUÆ cura Patrum, quæve Quiritium
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguſte, virtutes in ævum
Per titulos memoreſque faſtos
Æternet? O, qua Sol habitabiles
Illuſtrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper
Quid Marte poſſes. Milite nam tuo
Druſus Genaunos, implacidum genus,
Breunoſque veloces, et arces
Alpibus impoſitas tremendis
Dejecit acer plus vice ſimplici.
Major Neronum mox grave prœlium
Commiſit, immaneſque Rhætos
Auſpiciis pepulit ſecundis;
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis;
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auſter, Pleiadum choro
Scindente nubes, impiger hoſtium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.

Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum ſævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris;
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vaſto diruit impetu,
Primoſque et extremos metendo
Stravit humum, ſine clade victor;
Te copias, te conſilium, et tuos
Præbente Divos. Nam tibi, quo die
Portus Alexandrea ſupplex
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Meduſque et Indus, te profugus Scythes
Miratur, O tutela præſens
Italiæ, dominæque Romæ.
Te fontium qui celat origines
Niluſque, et Iſter, te rapidus Tigris,
Te belluoſus qui remotis
Obſtrepit Oceanus Britannis,
Te non paventes funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ:
Te cæde gaudentes Sicambri
Compoſitis venerantur armis.

AUGUSTI LAUDES.

ODE XV.

PHOEBUS volentem prœlia me loqui,
Victas et urbes, increpuit lyra;
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. Tua, Cæsar, ætas
Fruges et agris rettulit uberes;
Et signa nostro restituit Jovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus, et vacuum duellis
Janum Quirini clausit; et ordinem
Rectum evaganti frœna licentiæ
Injecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes,
Per quas Latinum nomen et Italæ
Crevere vires, famaque, et imperi
Porrecta majestas ad ortus
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis, aut vis exiget otium;
Non ira, quæ procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia; non Getæ,
Non Seres infidive Persæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Nosque et profestis lucibus et sacris,
Inter jocosi munera Liberi,
Cum prole matronisque nostris
Rite Deos prius apprecati,

Virtute

Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remisto carmine tibiis,
Trojamque et Anchisen et almæ
Progeniem Veneris canemus.

QUINTI

QUINTI HORATII FLACCI EPODON LIBER.

Q. HORARTII FLACCI
EPODON
LIBER.

AD MÆCENATEM.
ODE I.

Se cum eo ad bellum Actiacum proficiſcente ire velle.

IBIS Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæſaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite
Jucunda; ſi contra, gravis.
Utrumne juſſi perſequemur otium
Non dulce, ni tecum ſimul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?
Feremus; et te vel per Alpium juga,
Inhoſpitalem et Caucaſum,
Vel occidentis uſque ad ultimum ſinum
Forti ſequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo
Imbellis, ac firmus parum.
Comes minore ſum futurus in metu,
Qui major abſentes habet:

Ut

Ut affidens implumibus pullis avis
Serpentium allapſus timet
Magis relictis; non, ut adſit, auxili
Latura plus præſentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuæ ſpem gratiæ:
Non ut juvencis illigata pluribus
Aratra nitantur mea;
Pecuſve Calabris ante ſidus fervidum
Lucana mutet paſcuis;
Neque ut ſupini villa candens Tuſculi
Circæa tangat mœnia.
Satis ſuperque me benignitas tua
Ditavit: haud paravero,
Quod aut avarus ut Chremes terra premam;
Diſcinctus aut perdam ut nepos.

VITÆ RUSTICÆ LAUDES.

ODE II.

BEATUS ille, qui procul negotiis,
Ut priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore;
Neque excitatur claſſico miles truci,
Nec horret iratum mare;
Forumque vitat, et ſuperba civium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos;
Inutileſve falce ramos amputans,
Feliciores inſerit;

Aut

Aut in reducta valle mugientium
  Proſpectat errantes greges ;
Aut preſſa puris mella condit amphoris ;
  Aut tondet infirmas oves.
Vel cum decorum mitibus pomis caput
  Autumnus agris extulit,
Ut gaudet inſitiva decerpens pyra,
  Certantem et uvam purpuræ,
Queis muneretur te, Priape, et te, pater
  Sylvane, tutor finium!
Libet jacere modo ſub antiqua ilice,
  Modo in tenaci gramine :
Labuntur altis interim ripis aquæ ;
  Queruntur in ſilvis aves ;
Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus,
  Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Jovis
  Imbres niveſque comparat,
Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
  Apros in obſtantes plagas ;
Aut amite levi rara tendit retia,
  Turdis edacibus dolos ;
Pavidumve leporem, et advenam laqueo gruem,
  Jucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
  Hæc inter obliviſcitur ?
Quod ſi pudica mulier in partem juvans
  Domum atque dulces liberos,
(Sabina qualis, aut peruſta ſolibus
  Pernicis uxor Appuli)
Sacrum vetuſtis exſtruat lignis focum,
  Laſſi ſub adventum viri ;

Claudenſque textis cratibus lætum pecus,
Diſtenta ſiccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas apparet;
Non me Lucrina juverint conchylia,
Magiſve rhombus aut ſcari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc vertat mare:
Non Afra avis deſcendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus
Jucundior, quam lecta de pinguiſſimis
Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
Malvæ ſalubres corpori,
Vel agna feſtis cæſa Terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas ut juvat paſtas oves
Videre properantes domum!
Videre feſſos vomerem inverſum boves
Collo trahentes languido;
Poſitoſque vernas, ditis examen domus,
Circum renidentes Lares!
Hæc ubi locutus fœnerator Alfius,
Jam jam futurus ruſticus,
Omnem relegit Idibus pecuniam;
Quærit Calendis ponere.

AD

AD MÆCENATEM. ODE III.

Allii deteſtatio.

PARENTIS olim ſi quis impia manu
Senile guttur fregerit;
Edit cicutis allium nocentius.
O dura meſſorum ilia!
Quid hoc veneni ſævit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas præter omnes candidum
Medea mirata eſt ducem,
Ignota tauris illigaturum juga,
Perunxit hoc Iaſonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam ſiderum inſedit vapor
Siticuloſæ Apuliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.
At, ſi quid unquam tale concupiveris,
Jocoſe Mæcenas; precor
Manum puella ſuavio opponat tuo,
Extrema et in ſponda cubet.

AD MÆNAM LIBERTUM POMPEII MAGNI.

ODE IV.

In ejus, ex mutata conditione, arrogantiam invehitur.

LUPIS et agnis quanta ſortito obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt,
Ibericis peruſte funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet ſuperbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videſne, ſacram metiente te viam
Cum bis ter ulnarum toga,
Ut ora vertat huc et huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumviralibus
Præconis ad faſtidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit;
Sedilibuſque magnus in primis eques,
Othone contemto, ſedet?
Quid attinet tot æra navium gravi
Roſtrata duci pondere
Contra latrones atque ſervilem manum,
Hoc, hoc tribuno militum?

IN

IN CANIDIAM VENEFICAM.

ODE V.

AT O Deorum quidquid in cœlo regit
Terras et humanum genus,
Quid iſte fert tumultus? ecquid omnium
Vultus in unum me trutes?
Per liberos te, ſi vocata partubus
Lucina veris adfuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Jovem;
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro bellua?
Ut hæc tremente queſtus ore conſtitit
Inſignibus raptis puer,
Impube corpus, quale poſſet impia
Mollire Thracum pectora;
Canidia, brevibus implicata viperis
Crines et incomtum caput,
Jubet ſepulcris caprificos erutas,
Jubet cupreſſus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ ſanguine,
Plumamque nocturnæ ſtrigis,
Herbaſque, quas Iolcos atque Iberia
Mittit venenorum ferax,
Et oſſa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
Spargens Avernales aquas,
Horret capillis ut marinus aſperis
Echinus, aut furens aper.

Abacta nulla Veia conſcientia
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus;
Quo poſſet infoſſus puer
Longo die bis terque mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo;
Cum promineret ore, quantum exſtant aqua
Suſpenſa mento corpora,
Exſucca uti medulla, et aridum jecur
Amoris eſſet poculum,
Interminato cum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et otioſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum;
Quæ ſidera excantata voce Theſſala,
Lunamque cœlo deripit.
Hic irreſectum fævo dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, et Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana cum fiunt ſacra;
Nunc, nunc adeſte: nunc in hoſtiles domos
Iram atque numen vertite.
Formidoloſis dum latent ſilvis feræ,
Dulci ſopore languidæ;
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
Meæ elaborarint manus.

Quid

Quid accidit? Cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent,
Quibus ſuperbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Cum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abſtulit?
Atqui neque herba, nec latens in aſperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah, ah! ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non uſitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marſis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Faſtidienti poculum;
Priuſque cœlum ſidet inferius mari,
Tellure porrecta ſuper,
Quam non amore ſic mei flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer jam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias;
Sed dubius unde rumperet ſilentium,
Miſit Thyeſteas preces.
Venena magnum fas nefaſque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira deteſtatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire juſſus expiravero,
Nocturnus occurram furor;

Petamque

Petamque vultus umbra curvis unguibus
(Quæ vis Deorum eſt Manium)
Et inquietis aſſidens præcordiis
Pavore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc ſaxis petens
Contundet obſcœnos anus.
Poſt inſepulta membra different lupi
Et Eſquilinæ alites.
Neque hoc parentes heu! mihi ſuperſtites
Effugerit ſpectaculum.

ODE VI.

In Caſſium Severum, poetam maledicum.

QUID immerentes hoſpites vexas, canis,
Ignavus adverſum lupos?
Quin huc inanes, ſi potes, vertis minas,
Et me remorſurum petis?
Nam qualis aut Moloſſus, aut fulvus Lacon,
Amica vis paſtoribus,
Agam per altas aure ſublata nives,
Quæcunque præcedet fera.
Tu, cum timenda voce compleſti nemus,
Projectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos aſperrimus
Parata tollo cornua;
Qualis Lycambæ ſpretus infido gener,
Aut acer hoſtis Bupalo.
An, ſi quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

AD

AD POPULUM ROMANUM.
ODE VII.

Ne bella civilia redintegrent.

QUO, quo, ſceleſti, ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?
Parumne campis atque Neptuno ſuper
Fuſum eſt Latini ſanguinis?
Non ut ſuperbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret;
Intactus aut Britannus ut deſcenderet
Sacra catenatus via:
Sed ut, ſecundum vota Parthorum, ſua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus;
Nunquam niſi in diſpar feris.
Furorne cæcos, an rapit vis acrior,
An culpa? Reſponſum date—
Tacent: et albus ora pallor inficit;
Menteſque perculſæ ſtupent.
Sic eſt: Acerba fata Romanos agunt,
Sceluſque fraternæ necis;
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

ODE VIII.

In anum libidinoſam.

ROGARE longo putidam te ſeculo,
Vires quid enervet meas?
Cum ſit tibi dens ater, et rugis vetus
Frontem

Frontem ſenectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, et mammæ putres,
Equina quales ubera;
Venterque mollis, et femur tumentibus
Exile ſuris additum.
Eſto beata: funus atque imagines
Ducant triumphales tuum:
Nec ſit marita, quæ rotundioribus
Onuſta baccis ambulet.
Quid, quod libelli Stoici inter ſericos
Jacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
Minuſve languet faſcinum?
Quod ut ſuperbo provoces ab inguine,
Ore allaborandum eſt tibi.

AD MÆCENATEM. ODE IX.

Actiacæ victoriæ primordia celebrat.

QUANDO repoſtum Cæcubum ad feſtas dapes,
Victore lætus Cæſare,
Tecum ſub alta (ſic Jovi gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam?
Sonante miſtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum:
Ut nuper; actus cum freto Neptunius
Dux fugit uſtis navibus,
Minatus Urbi vincla, quæ detraxerat
Servis amicus perfidis.
Romanus (eheu! poſteri negabitis)
Emancipatus feminæ

Fert

Fert vallum et arma miles, et ſpadonibus
Servire rugoſis poteſt:
Interque ſigna turpe militaria
Sol aſpicit conopeum.
Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
Galli, canentes Cæſarem:
Hoſtiliumque navium portu latent
Puppes ſiniſtrorſum citæ.
Io Triumphe; tu moraris aureos
Currus, et intactas boves.
Io Triumphe; nec Jugurthino parem
Bello reportaſti ducem;
Neque Africanum, cui ſuper Carthaginem
Virtus ſepulcrum condidit.
Terra marique victus hoſtis Punico
Lugubre mutavit ſagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non ſuis,
Exercitatas aut petit Syrtes Noto;
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, ſcyphos,
Et Chia vina aut Leſbia;
Vel, quod fluentem nauſeam coerceat,
Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæſaris rerum juvat
Dulci Lyæo ſolvere.

IN

IN MÆVIUM. ODE X.

Tempeſtatem et naufragium ei imprecatur.

MALA ſoluta navis exit alite
Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auſter, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inverſo mari,
Fractoſque remos differat.
Inſurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices.
Nec ſidus atra nocte amicum appareat,
Qua triſtis Orion cadit:
Quietiore nec feratur æquore
Quam Graia victorum manus;
Cum Pallas uſto vertit iram ab Ilio
In impiam Ajacis ratem.
O quantus inſtat navitis ſudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis ejulatio,
Preces et averſum ad Jovem;
Ionius udo cum remugiens ſinus
Noto carinam ruperit!
Opima quod ſi præda curvo litore
Porrecta mergos juveris;
Libidinoſus immolabitur caper,
Et agna Tempeſtatibus.

AD

AD PETTIUM. ODE XI.

Se amore captum non posse ad versus faciendos operam et studium conferre.

PETTI, nihil me, sicut antea, juvat
Scribere versiculos,
Amore perculsum gravi;
Amore, qui me, præter omnes, expetit
Mollibus in pueris,
Aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
Inachia furere,
Silvis honorem decutit.
Heu me, per Urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui!
Conviviorum ut pœnitet,
In queis amantem et languor et silentium
Arguit, et latere
Petitus imo spiritus!
Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium,
Querebar applorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiore mero
Arcana promorat loco.
Quod si meis inæstuet præcordiis
Libera bilis, ut hæc
Ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Definet imparibus
Certare summotus pudor.

Ubi hæc ſeverus te palam laudaveram,
Juſſus abire domum,
Ferebar incerto pede
Ad non amicos heu! mihi poſtes, et heu!
Limina dura; quibus
Lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitie,
Amor Lyciſci me tenet:
Unde expedire non amicorum queant
Libera conſilia,
Nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri
Longam renodantis comam.

ODE XII.

In anum fœdam, quæ illius amores ambiebat.

QUID tibi vis, mulier nigris digniſſima barris?
Munera quid mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obeſæ?
Namque ſagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirſutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat ſus.
Qui ſudor vietis, et quam malus undique membris
Creſcit odor! cum pene ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare; neque illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; jamque ſubando
Tenta cubilia, tectaque rumpit.

Vel

Vel mea cum ſævis agitat faſtidia verbis:
Inachia langues minus ac me;
Inachiam ter nocte potes; mihi ſemper ad unum
Mollis opus. Pereat male, quæ te
Leſbia quærenti taurum monſtravit inertem;
Cum mihi Cous adeſſet Amyntas,
Cujus in indomito conſtantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur? Tibi nempe;
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier ſua, quam te.
O ego non felix! quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreæque leones.

AD AMICUM. ODE XIII.

HORRIDA tempeſtas cœlum contraxit; et imbres
Niveſque deducunt Jovem:
Nunc mare, nunc ſilvæ
Threicio Aquilone ſonant. Rapiamus, amice,
Occaſionem de die;
Dumque virent genua,
Et decet, obducta ſolvatur fronte ſenectus.
Tu vina Torquato move
Conſule preſſa meo.
Cætera mitte loqui: Deus hæc fortaſſe benigna
Reducet in ſedem vice.
Nunc et Achæmenio
Perfundi nardo juvat, et fide Cyllenea
Levare duris pectora
Solicitudinibus:

Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
Invicte, mortalis Dea
Nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina,
Lubricus et Simois:
Unde tibi reditum curto subtemine Parcæ
Rupere; nec mater domum
Cærula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis ægrimoniæ ac
Dulcibus alloquiis.

AD MÆCENATEM. ODE XIV.

Phrynes amorem obstare quominus iambos promissos absolvat.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit im
Oblivionem sensibus,
Pocula Lethæos ut si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando:
Deus, Deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, iambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teium;
Qui persæpe cava testudine flevit amorem
Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser: quod si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,

Gaude

Gaude ſorte tua. Me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

AD NEÆRAM. ODE XV.

Non ſervatam ab ea fidem conqueritur.

NOX erat, et cœlo fulgebat luna ſereno
Inter minora ſidera;
Cum tu magnorum numen læſura Deorum
In verba jurabas mea,
Arctius atque edera procera aſtringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis:
Dum pecori lupus, et nautis infeſtus Orion
Turbaret hibernum mare,
Intonſoſque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute, Neæra:
Nam ſi quid in Flacco viri eſt,
Non feret aſſiduas potiori te dare noctes;
Et quæret iratus parem:
Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
Et tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore et multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
Formaque vincas Nirea;
Eheu! tranſlatos alio mœrebis amores:
Aſt ego viciſſim riſero.

AD POPULUM ROMANUM. ODE XVI.

Queſtus bellorum civilium nullum eſſe finem, monet ut patriam deſerant.

ALTERA jam teritur bellis civilibus ætas;
Suis et ipſa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marſi,
Minacis aut Etruſca Porſenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Noviſve rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibuſve abominatus Annibal;
Impia perdemus devoti ſanguinis ætas?
Feriſque rurſus occupabitur ſolum?
Barbarus heu! cineres inſiſtet victor? et Urbem
Eques ſonante verberabit ungula?
Quæque carent ventis et ſolibus oſſa Quirini
(Nefas videre) diſſipabit inſolens?
Forte (quod expediat) communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla ſit hac potior ſententia (Phocæorum
Velut profugit execrata civitas
Agros atque Lares patrios, habitandaque fana
Apris reliquit et rapacibus lupis)
Ire pedes quocunque ferent; quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet ſuadere? Secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc: Simul imis ſaxa renarint
Vadis levata, ne redire ſit nefas:

Neu

Neu converſa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina;
In mare ſeu celſus procurrerit Apennihus,
Novave monſtra junxerit libidine
Mirus amor; juvet ut tigres ſubſidere cervis,
Adulteretur et columba miluo;
Credula nec ravos timeant armenta leones;
Ametque falſa levis hircus æquora.
Hæc, et quæ poterunt reditus abſcindere dulces,
Eamus omnis execrata civitas,
Aut pars indocili melior grege: mollis et exſpes
Inominata perprimant cubilia.
Vos, quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum,
Etruſca præter et volate litora.
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
Petamus arva, divites et inſulas;
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret uſque vinea;
Germinat et nunquam fallentis termes olivæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha deſilit pede.
Illic injuſſæ veniunt ad mulctra capellæ,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec veſpertinus circumgemit urſus ovile,
Neque intumeſcit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquoſus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec ſiccis urantur ſemina glebis;
Utrumque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus;
Neque impudica Colchis intulit pedem:

Non

Non huc Sidonii torſerunt cornua nautæ;
Laborioſa nec cohors Ulyſſei.
Nulla nocent pecori contagia: nullius aſtri
Gregem æſtuoſa torret impotentia.
Jupiter illa piæ ſecrevit litora genti,
Ut inquinavit ære tempus aureum:
Ærea dehinc ferro duravit ſecula; quorum
Piis ſecunda, vate me, datur fuga.

AD CANIDIAM. ODE XVII.

Ut ſibi tandem ignoſcat.

JAM jam efficaci do manus ſcientiæ;
Supplex et oro regna per Proſerpinæ,
Per et Dianæ non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cœlo devocare ſidera;
Canidia, parce vocibus tandem ſacris,
Citumque retro ſolve, ſolve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereium,
In quem ſuperbus ordinarat agmina
Myſorum, et in quem tela acuta torſerat.
Luxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem;
Poſtquam relictis mœnibus rex procidit
Heu! pervicacis ad pedes Achillei.
Setoſa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Ulyſſei,
Volente Circe, membra: tunc mens, et ſonus
Relapſus, atque notus in vultus honor.
Dedi ſatis ſuperque pœnarum tibi,
Amata nautis multum et inſtitoribus.

Fugit

Fugit juventas, et verecundus color
Reliquit; ossa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus est odoribus.
Nullum ab labore me reclinat otium.
Urget diem nox, et dies noctem; neque est
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina;
Caputque Marsa dissilire nænia.
Quid amplius vis? O mare! O terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Ætna flamma. Tu, donec cinis
Injuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? ecquod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide pœnas luam:
Paratus expiare, seu poposceris
Centum juvencis: sive mendaci lyra
Voles sonari, tu pudica, tu proba
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ Castor offensus vicem,
Fraterque magni Castoris, victi prece,
Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Neque in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.
Tibi hospitale pectus, et puræ manus;
Tuusque venter partumeius; et tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exsilis puerpera

CANI-

CANIDIÆ RESPONSIO.

Nullis ſe precibus exorari poſſe.

QUID obſeratis auribus fundis preces?
Non ſaxa nudis ſurdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus ſalo.
Inultus ut tu riſeris Cotyttia
Vulgata, ſacrum liberi Cupidinis?
Et Eſquilini pontifex venefici
Impune ut Urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditaſſe Pelignas anus,
Velociuſve miſcuiſſe toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent:
Ingrata miſero vita ducenda eſt, in hoc,
Novis ut uſque ſuppetas laboribus.
Optat quietem Pelopis infidi pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti;
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum: ſed vetant leges Jovis.
Voles modo altis deſilire turribus,
Modo enſe pectus Norico recludere;
Fruſtraque vincla gutturi innectes tuo,
Faſtidioſa triſtis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
Meæque terra cedet inſolentiæ.
An quæ movere cereas imagines,
(Ut ipſe noſti curioſus) et polo
Deripere lunam vocibus poſſim meis,
Poſſim crematos excitare mortuos,
Deſiderique temperare pocula;
Plorem artis in te nil valentis exitum?

QUINTI

QUINTI HORATII FLACCI CARMEN SECULARE.

Pro Imperii Romani incolumitate.

PHOEBE, ſilvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, O colendi
Semper et culti, date quæ precamur
Tempore ſacro;
Quo Sibyllini monuere verſus
Virgines lectas pueroſque caſtos
Dîs, quibus ſeptem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliuſque et idem
Naſceris; poſſis nihil urbe Roma
Viſere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probos vocari,
Seu Genetyllis.
Diva, producas ſobolem; Patrumque
Proſperes decreta ſuper jugandis
Feminis, proliſque novæ feraci
Lege marita:
Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,

Ter

Ter die claro totieſque grata
Nocte frequentes.
Voſque veraces cecinisse Parcæ
Quod ſemel dictum eſt, ſtabiliſque rerum
Terminus ſervet, bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecoriſque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus et aquæ ſalubres,
Et Jovis auræ.
Condito mitis placiduſque telo
Supplices audi pueros, Apollo:
Siderum regina bicornis audi,
Luna, puellas.
Roma ſi veſtrum eſt opus, Iliæque
Litus Etruſcum tenuere turmæ,
Juſſa pars mutare Lares et urbem
Soſpite curſu;
Cui per ardentem ſine fraude Trojam
Caſtus Æneas patriæ ſuperſtes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis:
Di, probos mores docili juventæ,
Di, ſenectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque prolemque
Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis
Clarus Anchiſæ Veneriſque ſanguis,
Imperet bellante prior, jacentem
Lenis in hoſtem.
Jam mari terraque manus potentes
Medus Albanaſque timet ſecures:

Jam

Jam Scythæ reſponſa petunt, ſuperbi
Nuper et Indi.
Jam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priſcus, et neglecta redire Virtus
Audet; apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, et fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptuſque novem Camenis,
Qui ſalutari levat arte feſſos
Corporis artus,
Si Palatinas videt æquus arces
Remque Romanam Latiumque, felix
Alterum in luſtrum meliuſque ſemper
Prorogat ævum.
Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curat; et votis puerorum amicas
Applicat aures.
Hæc Jovem ſentire Deoſque cunctos
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phœbi chorus et Dianæ
Dicere laudes.

QUINTI.

HORATII FLACCI

SERMONUM

LIBRI DUO.

QUINTI
HORATII FLACCI
SERMONUM
LIBER I.

SATYRA I.

QUI fit, Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem
Seu Ratio dederit, ſeu Fors objecerit, illa
Contentus vivat; laudet diverſa ſequentes?
O fortunati mercatores! gravis armis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus Auſtris:
Militia eſt potior. Quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum conſultor ubi oſtia pulſat.
Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem eſt,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cætera de genere hoc (adeo ſunt multa) loquacem
Delaſſare valent Fabium. Ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis Deus, En ego, dicat,

Jam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator; tu conſultus modo, ruſticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis diſcedite partibus. Eia!
Quid ſtatis? Nolint. Atqui licet eſſe beatis.
Quid cauſæ eſt, merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet, neque ſe fore poſthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Prætereo; ne ſic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? Et pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.
Sed tamen amoto quæramus ſeria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic cautor, miles, nautæque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Seſe ferre, ſenes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum ſibi ſint congeſta cibaria: ſicut
Parvula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit acervo
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quæ, ſimul inverſum contriſtat Aquarius annum,
Non uſquam prorepit, et illis utitur ante
Quæſitis ſapiens; cum te neque fervidus æſtus
Demoveat lucro, nec hiems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.
Quid juvat immenſum te argenti pondus et auri
Furtim defoſſa timidum deponere terra?
Quod, ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At, ni id fit, quid habet pulchri conſtructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum;
Non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut ſi

Reticulum

Reticulum panis venales inter onuſto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturæ fines viventis, jugera centum an
Mille aret? At ſuave eſt ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Ut tibi ſi ſit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho; ac dicas: Magno de flumine malim
Quam ex hoc fonticulo tantundem ſumere. Eo fit,
Plenior ut ſi quos delectet copia juſto,
Cum ripa ſimul avulſos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quantum eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, nec vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falſo:
Nil ſatis eſt, inquit; quia tanti, quantum habeas, ſis.
Quid facias illi? Jubeas miſeram eſſe libenter,
Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic ſolitus: Populus me ſibilat; at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris ſitiens fugientia captat
Flumina—quid rides? Mutato nomine, de te
Fabula narratur. Congeſtis undique ſaccis
Indormis inhians, et tanquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Neſcis quo valeat nummus, quem præbeat uſum?
Panis ematur, olus, vini ſextarius; adde,
Queis humana ſibi doleat natura negatis.

An

An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes; hoc juvat? Horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius lecto casus te affixit; habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet, ac gnatis reddat carisque propinquis.
Non uxor salvum te vult, non filius; omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non merearis, amorem?
An, si cognatos, nullo Natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
Infelix operam perdas? ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere frænis.
Denique sit finis quærendi: cumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus; et finire laborem
Incipias, parto quod avebas: ne facias quod
Ummidius, qui, tam (non longa est fabula) dives
Ut metiretur nummos, ita sordidus ut se
Non unquam servo melius vestiret, ad usque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat: at hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndariarum.
Quid mi igitur suades? ut vivam Mænius? aut sic
Ut Nomentanus? Pergis pugnantia secum
Frontibus adversis componere. Non ego avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
Est inter Tanain quiddam, socerumque Viselli.
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,

Quos

Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
Se probet, ac potius laudet diversa sequentes?
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat? neque se majori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut cum carceribus missos rapit ungula currus;
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, et exacto contentus tempore, vita
Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
Jam satis est: ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

SATYRA II.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones; hoc genus omne
Mœstum ac solicitum est cantoris morte Tigelli:
Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esse
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coemens obsonia nummis;
Sordidus, atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet: laudatur ab his, culpatur ab illis.

Fufidius

Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exſecat; atque
Quanto perditior quiſque eſt, tanto acrius urget:
Nomina ſectatur, modo ſumta veſte virili
Sub patribus duris, tironum. Maxime, quis non,
Jupiter, exclamat, ſimul atque audivit? At in ſe
Pro quæſtu ſumtum facit hic. Vix credere poſſis
Quam ſibi non ſit amicus: ita ut pater ille, Terenti
Fabula quem miſerum gnato vixiſſe fugato
Inducit, non ſe pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat, quo res hæc pertinet? Illuc:
Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demiſſis ambulat: eſt qui
Inguen ad obſcœnum ſubductis uſque facetus:
Paſtillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
Nil medium eſt. Sunt qui nolint tetigiſſe, niſi illas,
Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte:
Contra, alius nullam, niſi olenti in fornice ſtantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice; Macte
Virtute eſto, inquit ſententia dia Catonis.
Nam ſimul ac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes æquum eſt deſcendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire eſt operæ pretium, procedere recte
Qui mœchis non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara, cadat dura inter ſæpe pericla.

Hic

Hic ſe præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæſus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, ut cuidam teſtes caudamque ſalacem
Demeteret ferrum. Jure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecunda!
Libertinarum dico; Salluſtius in qua [hic ſi,
Non minus inſanit, quam qui mœchatur. At
Qua res, qua ratio ſuaderet, quaque modeſte
Munifico eſſe licet, vellet bonus atque benignus
Eſſe; daret quantum ſatis eſſet, nec ſibi damno
Dedecorique foret. Verum hocſe amplectituruno;
Hoc amat, hoc laudat: Matronam nullam ego tango:
Ut quondam Marſæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque:
Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
Verum eſt cum mimis, eſt cum meretricibus; unde
Fama malum gravius, quam res, trahit. An tibi abunde
Perſonam ſatis eſt, non illud, quidquid ubique
Officit, evitare? Bonam diſperdere famam,
Rem patris oblimare, malum eſt ubicunque. Quid intereſt in matrona, ancilla, pecceſne togata?
Villius in Fauſta Sullæ gener, hoc miſer uno
Nomine deceptus, pœnas dedit uſque ſuperque
Quam ſatis eſt; pugnis cæſus, ferroque petitus,
Excluſus fore, cum Longarenus foret intus.

Huic

Huic ſi, mutonis verbis mala tanta videntis,
Diceret hæc animus: Quid vis tibi? nunquid ego a te
Magno prognatum depoſco conſule cunnum,
Velatumque ſtola, mea cum conferbuit ira?
Quid reſponderet? Magno patre nata puella eſt.
At quanto meliora monet, pugnantiaque iſtis
Dives opis natura ſuæ! Tu ſi modo recte
Diſpenſare velis, ac non fugienda petendis
Immiſcere; tuo vitio, rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne pœniteat te,
Deſine matronas ſectarier; unde laboris
Plus haurire mali eſt, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic niveos inter virideſque lapillos
(Sit licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum eſt femur, aut crus
Rectius; atque etiam melius perſæpe togatæ eſt.
Adde huc, quod mercem ſine fucis geſtat; aperte
Quod venale habet oſtendit; nec, ſi quid honeſti eſt,
Jactat habetque palam, quærit quo turpia celet.
Regibus hic mos eſt; ubi equos mercantur, opertos
Inſpiciunt, ne, ſi facies (ut ſæpe) decora
Molli fulta pede eſt, emtorem inducat hiantem,
Quod pulchræ clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte. Tu corporis optima Lyncei
Contemplare oculis; Hypſæa cæcior, illa
Quæ mala ſunt ſpectas. O crus! O brachia! Verum
Depygis, naſuta, brevi latere, ac pede longo eſt.
Matronæ, præter faciem, nil cernere poſſis,

Cætera,

Cætera, ni Catia eſt, demiſſa veſte tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit inſanum) multæ tibi tum officient res:
Cuſtodes, lectica, ciniflones, parafitæ,
Ad talos ſtola demiſſa, et circumdata palla
Plurima, quæ invideant pure apparere tibi rem.
Altera nil obſtat: Cois tibi pene videre eſt
Ut nudam; ne crure malo, ne ſit pede turpi:
Metiri poſſis oculo latus. An tibi mavis
Inſidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem oſtendi? Leporem venator ut alta
In nive ſectetur, poſitum ſic tangere nolit:
Cantat, et apponit: Meus eſt amor huic ſimilis; nam
Tranſvolat in medio poſita, et fugientia captat.
Hiſcine verſiculis ſperas tibi poſſe dolores,
Atque æſtus, curaſque graves e pectore tolli?
Nonne, cupidinibus ſtatuat Natura modum quem,
Quid latura, ſibi quid ſit dolitura negatum,
Quærere plus prodeſt, et inane abſcindere ſoldo?
Num, tibi cum fauces urit ſitis, aurea quæris
Pocula? Num eſuriens faſtidis omnia præter
Pavonem rhombumque? Tument tibi cum inguina, num, ſi
Ancilla aut verna eſt præſto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego: namque parabilem amo Venerem, facilemque.
Illam, Poſt paulo, Sed pluris, Si exierit vir,
Gallis: Hanc, Philodemus ait, ſibi, quæ neque magno

Stet pretio, neque cunctetur, cum eſt juſſa, venire.
Candida rectaque ſit; munda hactenus, ut neque longa,
Nec magis alba velit, quam det Natura, videri.
Hæc, ubi ſuppoſuit dextro corpus mihi lævum,
Ilia et Egeria eſt: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat;
Janua frangatur; latret canis; undique magno
Pulſa domus ſtrepitu reſonet; ne pallida lecto
Deſiliat mulier; miſeram ſe conſcia clamet;
Cruribus hæc metuat, doti deprenſa, egomet mi.
Diſcincta tunica fugiendum eſt, ac pede nudo;
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miſerum eſt: Fabio vel judice vincam.

SATYRA III.

OMNIBUS hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati;
Injuſſi nunquam deſiſtant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæſar, qui cogere poſſet,
Si peteret per amicitiam patris atque ſuam, non
Quidquam proficeret: ſi collibuiſſet, ab ovo
Uſque ad mala iteraret Io Bacche, modo ſumma
Voce, modo hac, reſonat quæ chordis quatuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: ſæpe velut qui
Currebat fugiens hoſtem; perſæpe velut qui
Junonis ſacra ferret; habebat ſæpe ducentos,
Sæpe decem ſervos: modo reges atque tetrarchas,
Omnia

Omnia magna loquens; modo, Sit mihi menſa tripes, et
Concha ſalis puri, et toga, quæ defendere frigus,
Quamvis craſſa, queat. Decies centena dediſſes
Huic parco, paucis contento; quinque diebus
Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipſum
Mane; diem totum ſtertebat. Nil fuit unquam
Sic impar ſibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Imo alia, et fortaſſe minora.
Mænius abſentem Novium cum carperet: Heus tu,
Quidam ait, ignoraſte? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mi ignoſco, Mænius inquit.
Stultus et improbus hic amor eſt, dignuſque notari.
Cum tua prætereas oculis male lippus inunctis;
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rurſus et illi.
Iracundior eſt paulo; minus aptus acutis
Naribus horum hominum: rideri poſſit, eo quod
Ruſticius tonſo toga defluit, et male laxus
In pede calceus hæret. At eſt bonus, ut melior vir
Non alius quiſquam: at tibi amicus: at ingenium ingens
Inculto latet hoc ſub corpore. Denique teipſum
Concute, num qua tibi vitiorum inſeverit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala: namque
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.
Illuc prævertamur, amatorem quod amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
Delectant; veluti Balbinum polypus Hagnæ.
Vellem in amicitia ſic erraremus, et iſti

Errori nomen virtus poſuiſſet honeſtum.
At, pater ut gnati, ſic nos debemus, amici
Si quod ſit vitium, non faſtidire. Strabonem
Appellat Pætum pater; et Pullum, male parvus
Si cui filius eſt, ut abortivus fuit olim
Siſyphus: hunc Varum, diſtortis cruribus; illum
Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit; frugi dicatur: ineptus
Et jactantior hic paulo eſt; concinnus amicis
Poſtulat ut videatur: at eſt truculentior atque
Plus æquo liber; ſimplex fortiſque habeatur:
Caldior eſt; acres inter numeretur. Opinor,
Hæc res et jungit, junctos et ſervat amicos.
At nos virtutes ipſas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incruſtare. Probus quis
Nobiſcum vivit, multum demiſſus homo; illi
Tardoac cognomen pingui damus: hicfugitomnes
Inſidias, nullique malo latus obdit apertum;
(Cum genus hoc inter vitæ verſemur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina) pro bene ſano
Ac non incauto, fictum aſtutumque vocamus.
Simplicior quis et eſt, (qualem me ſæpe libenter
Obtulerim tibi, Mæcenas) ut forte legentem
Aut tacitum appellet, quovis ſermone moleſtus;
Communi ſenſu plane caret, inquimus. Eheu,
Quam temere in noſmet legem ſancimus iniquam!
Nam vitiis nemo ſine naſcitur: optimus ille eſt,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut æquum
eſt,
Cum mea compenſet vitiis bona, pluribus hiſce
(Si modo plura mihi bona ſunt) inclinet, amari
Si volet: hac lege, in trutina ponetur eadem.

Qui

Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Poſtulat; ignoſcet verrucis illius. Æquum eſt,
Peccatis veniam poſcentem reddere rurſus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt ſtultis hærentia; cur non
Ponderibus moduliſque ſuis ratio utitur; ac, res
Ut quæque eſt, ita ſuppliciis delicta coercet?
Si quis eum ſervum, patinam qui tollere juſſus
Semeſos piſces tepidumque ligurierit jus,
In cruce ſuffigat; Labeone inſanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furioſius atque
Majus peccatum eſt? Paulum deliquit amicus;
(Quod niſi concedas, habeare inſuavis, acerbus)
Odiſti, et fugis, ut Ruſonem debitor æris;
Qui niſi, cum triſtes miſero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo hiſtorias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, menſave catillum
Evandri manibus tritum dejecit: ob hanc rem,
Aut poſitum ante mea quia pullum in parte catini
Suſtulit eſuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, furtum ſi fecerit, aut ſi
Prodiderit commiſſa fide, ſponſumve negarit?
Queis paria eſſe fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum eſt: ſenſus moreſque repugnant,
Atque ipſa utilitas, juſti prope mater et æqui.
Cum prorepſerunt primis animalia terris,
Mutum ac turpe pecus, glandem atque cubilia propter,

Unguibus et pugnis, dein fuſtibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ poſt fabricaverat uſus;
Donec verba, quibus voces ſenſuſque notarent,
Nominaque invenere: dehinc abſiſtere bello,
Oppida cœperunt munire, et ponere leges,
Ne quis fur eſſet, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Cauſa: ſed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes more ferarum
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injuſti fateare neceſſe eſt,
Tempora ſi faſtoſque velis evolvere mundi.
Nec Natura poteſt juſto ſecernere iniquum,
Dividit ut bona diverſis, fugienda petendis;
Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus ſacra Divum legerit. Adſit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas;
Ne ſcutica dignum horribili ſectere flagello.
Nam, ut ferula cædas meritum majora ſubire
Verbera, non vereor; cum dicas eſſe pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris
Falce reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui ſapiens eſt,
Et ſutor bonus, et ſolus formoſus, et eſt Rex;
Cur optas quod habes? Non noſti quid pater, inquit,
Chryſippus dicat: Sapiens crepidas ſibi nunquam,
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiens. Qui?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque

Optimus

Optimus eſt modulator: ut Alfenus vafer, omni
Abjecto inſtrumento artis, clauſaque taberna,
Tonſor erat: ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex ſolus, ſic Rex. Vellunt tibi barbam
Laſcivi pueri; quos tu niſi fuſte coerces,
Urgeris turba circum te ſtante, miſerque
Rumperis et latras, magnorum maxime Regum!
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Præter Criſpinum, ſectabitur; et mihi dulces
Ignoſcent, ſi quid peccaro ſtultus, amici:
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatuſque magis vivam te Rege beatus.

SATYRA IV.

EUPOLIS atque Cratinus Ariſtophaneſque poetæ,
Atque alii, quorum comœdia priſca virorum eſt,
Si quis erat dignus deſcribi, quod malus ac fur,
Quod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus; multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſecutus,
Mutatis tantum pedibus numeriſque, facetus,
Emunctæ naris, durus componere verſus:
Nam fuit hoc vitioſus: in hora ſæpe ducentos,
Ut magnum, verſus dictabat ſtans pede in uno:
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger ſcribendi ferre laborem;
Scribendi recte: nam ut multum, nil moror. Ecce
Criſpinus minimo me provocat: Accipe, ſi vis,
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Cuſtodes;

Cuſtodes; videamus uter plus ſcribere poſſit.
Di bene fecerunt, inopis me quodque puſilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis:
At tu concluſas hircinis follibus auras,
Uſque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
Delatis capſis et imagine: cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod ſunt quos genus hoc minime juvat; utpote plures
Culpari dignos. Quemvis media arripe turba;
Aut ab avaritia, aut miſer ambitione laborat.
Hic nuptarum inſanit amoribus, hic puerorum:
Hunc capit argenti ſplendor: ſtupet Albius ære:
Hic mutat merces ſurgente a ſole, ad eum quo
Veſpertina tepet regio: quin per mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine; ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt verſus, odere poetam.
Fœnum habet in cornu; longe fuge: dummodo riſum
Excutiat ſibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcunque ſemel chartis illeverit, omnes
Geſtiet a furno redeuntes ſcire lacuque,
Et pueros et anus. Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus eſſe poetis,
Excerpam numero: neque enim concludere verſum
Dixeris eſſe ſatis; neque ſi quis ſcribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poetam.

Ingenium

Ingenium cui ſit, cui mens divinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, comœdia necne poema
Eſſet, quæſivere: quod acer ſpiritus ac vis
Nec verbis nec rebus ineſt; niſi quod pede certo
Differt ſermoni, ſermo merus. At pater ardens
Sævit, quod meretrice nepos inſanus amica
Filius uxorem grandi cum dote recuſat;
Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulat ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponius iſtis
Audiret leviora, pater ſi viveret? Ergo
Non ſatis eſt puris verſum perſcribere verbis;
Quem ſi diſſolvas, quivis ſtomachetur eodem
Quo perſonatus pacto pater. His, ego quæ nunc,
Olim quæ ſcripſit Lucilius, eripias ſi
Tempora certa modoſque, et quod prius ordine verbum eſt,
Poſterius facias, præponens ultima primis;
Non (ut ſi ſolvas, 'Poſtquam Diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portaſque refregit')
Invenias etiam disjecti membra poetæ.
Hactenus hæc: alias juſtum ſit necne poema,
Nunc illud tantum quæram; meritone tibi ſit
Suſpectum genus hoc ſcribendi. Sulcius acer
Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at bene ſi quis
Et puris vivat manibus, contemnat utrumque.
Ut ſis tu ſimilis Cæli Birrique latronum;
Non ego ſim Capri neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus inſudet vulgi Hermogeniſque Tigelli:

Neu

Neu recitem quidquam, nisi amicis, idque coactus;
Non ubivis, coramve quibuslibet. In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi; quique lavantes.
Suave locus voci resonat conclusus. Inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Lædere gaudes,
Inquit, et hoc studio pravus facis. Unde petitum
Hoc in me jacis? est auctor quis denique eorum
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit, alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit; hic niger est: hunc tu, Romane, caveto.
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos;
E quibus unus amet quavis aspergere cunctos,
Præter eum qui præbet aquam; post, hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis et urbanus liberque videtur
Infesto nigris: ego, si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
Lividus ac mordax videar tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
Me capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit; et incolumis lætor quod vivit in Urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. Hic nigræ succus loliginis; hæc est
Ærugo mera: quod vitium procul afore chartis,

Atque

Atque animò prius, ut ſi quid promittere de me
Poſſum aliud, vere promitto. Liberius ſi
Dixero quid, ſi forte jocoſius; hoc mihi juris
Cum venia dabis. Inſuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem exemplis vitiorum quæque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo quod mi ipſe paraſſet:
Nonne vides, Albi ut male vivat filius? ut qui
Farris inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret: Scetani diſſimilis ſis.
Ne ſequerer mœchas, conceſſa cum Venere uti
Poſſem: Deprenſi non bella eſt fama Treboni,
Aiebat: ſapiens, vitatu quodque petitu
Sit melius, cauſas reddat tibi: mi ſatis eſt, ſi
Traditum ab antiquis morem ſervare, tuamque,
Dum cuſtodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem poſſum. Simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis ſine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis; et ſive jubebat
Ut facerem quid: Habes auctorem, quo facias hoc;
Unum ex judicibus ſelectis objiciebat:
Sive vetabat: An hoc inhoneſtum et inutile factu
Necne ſit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortiſque metu ſibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent vitiis. Ex hoc ego ſanus ab illis,
Perniciem quæcunque ferunt: mediocribus, et queis
Ignoſcas,

Ignoſcas, vitiis teneor. Fortaſſis et iſtinc
Largiter abſtulerit longa ætas, liber amicus,
Conſilium proprium. Neque enim, cum lectulus aut me
Porticus excepit, deſum mihi: Rectius hoc eſt;
Hoc faciens vivam melius: ſic dulcis amicis
Occurram: hoc quidam non belle: numquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? Hæc ego mecum
Compreſſis agito labris. Ubi quid datur oti,
Illudo chartis. Hoc eſt mediocribus illis
Ex vitiis unum; cui ſi concedere nolis,
Multa poetarum veniet manus, auxilio quæ
Sit mihi (nam multo plures ſumus) ac veluti te
Judæi cogamus in hanc concedere turbam.

SATYRA V.

EGRESSUM magna me accepit Aricia Roma
Hoſpitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longe doctiſſimus: inde Forum Appi
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi diviſimus, altius ac nos
Præcinctis unum: minus eſt gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
Indico bellum, cœnantes haud animo æquo
Expectans comites. Jam Nox inducere terris
Umbras, et cœlo diffundere ſigna parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere. Huc appelle: Trecentos inſeris: ohe!

Jam

Jam ſatis eſt. Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices, ranæque paluſtres
Avertunt ſomnos. Abſentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem feſſus dormire viator
Incipit; ac miſſæ paſtum retinacula mulæ
Nauta piger ſaxo religat, ſtertitque ſupinus:
Jamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
Sentimus; donec cerebroſus proſilit unus,
Ac mulæ nautæque caput lumboſque ſaligno
Fuſte dolat. Quarta vix demum exponimur hora.
Ora manuſque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pranſi tria repimus; atque ſubimus
Impoſitum ſaxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas, optimus atque
Cocceius, miſſi magnis de rebus uterque
Legati; averſos ſoliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Mæcenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque ſimul Fonteius, ad unguem
Factus homo; Antoni, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Luſco prætore libenter
Linquimus, inſani ridentes præmia ſcribæ,
Prætextam, et latum clavum, prunæque batillum.
In Mamurrarum laſſi deinde urbe manemus,
Murena præbente domum, Capitone culinam.
Poſtera lux oritur multo gratiſſima: namque
Plotius et Varius Sinueſſæ Virgiliuſque
Occurrunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me ſit devinctior alter.
O qui complexus, et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo ſanus amico.

Proxima Campano ponti quæ villula tectum
Præbuit; et parochi, quæ debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliusque:
Namque pila, lippis inimicum et ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit pleniſſima villa,
Quæ ſuper eſt Caudi cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurræ pugnam Meſſique Cicirri,
Muſa, velim memores; et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Meſſi clarum genus—Oſci:
Sarmenti domina extat. Ab his majoribus orti
Ad pugnam venere. Prior Sarmentus: Equi te
Eſſe feri ſimilem dico. Ridemus; et ipſe
Meſſius, Accipio: caput et movet. O! tua cornu
Ni foret exſecto frons, inquit, quid faceres; cum
Sic mutilus miniteris? At illi fœda cicatrix
Setoſam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa, rogabat:
Nil illi larva aut tragicis opus eſſe cothurnis.
Multa Cicirrus ad hæc: Donaſſet jamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat: ſcriba quod eſſet,
Nihilo deterius dominæ jus eſſe. Rogabat
Denique, cur unquam fugiſſet; cui ſatis una
Farris libra foret, gracili ſic, tamque puſillo.
Prorſus jucunde cœnam producimus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum; ubi ſedulus hoſpes
Pene arſit, macros dum turdos verſat in igni:

Nam

Nam vaga per veterem dilapſo flamma culinam
Vulcano ſummum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam, ſervoſque timentes
Tum rapere, atque omnes reſtinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Oſtentare mihi, quos torret Atabulus; et quos
Nunquam erepſemus, niſi nos vicina Trivici
Villa recepiſſet, lacrymoſo non ſine fumo;
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem ſtultiſſimus uſque puellam
Ad mediam noctem expecto: ſomnus tamen aufert
Intentum Veneri: tum immundo ſomnia viſu
Nocturnam veſtem maculant, ventremque ſupinum.
Quatuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Manſuri oppidulo, quod verſu dicere non eſt,
Signis perfacile eſt. Venit viliſſima rerum
Hic aqua; ſed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut ſoleat humeris portare viator:
Nam Canuſi lapidoſus; aquæ non ditior urna.
[Qui locus a forti Diomede eſt conditus olim.]
Flentibus hic Varius diſcedit mœſtus amicis.
Inde Rubos feſſi pervenimus; utpote longum
Carpentes iter, et factum corruptius imbri.
Poſtera tempeſtas melior, via pejor, aduſque
Bari mœnia piſcoſi. Dein Gnatia, lymphis
Iratis exſtructa, dedit riſuſque jocoſque;
Dum flammis ſine thura liqueſcere limine ſacro
Perſuadere cupit. Credat Judæus Apella,

Non ego: Namque Deos didici ſecurum agere ævum;
Nec, ſi quid miri faciat Natura, Deos id
Triſtes ex alto cœli demittere tecto.
Brundiſium longæ finis chartæque viæque.

SATYRA VI.

NON, quia, Mæcenas, Lydorum quidquid Etruſcos
Incoluit fines, nemo generoſior eſt te;
Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent;
Ut plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum:
Cum referre negas, quali ſit quiſque parente
Natus, dum ingenuus. Perſuades hoc tibi vere,
Ante poteſtatem Tulli atque ignobile regnum,
Multos ſæpe viros nullis majoribus ortos
Et vixiſſe probos, amplis et honoribus auctos:
Contra, Lævinum Valeri genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulſus fugit, unius aſſis
Non unquam pretio pluris licuiſſe, notante
Judice, quo noſti, populo; qui ſtultus honores
Sæpe dat indignis, et famæ ſervit ineptus;
Qui ſtupet in titulis, et imaginibus. Quid oportet
Vos facere a vulgo longe longeque remotos?
Namque eſto, populus Lævino mallet honorem
Quam Decio mandare novo; cenſorque moveret
Appius, ingenuo ſi non eſſem patre natus:
Vel merito, quoniam in propria non pelle qui-eſſem.

Sed

Sed fulgente trahit constrictos Gloria curru
Non minus ignotos generosis. Quo tibi, Tilli,
Sumere depositum clavum, fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quæ minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impedit crus
Pellibus, ac latum demisit pectore clavum,
Audit continuo: Quis homo hic, aut quo patre natus?
Ut si qui ægrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus; eat quacunque, puellis
Injiciat curam quærendi singula; quali
Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
Sic qui promittit cives, Urbem sibi curæ,
Imperium fore, et Italiam, et delubra Deorum;
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare et quærere cogit.
Tune Syri, Damæ, aut Dionysi filius, audes
Dejicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu post me sedet uno:
Namque est ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paulus,
Et Messala videris? At hic, si plaustra ducenta,
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum;
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc, quia sum tibi, Mæcenas, convictor; at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.

Diſſimile hoc illi eſt: quia non, ut forſit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum;
Præſertim cautum dignos aſſumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me poſſit, caſu quod te ſortitus amicum:
Nulla etenim tibi me fors obtulit. Optimus olim
Virgilius, poſt hunc Varius, dixere quid eſſem.
Ut veni coram; ſingultim pauca locutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro: reſpondes (ut tuus eſt mos)
Pauca: abeo: et revocas nono poſt menſe, jubeſque
Eſſe in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi ſecernis honeſtum,
Non patre præclaro, ſed vita et pectore puro.
Atqui ſi vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendoſa eſt natura, alioqui recta; (velut ſi
Egregio inſperſos reprehendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque ſordes, aut mala luſtra
Objiciet vere quiſquam mihi; purus et inſons,
(Ut me collaudem) ſi vivo et carus amicis;
Cauſa fuit pater his: macro qui pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere; magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus æra;
Sed puerum eſt auſus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque ſenator
Semet prognatos. Veſtem ſervoſque ſequentes

In

In magno ut populo ſi quis vidiſſet; avita
Ex re præberi ſumtus mihi crederet illos.
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? Pudicum
(Qui primus virtutis honos) ſervavit ab omni
Non ſolum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, ſibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit ipſe) coactor
Mercedes ſequerer: neque ego eſſem queſtus. Ad hæc nunc
Laus illi debetur, et a me gratia major.
Nil me pœniteat ſanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat eſſe ſuo pars,
Quod non ingenuos habeat claroſque parentes,
Sic me defendam. Longe mea diſcrepat iſtis
Et vox et ratio. Nam ſi Natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad faſtum quoſcunque parentes
Optaret ſibi quiſque; meis contentus, honeſtos
Faſcibus ac ſellis nollem mihi ſumere: demens
Judicio vulgi, ſanus fortaſſe tuo; quod
Nollem onus, haud unquam ſolitus, portare moleſtum.
Nam mihi continuo major quærenda foret res,
Atque ſalutandi plures; ducendus et unus
Et comes alter, uti ſolus ne ruſve peregreve
Exirem; plures calones atque caballi
Paſcendi; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, ſi libet, uſque Tarentum;
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objiciet nemo ſordes mihi, quas tibi, Tilli,

Cum

Cum Tiburte via prætorem quinque ſequuntur
Te pueri, laſanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodius, quam tu, præclare ſenator,
Millibus atque aliis vivo. Quacunque libido eſt,
Incedo ſolus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem Circum, veſpertinumque pererro
Sæpe forum: aſſiſto divinis: inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum.
Cœna miniſtratur pueris tribus; et lapis albus
Pocula cum cyatho duo ſuſtinet: adſtat echinus
Vilis, cum patera guttus, Compana ſupellex.
Deinde eo dormitum; non ſolicitus, mihi quod cras
Surgendum ſit mane, obeundus Marſya, qui ſe
Vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.
Ad quartam jaceo: poſt hanc vagor, aut ego lecto
Aut ſcripto quod me tacitum juvet) ungor olivo;
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Aſt ubi me feſſum ſol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio campum luſumque trigonem.
Pranſus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. Hæc eſt
Vita ſolutorum miſera ambitione gravique.
His me conſolor, victurum ſuavius, ac ſi
Quæſtor avus, pater atqũe meus, patruuſque fuiſſet.

SATYRA VII.

PROSCRIPTI Regis Rupili pus atque venenum
Hybrida quo pacto ſit Perſius ultus, opinor
Omnibus

Omnibus et lippis notum et tonſoribus eſſe.
Perſius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege moleſtas;
Durus homo, atque odio poſſet qui vincere Regem;
Confidens, tumiduſque; adeo ſermonis amari,
Siſennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. Poſtquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim ſunt omnes jure moleſti,
Quo fortes, quibus adverſum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animoſum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors;
Non aliam ob cauſam, niſi quod virtus in utroque
Summa fuit. Duo ſi Diſcordia verſet inertes;
Aut ſi diſparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco; diſcedat pigrior, ultro
Muneribus miſſis) Bruto prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupili et Perſi par pugnat, uti non
Compoſiti melius cum Bitho Bacchius. In jus
Acres procurrunt; magnum ſpectaculum uterque.
Perſius exponit cauſam; ridetur ab omni
Conventu; laudat Brutum, laudatque cohortem;
Solem Aſiæ Brutum appellat, ſtellaſque ſalubres
Appellat comites, excepto Rege: Canem illum,
Inviſum agricolis ſidus, veniſſe: ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara ſecuris.
Tum Prænestinus ſalſo multoque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit convicia; durus
Vindemiator, et invictus, cui ſæpe viator
Ceſſiſſet,

Ceſſiſſet, magna compellans voce cuculum.
At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges conſueſti tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? Operum hoc, mihi crede, tuorum eſt.

SATYRA VIII.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cum faber, incertus ſcamnum faceretne Priapum,
Maluit eſſe Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido; nam fures dextra coercet,
Obſcœnoque ruber porrectus ab inguine palus:
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis conſidere in hortis.
Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca.
Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulcrum,
Pantolabo ſcurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agro
Hic dabat; hæredes monumentum ne ſequeretur.
Nunc licet Eſquiliis habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari; qua modo triſtes
Albis informem ſpectabant oſſibus agrum:
Cum mihi non tantum fureſque feræque ſuetæ
Hunc vexare locum curæ ſunt atque labori,
Quantum carminibus quæ verſant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere poſſum
Nec prohibere modo, ſimul ac vaga Luna decorum
Protulit

Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem. Pallor utrasque
Fecerat horrendas aspectu. Scalpere terram
Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt. Cruor in fossam confusus; ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea: major
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat, servilibus ut quæ
Jam peritura modis. Hecaten vocat altera; sævam
Altera Tisiphonen. Serpentes atque videres
Infernas errare canes; Lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniat mictum atque
cacatum
Julius, et fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Sagana resonarint triste et acutum;
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris, et imagine cerea
Largior arserit ignis; et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum ac facta duarum:
Nam, disploſa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus. At illæ currere in Urbem:
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque jocoque videres.

SATYRA

SATYRA IX.

IBAM forte Via Sacra, ſicut meus eſt mos,
Neſcio quid meditans nugarum, totus i illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu: Quid agis, dulciſſime rerum
Suaviter, ut nunc eſt, inquam; et cupio omni quæ vis.
Cum aſſectaretur: Numquid vis? occupo. At ille,
Noris nos, inquit: docti ſumus. Hic ego: Pluri
Hoc, inquam, mihi eris. Miſere diſcedere quærens,
Ire modo ocyus, interdum conſiſtere, in aurem
Dicere neſcio quid puero. Cum ſudor ad imo
Manaret talos: O te, Bolane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus. Cum quidlibet ille
Garriret, vicos, Urbem laudaret; ut illi
Nil reſpondebam: Miſere cupis, inquit, abire;
Jamdudum video: ſed nil agis: uſque tenebo:
Proſequar hinc, quo nunc iter eſt tibi. Nil opus eſt te
Circumagi: quendam volo viſere non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is, prope Cæſaris hortos.
Nil habeo quod agam, et non ſum piger; uſque ſequar te.
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis aſellus,
Cum gravius dorſo ſubiit onus. Incipit ille:
Si bene me novi, non Viſcum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me ſcribere plures

Aut

Aut citius poſſit verſus? quis membra movere
Mollius? Invideat quod et Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat: Eſt tibi mater,
Cognati, queis te ſalvo eſt opus? Haud mihi quiſquam:
Omnes compoſui. Felices! nunc ego reſto.
Confice: namque inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit mota divina anus urna:
Hunc neque dira venena, nec hoſticus auferet enſis,
Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando conſumet cunque: loquaces,
Si ſapiat, vitet, ſimul atque adoleverit ætas.
Ventum erat ad Veſtæ, quarta jam parte diei
Præterita: et caſu tunc reſpondere vadatus
Debebat; quod ni feciſſet, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. Inteream, ſi
Aut valeo ſtare, aut novi civilia jura:
Et propero quo ſcis. Dubius ſum quid faciam, inquit;
Tene relinquam, an rem. Me ſodes. Non faciam, ille:
Et præcedere cœpit. Ego (ut contendere durum
Cum victore) ſequor. Mæcenas quo modo tecum,
Hinc repetit, paucorum hominum, et mentis bene ſanæ?
Nemo dexterius fortuna eſt uſus: haberes
Magnum adjutorem, poſſet qui ferre ſecundas,
Hunc hominem velles ſi tradere: diſpeream, ni
Summoſſes omnes. Iſto non vivitur illic,
Quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla eſt,

Nec magis his aliena malis: nil mi officit, inquam,
Ditior hic, aut eſt quia doctior: eſt locus unicuique ſuus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus eſſe. Velis tantummodo, quæ tua virtus,
Expugnabis: et eſt qui vinci poſſit; eoque
Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero:
Muneribus ſervos corrumpam: non, hodie ſi
Excluſus fuero, diſiſtam; tempora quæram;
Occurram in triviis; deducam. Nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus. Hæc dum agit, ecce
Fuſcus Ariſtius occurrit, mihi carus, et illum
Qui pulchre noſſet. Conſiſtimus. Unde venis? et
Quo tendis? rogat, et reſpondet. Vellere cœpi,
Et prenſare manu lentiſſima brachia, nutans,
Diſtorquens oculos, ut me eriperet. Male ſalſus
Ridens diſſimulare: meum jecur urere bilis.
Certe neſcio quid ſecreto velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene; ſed meliori
Tempore dicam: hodie triceſima ſabbata. Vis tu
Curtis Judæis oppedere? Nulla mihi, inquam,
Religio eſt. At mi: ſum paulo infirmior, unus
Multorum: ignoſces: alias loquar. Hunccine ſolem
Tam nigrum ſurrexe mihi? Fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Caſu venit obvius illi
Adverſarius, et, Quo tu, turpiſſime? magna
Inclamat voce, et, Licet anteſtari? Ego vero

Oppono

Oppono auriculam. Rapit in jus: clamor utrinque,
Undique concurſus. Sic me ſervavit Apollo.

SATYRA X.

NEMPE incompoſito dixi pede currere verſus
Lucili. Quis tam Lucili fautor inepte eſt,
Ut non hoc fateatur? At idem, quod ſale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cætera: nam ſic
Et Laberi mimos, ut pulchra poemata, mirer.
Ergo non ſatis eſt riſu diducere rictum
Auditoris; et eſt quædam tamen hic quoque virtus:
Eſt brevitate opus, ut currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures:
Et ſermone opus eſt modo triſti, ſæpe jocoſo;
Defendente vicem modo rhetoris atque poetæ,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas conſulto. Ridiculum acri
Fortius ac melius magnas plerumque ſecat res.
Illi, ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt,
Hoc ſtabant, hoc ſunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque ſimius iſte,
Nil præter Calvum et doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, verbis quod Græca Latinis
Miſcuit. O ſeri ſtudiorum! quine putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti

Contigit? At ſermo lingua concinnus utraque
Suavior (ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt)
Cum verſus facias. Teipſum percontor, an et cum
Dura tibi peragenda rei ſit cauſa Petilli,
Scilicet oblitus patriæque patriſque (Latine
Cum Pedius cauſas exſudet, Poplicola, atque
Corvinus) patriis intermiſcere petita
Verba foris malis, Canuſini more bilinguis?
Atqui ego cum Græcos facerem, natus mare citra,
Verſiculos; tali vetuit me voce Quirinus
Poſt mediam viſus noctem, cum ſomnia vera:
In ſilvam non ligna feras inſanius, ac ſi
Magnas Graiorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Defingit Rheni luteum caput; hæc ego ludo,
Quæ neque in ædeſonent certantia, judice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum ſpectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit pede ter percuſſo: forte epos acer,
Ut nemo, Varius: ductu molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenæ.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribere poſſem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere auſim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, ſæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quæſo,

Tu

Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet verſus Enni gravitate minores?
Cum de ſe loquitur, non ut majore reprenſis.
Quid vetat et noſmet Lucili ſcripta legentes
Quærere num illius, num rerum dura negarit
Verſiculos natura magis factos, et euntes
Mollius, ac ſi quis, pedibus quid claudere ſenis
(Hoc tantum) contentus, amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem cœnatus? Etruſci
Quale fuit Caſſi rapido ferventius amni
Ingenium; capſis quem fama eſt eſſe libriſque
Ambuſtum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis, et Græcis intacti carminis auctor,
Quamque poetarum ſeniorum turba: ſed ille,
Si foret hoc noſtrum fato dilatus in ævum,
Detereret ſibi multa: recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur: et in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, vivos et roderet ungues.
Sæpe ſtylum vertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus: neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego. Nam ſatis eſt equitem mihi plaudere:
ut audax,
Contemtis aliis, exploſa Arbuſcula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius? aut cruciet, quod
Vellicet abſentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli?
Plotius, et Varius, Mæcenas, Virgiliuſque,
Valgius, et probet hæc Octavius, optimus atque

Fuſcus; et hæc utinam Viſcorum laudet uterque:
Ambitione relegata, te dicere poſſum,
Pollio; te, Meſſala, tuo cum fratre; ſimulque
Vos, Bibule et Servi; ſimul his te, candide Furni;
Complures alios, doctos ego quos et amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, ſint qualia cunque,
Arridere velim; doliturus, ſi placeant ſpe
Deterius noſtra. Demetri, teque, Tigelli,
Diſcipularum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus hæc ſubſcribe libello.

QUINTI HORATII FLACCI SERMONUM LIBER II.

SATYRA I.

SUNT quibus in Satyra videor nimis acer, et ultra
Legem intendere opus: ſine nervis altera quidquid
Compoſui pars eſſe putat, ſimileſque meorum
Mille die verſus deduci poſſe. Trebati,
Quid faciam præſcribe. Quieſcas. Ne faciam, inquis,
Omnino verſus? Aio. Peream male, ſi non
Optimum erat: verum nequeo dormire. Ter uncti
Tranantò Tiberim, ſomno quibus eſt opus alto;
Irriguumque mero ſub noctem corpus habento.
Aut, ſi tantus amor ſcribendi te rapit, aude
Cæſaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, neu fracta pereuntes cuſpide Gallos,
Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi.

Attamen

Attamen et juſtum poteras et ſcribere fortem,
Scipiadam ut ſapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Cum res ipſa feret: niſi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæſaris aurem;
Cui male ſi palpere, recalcitret undique tutus.
Quanto rectius hoc, quam triſti lædere verſu
Pantolabum ſcurram, Nomentanumve nepotem?
Cum ſibi quiſque timet, quanquam eſt intactus, et odit.
Quid faciam? Saltat Millonius, ut ſemel icto
Acceſſit fervor capiti, numeruſque lucernis.
Caſtor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis. Quot capitum vivunt, totidem ſtudiorum
Millia. Me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, noſtrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus olim
Credebat libris; neque, ſi male ceſſerat, uſquam
Decurrens alio, neque ſi bene: quo fit ut omnis
Votiva pateat veluti deſcripta tabella
Vita ſenis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venuſinus arat finem ſub utrumque colonus,
Miſſus ad hoc, pulſis (vetus eſt ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hoſtis;
Sive quod Appula gens, ſeu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic ſtylus haud petet ultro
Quemquam animantem, et me veluti cuſtodiet enſis
Vagina tectus; quem cur deſtringere coner,
Tutus ab infeſtis latronibus? O Pater et Rex
Jupiter, ut pereat poſitum rubigine telum;
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis! at ille,

Qui

Qui me commorit (melius non tangere, clamo)
Flebit, et insignis tota cantabitur Urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam;
Canidia Albuci, quibus est inimica, venenum;
Grande malum Turius, si quid se judice certes.
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat; utque
Imperitet Natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
Monstratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem—Nil faciet sceleris pia dextera. Mirum!
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam; seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu Mors atris circumvolat alis;
Dives, inops; Romæ, seu Forsita jusserit, exsul;
Quisquis erit vitæ, scribam, color. O puer, ut sis
Vitalis metuo; et majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid? cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Lælius, et qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi? aut læso doluere Metello,
Famosisve Lupo cooperto versibus? Atqui
Primores populi arripuit populumque tributim;
Scilicet uni æquus Virtuti atque ejus amicis.
Quin, ubi se a vulgo et scena in secreta remorant
Virtus Scipiadæ et mitis sapientia Læli;
Nugari cum illo, et discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis

Infra Lucili cenſum ingeniumque; tamen me
Cum magnis vixiſſe invita fatebitur uſque
Invidia; et fragili quærens illidere dentem,
Offendet ſolido: niſi quid tu, docte Trebati,
Diſſentis. Equidem nihil hinc diffingere poſſum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid ſanctatum inſcitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus eſt
Judiciumque. Eſto, ſi quis mala: ſed bona ſi quis
Judice condiderit laudatus Cæſare? ſi quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipſe?
Solventur riſu tabulæ: tu miſſus abibis.

SATYRA II.

QUÆ virtus et quanta, boni, ſit vivere parvo,
(Nec meus hic ſermo eſt; ſed quæ præcepit Ofellus,
Ruſticus, abnormis Sapiens, craſſaque Minerva)
Diſcite; non inter lances menſaſque nitentes,
Cum ſtupet inſanis acies fulgoribus, et cum
Acclinus falſis animus meliora recuſat:
Verum hic impranſi mecum diſquirite. Cur hoc?
Dicam, ſi potero. Male verum examinat omnis
Corruptus judex. Leporem ſectatus, equove
Laſſus ab indomito; vel ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum græcari; ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem;
Seu te diſcus agit, pete cedentem aera diſco:
Cum labor extuderit faſtidia; ſiccus, inanis
Sperne cibum vilem; niſi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris eſt promus, et atrum
Defendens

Defendens piſces hiemat mare: cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet. Unde putas, aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in teipſo eſt. Tu pulmentaria quære
Sudando. Pinguem vitiis albumque neque oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina juvare lagois.
Vix tamen eripiam, poſito pavone, velis quin
Hoc potius quam gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum; quia veneat auro
Rara avis, et picta pandat ſpectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quidquam. Num veſceris iſta,
Quam laudas, pluma? cocto num adeſt honor idem?
Carne tamen quamvis diſtat nihil hac magis illa;
Imparibus formis deceptum te patet. Eſto:
Unde datum ſentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? ponteſne inter jactatus, an amnis
Oſtia ſub Tuſci? Laudas, inſane, trilibrem
Mullum; in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt.
Ducit te ſpecies, video. Quo pertinet ergo
Proceros odiſſe lupos? Quia ſcilicet illis
Majorem Natura modum dedit, his breve pondus.
[Jejunus raro ſtomachus vulgaria temnit.]
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos
Præſentes, Auſtri, coquite horum obſonia: quanquam
Putet aper rhombuſque recens, mala copia quando
Ægrum ſolicitat ſtomachum; cum rapula plenus

Atque

Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigriſque eſt oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni præconis erat acipenſere menſa
Infamis. Quid? tum rhombos minus æquora
alebant?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido;
Donec vos auctor docuit prætorius. Ergo
Si quis nunc mergos ſuaves edixerit aſſos;
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu diſtabit, Oſello
Judice. Nam fruſtra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravus detorſeris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas eſt, et ſilveſtria corna;
Ac, niſi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, alioſve dierum
Feſtos albatus celebret) cornu ipſe bilibri
Caulibus inſtillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu ſapiens utetur, et horum
Utrum imitabitur? Hac urget lupus, hac canis,
aiunt.
Mundus erit, qua non offendat ſordibus, atque
In neutram partem cultus miſer. Hic neque ſervis,
Albuci ſenis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit; nec ſic ut ſimplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque
magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque ſecum
Afferat. In primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius eſcæ

Quæ

Quæ ſimplex olim tibi ſederit. At ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis;
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? Quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægravat una,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citius curata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſurgit.
Hic tamen ad melius poterit tranſcurrere quondam;
Sive diem feſtum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus, ubive
Accedent anni, et tractari mollius ætas
Imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad iſtam,
Quam puer et validus præſumis, mollitiem? ſeu
Dura valetudo inciderit, ſeu tarda ſenectus.
Rancidum aprum antiqui laudabant: non quia naſus
Illis nullus erat; ſed, credo, hac mente, quod hoſpes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus conſumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tuliſſet!
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? Grandes rhombi, patinæque
Grande ferunt una cum damno dedecus: adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et fruſtra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. Jure, inquit, Trauſius iſtis
Jurgatur verbis: ego vectigalia magna,

Divitiaſque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod ſuperat non eſt melius quo inſumere poſſis?
Cur eget indignus quiſquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deum? cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte ſemper erunt res?
O magnus poſthac inimicis riſus! Uterne
Ad caſus dubios fidet ſibi certius? hic, qui
Pluribus aſſuerit mentem corpuſque ſuperbum;
An qui contentus parvo metuenſque futuri,
In pace, ut ſapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas; puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius uſum,
Quam nunc acciſis. Videas metato in agello,
Cum pecore et gnatis, fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profeſta
Quidquam præter olus fumoſæ cum pede pernæ.
At mihi, ſeu longo poſt tempore venerat hoſpes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus; bene erat, non piſcibus urbe petitis,
Sed pullo atque hœdo: tum penſilis uva ſecundas
Et nux ornabat menſas, cum duplice ficu.
Poſt hoc ludus erat culpa potare magiſtra:
Ac venerata Ceres, ita culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractæ ſeria frontis.
Sæviat atque novos moveat Fortuna tumultus;
Quantum hinc eminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituiſtis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum Natura neque illum,
Nec me, nec quemquam ſtatuit. Nos expulit ille:

Illum

Illum aut nequities, aut vafri inſcitia juris,
Poſtremum expellet certe vivacior hæres.
Nunc ager Umbreni ſub nomine, nuper Oſelli
Dictus, erit nulli proprius; ſed cedet in uſum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes,
Fortiaque adverſis opponite pectora rebus.

SATYRA III.

SI raro ſcribes, ut toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini ſomnique benignus
Nil dignum ſermone canas: quid fiet? At ipſis
Saturnalibus huc fugiſti ſobrius. Ergo
Dic aliquid dignum promiſſis: incipe. Nil eſt.
Culpantur fruſtra calami, immerituſque laborat
Iratis natus paries Dis atque poetis.
Atqui vultus erat multa ac præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolin Archilocho? comites educere tantos?
Invidiam placare paras Virtute relicta?
Contemnere miſer. Vitanda eſt improba Siren
Deſidia; aut quidquid vita meliore paraſti
Ponendum æquo animo. Di te, Damaſippe, Deæque
Verum ob conſilium donent tonſore. Sed unde
Tam bene me noſti? Poſtquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis. Olim nam quærere amabam,

Quo vafer ille pedes laviſſet Siſyphus ære;
Quid ſculptum infabre, quid fuſum durius eſſet:
Callidus huic ſigno ponebam millia centum:
Hortos egregiaſque domos mercarier unus
Cum lucro noram: unde frequentia Mercuriali
Impoſuere mihi cognomen compita. Novi;
Et miror morbi purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mire novus, ut ſolet, in cor
Trajecto lateris miſeri capitiſve dolore:
Ut lethargicus hic cum ſit pugil, et medicum urget.
Dum ne quid ſimile huic, eſto ut libet. O bone, ne te
Fruſtrere: inſanis et tu, ſtultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Deſcripſi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus juſſit ſapientem paſcere barbam;
Atque a Fabricio non triſtem ponte reverti.
Nam, male re geſta, cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter ſtetit; et, Cave faxis
Te quidquam indignum: pudor, inquit, te malus angit,
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primum nam inquiram, quid ſit furere: hoc ſi erit in te
Solo; nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia, et cujuſque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus et grex
Autumat. Hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. Nunc accipe quare
Deſipiant omnes, æque ac tu, qui tibi nomen

Inſano

Insano posuere. Velut silvis, ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrim-
Error, sed variis illudit partibus: hoc te [que
Crede modo insanum; nihilo ut sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
Stultitiæ nihilum metuenda timentis; ut ignes,
Ut rupes fluviosque in campo obstare queratur:
Alterum et huic varium, et nihilo sapientius, ignes
Per medios fluviosque ruentis. Clamet amica
Mater, honesta soror, cum cognatis pater, uxor:
Hic fossa est ingens, hic rupes maxima; serva:
Non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit; Catienis mille ducentis,
'Mater, te appello', clamantibus. Huic ego vulgus
Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
Integer est mentis Damasippi creditor? Esto:
Accipe, quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam;
Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors
Rejecta præda, quam præsens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non est satis: adde Cicutæ
Nodosi tabulas, centum mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus malis ridentem alienis;
Fiet aper, modo avis, modo saxum, et, cum volet, arbor.
Si male rem gerere insani est; contra, bene sani;

Putidius multo cerebrum (mihi crede) Perilli eſt
Dictantis, quod tu nunquam reſcribere poſſis.
Audire, atque togam jubeo componere, quiſquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore;
Quiſquis luxuria, triſtive ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo inſanire omnes, vos ordine adite.
Danda eſt ellebori multo pars maxima avaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.
Hæredes Staberi ſummam incidere ſepulcro;
Ni ſic feciſſent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio
Arri, et
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave,
Seu recte, hoc volui; ne ſis patruus mihi. Credo
Hoc Staberi prudentem animum vidiſſe—Quid
ergo
Senſit, cum ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Hæredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius; ut, ſi
Forte minus locuples uno quadrante periſſet,
Ipſe videretur ſibi nequior. Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
Divitiis parent; quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus. Sapienſne? Etiam, et
Rex,
Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid ſimile iſti
Græcus Ariſtippus? qui ſervos projicere aurum
In media juſſit Libya; quia tardius irent
Propter onus ſegnes. Uter eſt inſanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite reſolvit.

Si

Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec ſtudio citharæ, nec Muſæ deditus ulli;
Si ſcalpra ac formas non ſutor; nautica vela
Averſus mercaturis; delirus et amens
Undique dicatur merito. Quî diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum?
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum
Porrectus vigilet longo cum fuſte; neque illinc
Audeat eſuriens dominus contingere granum;
Ac potius foliis parcus veſcatur amaris:
Si, poſitis intus Chii veteriſque Falerni
Mille cadis (nihil eſt, tercentum millibus) acre
Potet acetum: age, ſi et ſtramentis incubet unde-
octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putreſcat in area;
Nimirum inſanus paucis videatur: eo quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius, aut etiam hæc libertus ut ebibat hæres,
Dis inimice ſenex, cuſtodis? Ne tibi deſit:
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum,
Ungere ſi caules oleo meliore, caputque
Cœperis impexa fœdum porrigine? Quare,
Si quidvis ſatis eſt, perjuras, ſurripis, aufers
Undique? Tun' ſanus? Populum ſi cædere ſaxis
Incipias, ſervoſve tuo quos ære pararis;
Inſanum te omnes pueri, clamentque puellæ.
Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro ut demens genitricem occidis Oreſtes.

An

An tu reris eum occisa insaniisse parente?
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin, ex quo est habitus male tutæ mentis Orestes,
Nil sane fecit, quod tu reprendere possis:
Non Pyladen ferro violare aususve sororem est
Electram: tantum maledicit utrique, vocando
Hanc Furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus; ut hæres
Jam circum loculos et claves lætus ovansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem sic erigit. Addit et illud:
Ni tua custodis, avidus jam jam auferet hæres.
Men' vivo? Ut vivas igitur, vigila: Hoc age. Quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Instans accedit stomacho fultura ruenti.
Tu cessas? Agedum; sume hoc ptisanarium oryzæ.
Quanti emtæ? Parvo. Quanti ergo? Octussibus. Eheu!
Quid refert morbo, an furtis, peream ane rapinis?
Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
Stultus et insanus. Quid? si quis non sit avarus;

Continuo

Continuo ſanus? Minime. Cur, Stoice? Dicam.
Non eſt cardiacus (Craterum dixiſſe putato)
Hic æger: recte eſt igitur, ſurgetque? Negabit:
Quod latus, aut renes morbo tentantur acuto.
Non eſt perjurus, neque ſordidus: immolet æquis
Hic porcam Laribus. Verum ambitioſus et audax:
Naviget Anticyram. Quid enim differt, balatroni
Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canuſi duo prædia, dives
Antiquo cenſu, gnatis diviſſe duobus
Fertur, et hoc moriens pueris dixiſſe vocatis
Ad lectum: Poſtquam te talos, Aule, nuceſque
Ferre ſinu laxo, donare, et credere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abſcondere triſtem:
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors;
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per Divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas; tu ne majus facias id
Quod ſatis eſſe putat pater, et Natura coercet.
Præterea, ne vos titillet gloria, jure-
jurando obſtringam ambo: uter ædilis fueritve
Veſtrum prætor, is inteſtabilis et ſacer eſto.
In cicere atque faba bona tu perdaſque lupinis,
Latus ut in circo ſpatiere, et aheneus ut ſtes;
Nudus agris, nudus nummis, inſane, paternis?
Scilicet ut plauſus, quos fert Agrippa, feras tu,
Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humaſſe velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
Rex ſum. Nil ultra quæro plebeius. Et æquam
Rem imperito; ac ſi cui videor non juſtus, inulto
Dicere, quod ſentit, permitto. Maxime Regum,

Di

Di tibi dent capta classem reducere Troja:
Ergo consulere, et mox respondere licebit?
Consule. Cur Ajax heros ab Achille secundus
Putrescit, toties servatis clarus Achivis;
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulyssem
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide gnatam
Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa;
Rectum animi servas? Quorsum? Insanus quid enim Ajax
Fecit? Cum stravit ferro pecus; abstinuit vim
Uxore et gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulyssem.
Verum ego, ut hærentes adverso litore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.
Nempe tuo, furiose. Meo, sed non furiosus.
Qui species alias veri scelerisque, tumultu
Permistas, capiet, commotus habebitur; atque
Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
Ajax, cum immeritos occidit, desipit, agnos:
Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? et purum est, vitio tibi cum tumidum est cor?
Si quis lectica nitidam gestare amet agnam;
Huic vestem, ut gnatæ, paret ancillas, paret aurum;
Pupam, aut pupillam appellet, fortique marito
Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
Prætor, et ad sanos abeat tutela propinquos.

Quid?

Quid? ſi quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer eſt animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava
Stultitia, hic ſumma eſt inſania: qui ſceleratus,
Et furioſus erit: cepit quem vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, luxuriem et Nomentanum arripe mecum:
Vincet enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Hic ſimul accepit patrimoni mille talenta,
Edicit, piſcator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum Velabro omne macellum
Mane domum veniant. Quid enim? Venere frequentes.
Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid et horum
Cuique domi eſt, id crede tuum; et vel nunc pete, vel cras.
Accipe quid contra juvenis reſponderit æquus:
Tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cœnem ego: tu piſces hiberno ex æquore verris:
Segnis ego, indignus qui tantum poſſideam. Aufer:
Sume tibi decies; tibi tantundem; tibi triplex,
Unde uxor media currit de nocte vocata.
Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ
(Scilicet ut decies ſolidum abſorberet) aceto
Diluit inſignem baccam: qui ſanior, ac ſi
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitie et nugis pravorum et amore gemellum,
Luſcinias ſoliti impenſo prandere coemtas;
Quorſum abeant? Sanin'? creta an carbone notandi? Ædi-

Ædificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum; amentia verset.
Si puerilius his ratio esse evincet amare;
Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Solicitus plores: quæro, faciasne quod olim
Mutatus Polemo? ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia? potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri.
Porrigis irato puero cum poma, recusat:
Sume, catelle; negat: si non des, optet. Amator
Exclusus qui distat? agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus; et hæret
Invisis foribus: Ne nunc, cum me vocat ultro,
Accedam? an potius mediter finire labores?
Exclusit, revocat: redeam? Non, si obsecret. Ecce
Servus non paulo sapientior: O here, quæ res
Nec modum habet, neque consilium, ratione modoque
Tractari non vult. In amore hæc sunt mala: bellum,
Pax rursum. Hæc si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, et cæca fluitantia sorte, laboret
Reddere certa sibi; nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis,
Gaudes, si cameram percusti forte; penes te es?
Quid? cum balba feris annoso verba palato,
Ædificante casas qui sanior? Adde cruorem Stultitiæ,

Stultitiæ, atque ignem gladio ferutare. Modo, inquam,
Hellade percussa, Marius cum præcipitat se,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane sen ex manibus currebat, et, Unum,
(Quid tam magnum? addens) unum me surpite morti,
Dis etenim facile est, orabat; sanus utrisque
Auribus atque oculis: mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet. Hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fœcunda in gente Meneni.
Jupiter, ingentes qui dasque adimisque dolores,
Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit; illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit. Casus medicusve levarit
Ægrum ex præcipiti; mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? Timore Deorum.
Hæc mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
Arma dedit; posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris;
Quam me stultitiam (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Quid? caput abscissum manibus cum portat Agave
Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?

Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum: tantum hoc edisse, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe: primum
Ædificas; hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis; et idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mæcenas, te quoque verum est,
Tantum dissimilem, et tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuit? Tum
Major dimidio: Num tantum? Cum magis atque
Se magis inflaret: Non, si te ruperis, inquit,
Par eris. Hæc a te non multum abludit imago.
Adde poemata nunc; hoc est, oleum adde camino;
Quæ si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem. Jam desine. Cultum
Majorem censu. Teneas, Damasippe, tuis te.
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O major tandem parcas insane minori.

SATYRA IV.

UNDE, et quo Catius? Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis præceptis; qualia vincant
Pytha-

Pythagorean, Anytiquereum, doctumque Platona.
Peccatum fateor, cum te ſic tempore lævo
Interpellarim: ſed des veniam bonus, oro.
Quod ſi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive eſt naturæ hoc, ſive artis, mirus utroque.
Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues, tenui ſermone peractas.
Ede hominis nomen; ſimul et Romanus, an hoſpes.
Ipſa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut ſucci melioris, et ut magis alta rotundis,
Ponere: namque marem cohibent calloſa vitellum.
Caule ſuburbano, qui ſiccis crevit in agris,
Dulcior: irriguo nihil eſt elutius horto.
Si veſpertinus ſubito te oppreſſerit hoſpes;
Ne gallina malum reſponſet dura palato,
Doctus eris vivam muſto merſare Falerno:
Hoc teneram faciet. Pratenſibus optima fungis
Natura eſt: aliis male creditur. Ille ſalubres
Æſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore ſolem.
Auſidius forti miſcebat mella Falerno,
Mendoſe; quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet. Leni præcordia mulſo
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus;
Mitulus, et viles pellent obſtantia conchæ,
Et lapathi brevis herba; ſed ablo non ſine Coo.
Lubrica naſcentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ.
Murice Baiano melior Lucrina peloris;

Oſtrea Circeiis, Miſeno oriuntur echini;
Pectinibus patulis jactat ſe molle Tarentum.
Nec ſibi cœnarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione ſaporum.
Nec ſatis eſt cara piſces averrere menſa,
Ignarum quibus eſt jus aptius, et quibus affis
Languidus in cubitum jam ſe conviva reponet.
Umber, et iligna nutritus glande, rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus eſt, ulvis et arundine pinguis.
Vinea ſummittit capreas non ſemper edules.
Fœcundæ leporis ſapiens ſectabitur armos.
Piſcibus atque avibus quæ natura ac foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæſita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum cruſtula promit.
Nequaquam ſatis eſt re una conſumere curam:
Ut ſi quis ſolum hoc, mala ne ſint vina, laboret;
Quali perfundat piſces ſecurus olivo.
Maſſica ſi cœlo ſuppones vina ſereno;
Nocturna, ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer qui miſcet fæce Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo;
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Toſtis marcentem ſquillis recreabis et Afra
Potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
Poſt vinum ſtomacho: perna magis, ac magis hillis
Flagitat immorſus refici: quin omnia mavult,
Quæcunque immundis fervent allata popinis.

Eſt

Eſt operæ pretium duplicis pernoſcere juris
Naturam. Simplex e dulci conſtat olivo:
At pingui miſcere mero muriaque decebit,
Non alia, quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confuſum ſectis inferbuit herbis,
Corycioque croco ſparſum ſtetit, inſuper addes
Preſſa Venafranæ quod bacca remiſit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco:
Nam facie præſtant. Venucula convenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus et alec,
Primus et invenior piper album, cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.
Immane eſt vitium, dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces urgere catino.
Magna movet ſtomacho faſtidia; ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurit;
Sive gravis veteri crateræ limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes;
Oblitum, quanto curam ſumtumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi juſtius illis,
Quæ niſi divitibus nequeunt contingere menſis?
Docte Cati, per amicitiam Divoſque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta;
Non tamen interpres tantundem juveris. Adde

Vultum habitumque hominis; quem tu vidiſſe beatus
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris ineſt, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

SATYRA V.

HOC quoque, Tireſia, præter narrata, petenti
Reſponde: quibus amiſſas reparare queam res
Artibus rtque modis—quid rides? Jamne, doloſe,
Non ſatis eſt Ithacam revehi, patrioſque Penates
Aſpicere? O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopſque domum redeam, te vate: neque illic
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. Atqui
Et genus et virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
Quando pauperiem, miſſis ambagibus, horres;
Accipe, qua ratione queas diteſcere. Turdus,
Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc,
Res ubi magna nitet, domino ſene: dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet venerabilior Lare dives.
Qui quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Utne tegam ſpurco Damæ latus? Haud ita Trojæ
Me geſſi, certans ſemper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo:
Et quondam majora tuli. Tu protinus, unde Divi-

Divitias æriſque ruam, dic, augur, acervos.
Dixi equidem, et dico. Captes aſtutus ubique
Teſtamenta ſenum: neu, ſi vafer unus et alter
Inſidiatorem præroſo fugerit hamo,
Aut ſpem deponas, aut artem illuſus omittas.
Magna minorve foro ſi res certabitur olim;
Vivet uter locuples ſine gnatis, improbus, vltro
Qui meliorem audax vocet in jus; illius eſto
Defenſor: fama civem cauſaque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fœcundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi, (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi; cauſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum caſſa nuce pauperet. Hæc mea cura eſt,
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus. Ire domum, atque
Pelliculam curare jube. Fi cognitor ipſe:
Perſta, atque obdura: ſeu rubra Canicula findet
Infantes ſtatuas; ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas cana nive conſpuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubito ſtantem prope tangens
Inquiet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures adnabunt thynni, et cetaria creſcent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara ſublatus aletur; ne manifeſtum
Cœlibis obſequium nudet te, leniter in ſpem
Arrepe officioſus, ut et ſcribare ſecundus
Hæres; et, ſi quis caſus puerum egerit Orco,

In

In vacuum venias. Perraro hæc alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cunque legendum,
Abnuere, et tabulas a te removere memento;
Sic tamen, ut limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu: ſolus, multiſne cohæres
Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem;
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.
Num furis? an prudens ludis me, obſcura canendo?
O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen iſta velit ſibi fabula, ſi licet, ede.
Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demiſſum genus Ænea, tellure marique
Magnus erit; forti nubet procera Corano
Filia Naſicæ, metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas ſocero dabit, atque
Ut legat orabit: multum Naſica negatas
Accipiet tandem, et tacitus leget; invenietque
Nil ſibi legatum, præter plorare, ſuiſque.
Illud ad hæc jubeo: mulier ſi forte doloſa,
Libertuſve fenem delirum temperet; illis
Accedas ſocius: laudes, lauderis ut abſens.
Adjuvat hoc quoque: ſed vincet longe prius ipſum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors?
Laudato. Scortator erit? Cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. Putaſne,
Perduci poterit tam frugi, tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere curſu?
Venit enim magnum donandi parca juventus;
Nec tantum Veneris, quantum ſtudioſa culinæ.

Sic

Sic tibi Penelope frugi eſt: quæ ſi ſemel uno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum;
Ut canis, a corio nunquam abſterrebitur uncto.
Me ſene, quod dicam, factum eſt. Anus improba Thebis
Ex teſtamento ſic eſt elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit hæres;
Scilicet elabi ſi poſſet mortua: credo,
Quod nimium inſtiterat viventi. Cautus adito:
Neu deſis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem et moroſum offendes garrulus; ultro
Non etiam ſileas. Davus ſis comicus; atque
Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare: mone, ſi increbuit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turba
Oppoſitis humeris: aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec, ohe jam!
Ad cœlum manibus ſublatis dixerit, urge; et
Creſcentem tumidis infla ſermonibus utrem.
Cum te ſervitio longo curaque levarit;
Et certum vigilans, Quartæ eſto partis Ulyſſes,
Audieris, hæres: Ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt? Unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Spargeſubinde: et, ſi paulum potes, illacrymare. Eſt
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permiſſum arbitrio ſine ſordibus exſtrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis
Forte cohæredum ſenior male tuſſiet; huic tu
Dic, ex parte tua, ſeu fundi, ſive domus ſit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperioſa trahit Proſerpina. Vive, valeque.

SATYRA

SATYRA VI.

HOC erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, et tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulum silvæ super his foret. Auctius atque
Di melius fecere. Bene est: nihil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione mala rem;
Nec sum facturus vitio culpave minorem:
Si veneror stultus nihil horum: O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O si urnam argenti fors quæ mihi monstret! ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule: si, quod adest, gratum juvat: hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, et cætera, præter
Ingenium; utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex Urbe removi,
Quid prius illustrem Satyris Musaque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Autumnusque gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Instituunt, (sic Dis placitum) tu carminis esto
Principium. Romæ sponsorem me rapis: Eia,

Ne

Ne prior officio quiſquam reſpondeat, urge ;
Sive Aquilo terras radit, ſeu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire neceſſe eſt.
Poſtmodo, quod mi obſit, clare certumque locuto
Luctandum in turba ; facienda injuria tardis.
Quid tibi vis, quas res agis, inſane ? improbus urget
Iratis precibus. Tu pulſes omne quod obſtet,
Ad Mæcenatem memori ſi mente recurras.
Hoc juvat, et melli eſt ; non mentiar. At ſimul atras
Ventum eſt Eſquilias ; aliena negotia centum
Per caput et circa ſaliunt latus. Ante ſecundam
Roſcius orabat ſibi adeſſes ad Puteal cras.
De re communi ſcribæ magna atque nova te
Orabant hodie meminiſſes, Quinte, reverti.
Imprimat his, cura, Mæcenas ſigna tabellis.
Dixeris, Experiar : Si vis, potes, addit ; et inſtat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere ſuorum
In numero ; duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens ; et cui concredere nugas
Hoc genus : Hora quota eſt ? Threx eſt Gallina Syro par ?
Matutina parum cautos jam frigora mordent ;
Et quæ rimoſa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus ſubjectior in diem et horam
Invidiæ. Noſter ludos ſpectaverit una,
Luſerit in campo, Fortunæ filius, omnes.
Frigidus e Roſtris manet per compita rumor ;
Quicunque obvius eſt, me conſulit : O bone (nam te
Scire,

Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet
Numquid de Dacis audiſti? Nil equidem. Ut tu
Semper eris deriſor! At omnes Di exagitent me,
Si quidquam. Quid? militibus promiſſa Triquetra
Prædia Cæſar, an eſt Itala tellure daturus?
Jurantem me ſcire nihil miratur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique ſilenti.
Perditur hæc inter miſero lux, non ſine votis:
O rus, quando ego te aſpiciam? quandoque licebit
Nunc veterum libris, nunc ſomno et inertibus horis,
Ducere ſolicitæ jucunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, ſimulque
Uncta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo?
O noctes, cœnæque Deum! quibus ipſe meique
Ante Larem veſcor proprium; vernaſque procaces
Libatis paſco dapibus. Prout cuique libido eſt,
Siccat inæquales calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis: ſeu quis capit acria fortis
Pocula; ſeu modicis uveſcit lætius. Ergo
Sermo oritur, non de villis domibuſve alienis,
Nec male necne Lepos ſaltet; ſed quod magis ad nos
Pertinet, ac neſcire malum eſt, agitamus: utrumne
Divitiis homines, an ſint virtute beati;
Quidve ad amicitias, uſus rectumne, trahat nos;
Et quæ ſit natura boni, ſummumque quid ejus.
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arelli
Solicitas ignarus opes; ſic incipit: Olim
Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur

Acce-

Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum;
Aſper, et attentus quæſitis; ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepoſiti ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum et ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſta dedit, cupiens varia faſtidia cœna
Vincere tangentis male ſingula dente ſuperbo:
Cum pater ipſe domus palea porrectus in horna
Eſſet ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorſo?
Vis tu homines urbemque feris præponere ſilvis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terreſtria quando
Mortales animas vivunt ſortita, neque ulla eſt
Aut magno aut parvo leti fuga. Quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor, quam ſis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agreſtem pepulere, domo levis exſilit: inde
Ambo propoſitum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni ſubrepere. Jamque tenebat
Nox medium cœli ſpatium, cum ponit uterque
In locuplete domo veſtigia; rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos;
Multaque de magna ſupereſſent fercula cœna,
Quæ procul exſtructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veſte locavit
Agreſtem, veluti ſuccinctus curſitat hoſpes,
Continuatque dapes; necnon verniliter ipſis
Fungitur officiis, prælibans omne quod affert.

Ille cubans gaudet mutata ſorte, boniſque
Rebus agit lætum convivam; cum ſubito ingens
Valvarum ſtrepitus lectis excuſſit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magiſque
Exanimes trepidare, ſimul domus alta Moloſſis
Perſonuit canibus. Tum ruſticus: Haud mihi vita
Eſt opus hac, ait, et valeas: me ſilva, cavuſque
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur ervo.

SATYRA VII.

JAMDUDUM auſculto; et cupiens tibi dicere ſervus
Pauca, reformido. Davuſne? Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi, quod ſit ſatis; hoc eſt,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
(Quando ita majores voluerunt) utere: narra.
Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, et urget
Propoſitum: pars multa natat, modo recta capeſſens,
Interdum pravis obnoxia. Sæpe notatus
Cum tribus annellis, modo læva Priſcus inani,
Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas;
Ædibus ex magnis ſubito ſe conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeſte;
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis
Vivere; Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, poſtquam illi juſta chiragra
Contudit articulos, qui pro ſe tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pavit: quanto conſtantior idem

In

In vitiis, tanto levius miſer ac prior ille,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendant,
Furciſer? Ad te, inquam. Quo pacto, peſſime? Laudas
Fortunam ac mores antiquæ plebis; et idem,
Si quis ad illa Deus ſubito te agat, uſque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe;
Aut quia non firmus rectum defendis; et hæres,
Nequicquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas; abſentem ruſticus Urbem
Tollis ad aſtra levis. Si nuſquam es forte vocatus
Ad cœnam, laudas ſecurum olus; ac, velut uſquam
Vinctus eas, ita te felicem ducis amaſque,
Quod nuſquam tibi ſit potandum. Juſſerit ad ſe
Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire
Convivam: Nemon' oleum fert ocyus? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, fugiſque.
Mulvius et ſcurræ, tibi non referenda precati,
Diſcedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem: naſum nidore ſupinor:
Imbecillus, iners, ſi quid vis, adde, popino.
Tu, cum ſis quod ego, et fortaſſis nequior, ultro
Inſectere, velut melior; verbiſque decoris
Obvolvas vitium? Quid, ſi me ſtultior ipſe
Quingentis emto drachmis deprenderis? Aufer
Me vultu terrere; manum ſtomachumque teneto,
Dum, quæ Criſpini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter noſtrum cruce dignius? Acris ubi me
Natura incendit; ſub clara nuda lucerna

Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitavit equum laſciva ſupinum,
Dimittit neque famoſum, neque ſolicitum, ne
Ditior aut formæ melioris meiat eodem.
Tu, cum projectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanoque habitu, prodis ex judice Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacerna;
Non es quod ſimulas? Metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pavore.
Quid refert, uri virgis ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clauſus in arca,
Quo te demiſit peccati conſcia herilis,
Contractum genibus tangas caput? Eſtne marito
Matronæ peccantis in ambos juſta poteſtas?
In corruptorem vel juſtior. Illa tamen ſe
Non habitu mutatve loco, peccatve ſuperne;
Cum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis ſub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, et vitam, et cum corpore famam.
Evaſti? Metues, credo, doctuſque cavebis:
Quæres quando iterum paveas, iterumque perire
Poſſis. O toties ſervus! Quæ bellua ruptis,
Cum ſemel effugit, reddit ſe prava catenis?
Non ſum mœchus, ais. Neque ego, hercule, fur, ubi vaſa
Prætereo ſapiens argentea. Tolle periclum,
Jam vaga proſiliet frænis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantiſque minor? quem ter vindicta quaterque
Impoſita haud unquam miſera formidine privet?

Adde

Adde ſuper, dictis quod non levius valeat: nam
Sive vicarius eſt, qui ſervo paret, uti mos
Veſter ait, ſeu conſervus; tibi quid ſum ego? Nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile ſignum.
Quiſnam igiturliber? Sapiens; ſibi qui imperioſus;
Quem neque pauperies, neque mors, nec vincula terrent;
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, et in ſeipſo totus; teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit ſemper Fortuna. Poteſne
Ex his, ut proprium, quid noſcere? Quinque talenta
Poſcit te mulier, vexat, foribuſque repulſum
Perfundit gelida: rurſus vocat. Eripe turpi
Colla jugo: Liber, liber ſum, dic age. Non quis:
Urget enim mentem dominus non lenis, et acres
Subjectat laſſo ſtimulos, verſatque negantem.
Vel cum Pauſiaca torpes, inſane, tabella;
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubæque
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia, rubrica picta aut carbone, velut ſi
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? Nequam et ceſſator Davus: atipſe
Subtilis veterum judex et callidus audis.
Nil ego, ſi ductor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis reſponſat opimis.
Obſequium ventris mihi perniciosius eſt cur?
Tergo plector enim: qui tu impunitior illa,

Quæ parvo ſumi nequeunt, obſonia captas?
Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ;
Illuſique pedes vitioſum ferre recuſant
Corpus. An hic peccat, ſub noctem qui puer uvam
Furtiva mutat ſtrigili? qui prædia vendit,
Nil ſervile gulæ parens habet? Adde, quod idem
Non horam tecum eſſe potes, non otia recte
Ponere; teque ipſum vitas fugitivus et erro,
Jam vino quærens, jam ſomno fallere curam:
Fruſtra: nam comes atra premit, ſequiturque fugacem.
Unde mihi lapidem? Quorſum eſt opus? Unde ſagittas?
Aut inſanit homo, aut verſus facit. Ocyus hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATYRA VIII.

UT Naſidieni juvit te cœna beati?
Nam mihi convivam quærenti dictus here illic
De medio potare die. Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. Dic (ſi grave non eſt)
Quæ prima iratum ventrem placaverit eſca.
In primis Lucanus aper; leni fuit Auſtro
Captus, ut aiebat cœnæ pater; acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia laſſum
Pervellunt ſtomachum, ſiſer, allec, fæcula Coa.
His ubi ſublatis puer alte cinctus acerna
Gauſape purpureo menſam perterſit, et alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Poſſet cœnantes offendere; ut Attica virgo

Cum

Cum ſacris Gereris, procedit fuſcus Hydaſpes,
Cæcuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
Hic herus: Albanum, Mæcenas, ſive Falernum
Te magis appoſitis delectat; habemus utrumque:
Divitias miſeras. Sed queis cœnantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, noſſe laboro.
Summus ego, et prope me Viſcus Thurinus, et infra
(Si memini) Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat ſupra ipſum; Porcius infra,
Ridiculus totas ſemel abſorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, ſi quid forte lateret,
Indice monſtraret digito. Nam cætera turba,
Nos, inquam, cœnamus aves, conchylia, piſces,
Longe diſſimilem noto celantia ſuccum:
Ut vel continuo patuit, cum paſſeris aſſi, atque
Inguſtata mihi porrexerat ilia rhombi.
Poſt hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad lunam delecta. Quid hoc interſit, ab ipſo
Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
Nos, niſi damnoſe bibimus, moriemur inulti:
Et calices poſcit majores. Vertere pallor
Tum parochi faciem, nil ſic metuentis ut acres
Potores; vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod ſubtile exſurdant vina palatum.
Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque; ſecutis omnibus: imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter muræna natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus: Hæc gravida, inquit,

Capta

Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His miſtum jus eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella; garo de ſuccis piſcis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur; cocto Chium ſic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monſtravi incoquere; illotos Curtillus echinos,
Ut melius muria, quam teſta marina remittit.
Interea ſuſpenſa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, poſtquam nihil eſſe pericli
Senſimus, erigimur. Rufus poſito capite, ut ſi
Filius immaturus obiſſet, flere. Quis eſſet
Finis? ni ſapiens ſic Nomentanus amicum
Tolleret: Heu! Fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te Deus? Ut ſemper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro ſuſpendens omnia naſo,
Hæc eſt conditio vivendi, aiebat: eoque
Reſponſura tuo nunquam eſt par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Solicitudine diſtrictum; ne panis aduſtus,
Ne male conditum jus apponatur; ut omnes
Præcincti recte pueri comtique miniſtrent?
Adde hos præterea caſus: aulæa ruant ſi,
Ut modo; ſi patinam pede lapſus frangat agaſo.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adverſæ nudare ſolent, celare ſecundæ.

Naſi-

Naſidienus ad hæc: Tibi Di, quæcunque pre-
ceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque
comis:
Et ſoleas poſcit. Tum in lecto quoque videres
Stridere ſecreta diviſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectaſſe: ſed illa
Redde, age, quæ deinceps riſiſti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone ſecundo:
Naſidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. Deinde ſecuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus et ficis paſtum jecur anſeris albæ,
Et leporum avulſos, ut multo ſuavius, armos,
Quam ſi cum lumbis quis edit. Tum pectore
aduſto
Vidimus et merulas poni, et ſine clune palumbes;
Suaves res, ſi non cauſas narraret earum, et
Naturas dominus: quem nos ſic fugimus ulti,
Ut nihil omnino guſtaremus, velut illis
Canidia afflaſſet pejor ſerpentibus Afris.

QUINTI

QUINTI HORATII FLACCI EPISTOLARUM LIBRI DUO.

QUINTI HORATII FLACCI EPISTOLARUM LIBER I.

EPISTOLA I.

AD MÆCENATEM.

PRIMA dicte mihi, ſumma dicende Camena,
Spectatum ſatis, et donatum jam rude quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro;
Ne populum extrema toties exoret arena.
Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem:
Solve ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et verſus et cætera ludicra pono:
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc ſum:
Condo, et compono, quæ mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo Lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magiſtri,
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes.
Nunc agilis fio, et merſor civilibus undis:
Nunc mihi res, non me rebus ſubjungere conor,

Virtutis veræ cuſtos, rigiduſque ſatelles:
Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor.
Ut nox longa quibus mentitur amica, dieſque
Lenta videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ ſpem
Conſiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Æque pauperibus prodeſt, locupletibus æque;
Æque neglectum pueris ſenibuſque nocebit.
Reſtat, ut his ego me ipſe regam ſolerque elementis.
Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Neu, quia deſperes invicti membra Glyconis,
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quadam prodire tenus, ſi non datur ultra.
Fervet avaritia, miſeroque cupidine pectus?
Sunt verba ac voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? Sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinoſus, amator;
Nemo adeo ferus eſt, ut non miteſcere poſſit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.
Virtus eſt, vitium fugere; et ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. Vides, quæ maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpemque repulſam,
Quanto devites animi capitiſque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes:
Ne cures ea, quæ ſtulte miraris et optas,

Diſcere,

Discere, et audire, et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmæ?
Vilius est auro argentum, virtutibus aurum.
O cives, cives! quærenda pecunia primum;
Virtus post nummos: hæc Janus summus ab imo
Prodocet; hæc recinunt juvenes dictata senesque.
Est animus tibi, sunt mores, est lingua, fidesque:
Sed quadringentis sex septem millia desint,
Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis, et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui, Rem facias; rem,
Si possis, recte; si non, quocunque modo rem;
Ut propius spectes lacrymosa poemata Pupi:
An qui fortunæ te responsare superbæ
Liberum et erectum præsens hortatur et aptat?
Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis fruar isdem;
Nec sequar aut fugiam, quæ diligit ipse vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent,
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellua multorum est capitum. Nam quid sequar, aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:

Multis occulto crescit res fœnore. Verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri:
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis prælucet amœnis,
Si dixit dives; lacus et mare sentit amorem
Festinantis heri: cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium; cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula est?
Nil ait esse prius, melius nil cœlibe vita:
Si non est, jurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? Ride. Mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonsores: conducto navigio æque
Nauseat, ac locuples ducit quem priva triremis.
Si curatus inæquali tonsore capillos
Occurro, rides: si forte subucula pexæ
Trita subest tunicæ, vel si toga dissidet impar;
Rides. Quid, mea cum pugnat sententia secum;
Quod petiit, spernit; repetit quod nuper omisit;
Æstuat, ac vitæ disconvenit ordine toto;
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas solennia me, neque rides,
Nec medici credis, neque curatoris egere
A prætore dati; rerum tutela mearum
Cum sis, et prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique regum;
Præcipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

EPI-

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

TROJANI belli ſcriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneſte relegi:
Qui, quid ſit pulchrum, quid turpe; quid utile, quid non,
Planius ac melius Chryſippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, niſi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento colliſa duello,
Stultorum regum, ac populorum continet æſtus.
Antenor cenſet belli præcidere cauſam:
Quod Paris, ut ſalvus regnet vivatque beatus,
Cogi poſſe negat. Neſtor componere lites
Inter Peliden feſtinat et inter Atriden.
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, et ira,
Iliacos intra muros peccatur, et extra.
Rurſum quid virtus, et quid ſapientia poſſit,
Utile propoſuit nobis exemplar Ulyſſem:
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbes
Et mores hominum inſpexit, latumque per æquor,
Dum ſibi, dum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, adverſis rerum immerſabilis undis.
Sirenum voces, et Circes pocula noſti:
Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupiduſque bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis et excors;

Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.
Nos numerus ſumus, et fruges conſumere nati,
Sponſi Penelopes, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata juventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad ſtrepitum citharæ ceſſantem ducere ſomnum.
Ut jugulent hominem, ſurgunt de nocte latrones:
Ut teipſum ſerves, non expergiſceris? Atqui
Si noles ſanus, cures hydropicus: et ni
Poſces ante diem librum cum lumine; ſi non
Intendes animum ſtudiis et rebus honeſtis;
Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur
Quæ lædunt oculum feſtinas demere; ſi quid
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet. Sapere aude:
Incipe. Vivendi recte qui prorogat horam,
Ruſticus exſpectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, et labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerique beata creandis
Uxor; et incultæ pacantur vomere ſilvæ.
Quod ſatis eſt cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus, et fundus, non æris acervus et auri
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit; juvat illum ſic domus et
res,
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagrum,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.
Sincerum eſt niſi vas; quodcunque infundis,
acceſcit.
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper

Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macreſcit rebus opimis:
Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. Qui non moderabitur iræ,
Infectum volet eſſe, dolor quod ſuaſerit ac mens,
Dum pœnas odio per vim feſtinat inulto.
Ira furor brevis eſt. Animum rege; qui, niſi paret,
Imperat: hunc frænis, hunc tu compeſce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magiſter
Ire viam, qua monſtret eques: venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in ſilvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba, puer; nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem
Teſta diu. Quod ſi ceſſas, aut ſtrenuus anteis;
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

JULI Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Auguſti privignus, ſcire laboro.
Thracane vos, Hebruſque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia terras,
An pingues Aſiæ campi colleſque morantur?
Quid ſtudioſa cohors operum ſtruit? Hoc quoque curo:
Quis ſibi res geſtas Auguſti ſcribere ſumit?
Bella quis et paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus,

Faſtidire

Faſtidire lacus et rivos auſus apertos:
Ut valet? ut meminit noſtri? fidibuſne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet, auſpice Muſa?
An tragica deſævit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celſus agit? monitus, multumque monendus
Privatas ut quærat opes, ac tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne, ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula riſum
Furtivis nudata coloribus. Ipſe quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma? Non tibi parvum
Ingenium, non incultum eſt ac turpiter hirtum.
Seu linguam cauſis acuis, ſeu civica jura
Reſpondere paras; ſeu condis amabile carmen;
Prima feres ederæ victricis præmia. Quod ſi
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes;
Quo te cœleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus et ampli;
Si patriæ volumus, ſi nobis vivere cari.
Debes hoc etiam reſcribere; Si tibi curæ eſt,
Quantæ conveniat, Munatius: an male ſarta
Gratia nequicquam coit, et reſcinditur; ac vos
Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat,
Indomita cervice feros. Ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.

EPI-

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

ALBI, noſtrorum ſermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſſi Parmenſis opuſcula vincat?
An tacitum ſilvas inter reptare ſalubres,
Curantem quidquid dignum ſapiente bonoque eſt?
Non tu corpus eras ſine pectore. Di tibi formam,
Di tibi divitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Qui ſapere, et fari poſſit quæ ſentiat; et cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter ſpem curamque, timores inter et iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperveniet, quæ non ſperabitur, hora.
Me pinguem ac nitidum bene curata cute viſes,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

SI potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella;
Supremo te ſole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes, iterum Tauro diffuſa paluſtres
Inter Minturnas Sinueſſanumque Petrinum.

Si

Si melius quid habes, arceſſe; vel imperium ſer.
Jamdudum ſplendet focus, ac tibi munda ſupellex.
Mitte leves ſpes, et certamina divitiarum,
Et Moſchi cauſam. Cras, nato Cæſare, feſtus
Dat veniam ſomnumque dies. Impune licebit
Æſtivam ſermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunas, ſi non conceditur uti?
Parcus ob hæredis curam nimiumque ſeverus
Aſſidet inſano. Potare et ſpargere flores
Incipiam, patiarque vel inconſultus haberi.
Quid non ebrietas deſignat? Operta recludit;
Spes jubet eſſe ratas; ad prœlia trudit inertem;
Solicitis animis onus eximit; addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?
Hæc ego procurare et idoneus imperor, et non
Invitus; ne turpe toral, ne ſordida mappa
Corruget nares; ne non et cantharus, et lanx
Oſtendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coeat par,
Jungaturque pari. Butram tibi Septiciumque,
Et, niſi cœna prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, aſſumam. Locus eſt et pluribus umbris:
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu, quotus eſſe velis, reſcribe; et, rebus omiſſis,
Atria ſervantem poſtico falle clientem.

EPI-

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

NIL admirari prope res eſt una, Numici,
Solaque, quæ poſſit facere et ſervare beatum.
Hunc ſolem, et ſtellas, et decedentia certis
Tempora momentis, ſunt qui formidine nulla
Imbuti ſpectant. Quid cenſes munera terræ?
Quid, maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plauſus, et amici dona Quiritis?
Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis et ore?
Qui timet his adverſa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto. Pavor eſt utrobique moleſtus:
Improviſa ſimul ſpecies exterret utrumque:
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem,
Si, quidquid vidit melius pejuſve ſua ſpe,
Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui;
Ultra quam ſatis eſt, virtutem ſi petat ipſam.
I nunc, argentum et marmor vetus, æraque et artes
Suſpice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod ſpectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, et veſpertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus, et (indignum quod ſit) pejoribus ortus
Hic tibi ſit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid ſub terra eſt, in apricum proferet ætas;
Defodiet, condetque nitentia. Cum bene notum

Porticus

Porticus Agrippæ, et via te conſpexerit Appi;
Ire tamen reſtat, Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una poteſt dare; fortis omiſſis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, et
Lucum ligna? Cave ne portus occupet alter;
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas:
Mille talenta rotundentur, totidem altera; porrò et
Tertia ſuccedant, et quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
Et genus, et formam regina Pecunia donat;
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venuſque.
Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
Qui poſſum tot? ait: tamen et quæram, et quot habebo,
Mittam. Poſt paulo ſcribit, ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum: partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus eſt, ubi non et multa ſuperſunt,
Et dominum fallunt, et proſunt furibus. Ergo,
Si rēs ſola poteſt facere et ſervare beatum;
Hoc primus repetas opus, hoc poſtremus omittas.
Si fortunatum ſpecies, et gratia præſtat;
Mercemur ſervum qui dictet nomina, lævum
Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina:
Cui libet is faſces dabit; eripietque curule
Cui volet importunus ebur: Frater, Pater, adde:

Ut cuique eſt ætas, ita quemque facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene vivit; lucet, eamus
Quo ducit gula: piſcemur, venemur, ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, ſervos
Differtum tranſire forum campumque jubebat;
Unus ut e multis populo ſpectante referret
Emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti; Cærite cera
Digni; remigium vitioſum Ithacenſis Ulyſſei:
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti cenſet, ſine amore jociſque
Nil eſt jucundum; vivas in amore jociſque.
Vive, vale. Si quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti: ſi non, his utere mecum.

EPISTOLA VII.

AD MÆCENATEM.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror. Atqui
Si me vivere vis ſanum recteque valentem;
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam; dum ficus prima calorque
Deſignatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater, et matercula pallet;
Officioſaque ſedulitas, et opella forenſis
Adducit febres, ac teſtamenta reſignat.
Quod ſi bruma nives Albanis illinet agris;
Ad mare deſcendet vates tuus, et ſibi parcet,
Contractuſque leget: te, dulcis amice, reviſet

Cum Zephyris, ſi concedes, et hirundine prima.
Non, quo more pyris veſci Calaber jubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Jam ſatis eſt. At tu quantumvis tolle. Benigne.
Non inviſa feres pueris munuſcula parvis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus ac ſtultus donat quæ ſpernit et odit:
Hæc ſeges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
Vir bonus et ſapiens dignis ait eſſe paratus;
Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
Quod ſi me noles uſquam diſcedere; reddes
Forte latus, nigros anguſta fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Forte per anguſtam tenuis nitedula rimam
Repſerat in cumeram frumenti; paſtaque, rurſum
Ire foras pleno tendebat corpore fruſtra.
Cui muſtela procul: Si vis, ait, effugere iſtinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra ſubiſti.
Hac ego ſi compellor imagine, cuncta reſigno:
Nec ſomnum plebis laudo ſatur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudaſti: Rexque, Paterque
Audiſti coram, nec verbo parcius abſens.
Inſpice, ſi poſſum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Ulyſſei:
Non eſt aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus ſpatiis, neque multæ prodigus herbæ:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent. Mihi jam non regia Roma,

Sed

Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus ac fortis, cauſiſque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium diſtare Carinas
Jam grandis natu queritur; conſpexit, ut aiunt,
Adraſum quendam vacua tonſoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri, (puer hic non lævus juſſa Philippi
Accipiebat) abi, quære, et refer; unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo ſit patre, quoque patrono.
It, redit, enarrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui cenſu, ſine crimine notum,
Et properare loco, et ceſſare, et quærere, et uti,
Gaudentem parviſque ſodalibus, et lare certo,
Et ludis, et, poſt deciſa negotia, campo.
Scitari libet ex ipſo quodcunque refers. Dic
Ad cœnam veniat. Non ſane credere Mena:
Mirari ſecum tacitus. Quid multa? Benigne,
Reſpondet. Neget ille mihi? Negat improbus, ea te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello
Occupat, ac ſalvere jubet prior. Ille Philippo
Excuſare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum veniſſet; denique quod non
Providiſſet eum. Sic ignoviſſe putato
Me tibi, ſi cœnas hodie mecum. Ut libet. Ergo
Poſt nonam venies: nunc i, rem ſtrenuus auge.
Ut ventum ad cœnam eſt; dicenda, tacenda, locutus

Tandem dormitum dimittitur. Hic ubi ſæpe
Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum,
Mane cliens, et jam certus conviva; jubetur
Rura ſuburbana indictis comes ire Latinis.
Impoſitus mannis, arvum cœlumque Sabinum
Non ceſſat laudare. Videt, ridetque Philippus:
Et ſibi dum requiem, dum riſus undique quærit,
Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem
Promittit; perſuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. Ne te longis ambagibus ultra
Quam ſatis eſt morer; ex nitido fit ruſticus, atque
Sulcos ac vineta crepat mera; præparat ulmos;
Immoritur ſtudiis, et amore ſeneſcit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellæ,
Spem mentita ſeges, bos eſt enectus arando;
Offenſus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratuſque Philippi tendit ad ædes.
Quem ſimul aſpexit ſcabrum intonſumque Philippus:
Durus, ait, Vultei, nimis attentuſque videris
Eſſe mihi. Pol me miſerum, patrone, vocares,
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quod te per Genium dextramque Deoſque Penates
Obſecro, et obteſtor; vitæ me redde priori.
Qui ſemel aſpexit, quantum dimiſſa petitis
Præſtent; mature redeat, repetatque relicta.
Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede verum eſt.

EPI-

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

CELSO gaudere et bene rem gerere Albinovano,
Muſa rogata, refer, comiti ſcribæque Neronis.
Si quæret, quid agam; dic, multa et pulchra minantem
Vivere nec recte, nec ſuaviter: haud quia grando
Contuderit vites, oleamve momorderit æſtus;
Nec quia longinquis armentum ægrotet in arvis:
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil diſcere, quod levet ægrum;
Fidis offendar medicis, iraſcar amicis,
Cur me funeſto properent arcere veterno;
Quæ nocuere ſequar; fugiam quæ profore credam;
Romæ Tibur amem, ventoſus, Tibure Romam.
Poſt hæc, ut valeat; quo pacto rem gerat, et ſe;
Ut placeat Juveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, Recte; primum gaudere, ſubinde
Præceptum auriculis hoc inſtillare memento:
Ut tu fortunam, ſic nos te, Celſe, feremus.

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

SEPTIMIUS, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias. Nam cum rogat, et prece cogit
Scilicet, ut tibi se laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honestaNeronis;
Munere cum fungi propioris censet amici,
Quid possim videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ, mihi commodus uni.
Sic ego, majoris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ descendi præmia. Quod si
Depositum laudas ob amici jussa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

URBIS amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores; hac in re scilicet una
Multum dissimiles; at cætera pene gemelli,
Fraternis animis: quidquid negat alter, et alter:
Annuimus pariter: vetuli notique columbi,
Tu nidum servas, ego laudo ruris amœni
Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quæris? Vivo et regno, simul ista reliqui

Quæ

Quæ vos ad cœlum fertis rumore ſecundo.
Utque ſacerdotis fugitivus, liba recuſo;
Pane egeo, jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ ſi convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda eſt area primum;
Noviſtine locum potiorem rure beato?
Eſt ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura
Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Cum ſemel accepit ſolem furibundus acutum?
Eſt ubi divellat ſomnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur ſilva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ proſpicit agros.
Naturam expelles furca; tamen uſque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſve medullis,
Quam qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectavere ſecundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus. Fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges et regum vita præcurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat; donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frænumque recepit:
Sed poſtquam victor victo diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frænum depulit ore.

Sic

Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehit improbus; atque
Serviet æternum, quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim
Si pede major erit, subvertet; si minor, uret.
Lætus sorte tua vives sapienter, Aristi:
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Hæc tibi dictabam sanum post putre Vacunæ;
Excepto, quod non simul esses, cætera lætus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

QUID tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Crœsi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? majora minorane fama?
Cunctane præcampo et Tiberino flumine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit? Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem;
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Adspersus, volet in caupona vivere; nec, qui
Frigus collegit, furnos et balnea laudat,

Ut

Ut fortunatam plene præſtantia vitam.
Nec ſi te validus jactaverit Auſter in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Penula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.
Dum licet, ac ſervat vultum Fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, et Chios, et Rhodos abſens.
Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata ſume manu; neu dulcia differ in annum:
Ut, quocunque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. Nam ſi ratio et prudentia curas,
Non locus effuſi late maris arbiter, aufert;
Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt;
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic eſt:
Eſt Ulubris, animus ſi te non deficit æquus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

FRUCTIBUS Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris; non eſt ut copia major
Ab Jove donari poſſit tibi. Tolle querelas:
Pauper enim non eſt, rerum cui ſuppetit uſus.
Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibuſque tuis; nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.

Si

Si forte in medio positorum abstemius, herbis
Vivis et urtica; sic vives protinus, ut te
Confestim liquidus fortunæ rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox?
Cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
Nil parvi sapias, et adhuc sublimia cures;
Quæ mare compescant causæ; quid temperet annum;
Stellæ sponte sua, jussæne vagentur et errent;
Quid premat obscurum lunæ, quid proferat orbem;
Quid velit et possit rerum concordia discors;
Empedocleum, an Stertinium deliret acumen.
Verum, seu pisces, seu porrum et cæpe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; et, si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
Cæsaris accepit, genibus minor: aurea fruges
Italiæ pleno defundit Copia cornu.

EPI-

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASELLAM.

UT proficiſcentem docui te ſæpe diuque,
Auguſto reddes ſignata volumina, Vini,
Si validus, ſi lætus erit, ſi denique poſcet:
Ne ſtudio noſtri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes opera vehemente miniſter.
Si te forte meæ gravis uret ſarcina chartæ;
Abjicito potius, quam quo perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Aſinæque paternum
Cognomen vertas in riſum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
Victor propoſiti ſimul ac perveneris illuc,
Sic poſitum ſervabis onus; ne forte ſub ala
Faſciculum portes librorum, ut ruſticus agnum;
Ut vinoſa glomus furtivæ Pyrrhia lanæ;
Ut cum pileolo ſoleas conviva tribulis.
Neu vulgo narres te ſudaviſſe ferendo
Carmina, quæ poſſint oculos aureſque morari
Cæſaris. Oratus multa prece, nitere. Porro
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

VILLICE ſilvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu faſtidis, habitatum quinque focis, et
Quinque

Quinque bonos ſolitum Variam dimittere Patres:
Certemus, ſpinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro, et melior ſit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas et cura moratur
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Inſolabiliter; tamen iſtuc mens animuſque
Fert, et amat ſpatiis obſtantia rumpere clauſtra.
Rure ego viventem, tu dicis in Urbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.
Stultus uterque locum immeritum cauſatur inique:
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit unquam.
Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas:
Nunc Urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me conſtare mihi ſcis, ac diſcedere triſtem,
Quandocunque trahunt inviſa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo diſconvenit inter
Meque et te: nam quæ deſerta et inhoſpita teſqua
Credis, amœna vocat mecum qui ſentit; et odit
Quæ tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
Incutiunt Urbis deſiderium, video; et quod
Angulus iſte feret piper ac thus ocyus uva;
Nec vicina ſubeſt vinum præbere taberna
Quæ poſſit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad ſtrepitum ſalias terræ gravis: et tamen urges
Jampridem non tecta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, et ſtrictis frondibus exples.
Addit opus pigro rivus, ſi decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age, quid noſtrum concentum dividat, audi.

Quem

Quem tenues decuere togæ nitidique capilli,
Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Cœna brevis juvat, et prope rivum ſomnus in herba.
Nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat, non odio obſcuro morſuque venenat:
Rident vicini glebas et ſaxa moventem.
Cum ſervis tu urbana diaria rodere mavis:
Horum tu in numerum voto ruis. Invidet uſum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos piger: optat arare caballus.
Quam ſcit, uterque libens, cenſebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD C. NUMONIUM VALAM.

QUÆ ſit hiems Veliæ, quod cœlum, Vala, Salerni;
Quorum hominum regio, et qualis via; (nam mihi Baias
Muſa ſupervacuas Antonius; et tamen illis
Me facit inviſum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. Sane myrteta relinqui,
Dictaque ceſſantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit; invidus ægris,
Qui caput ac ſtomachum ſupponere fontibus audent
Cluſinis, Gabioſque petunt et frigida rura.

Mutandus locus eſt, et diverſoria nota
Præter agendus equus. Quo tendis? Non mihi Cumas
Eſt iter aut Baias, læva ſtomachoſus habena
Dicet eques: ſed equis frænato eſt auris in ore.)
Major utrum populum frumenti copia paſcat;
Collectoſne bibant imbres, puteoſne perennes
Dulcis aquæ; (nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo poſſum quidvis perferre patique:
Ad mare cum veni, generoſum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet
In venas animumque meum, quod verba miniſtret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
Utra magis piſces et echinos æquora celent;
Pinguis ut inde domum poſſim Phæaxque reverti:
Scribere te nobis, tibi nos accredere par eſt.
Mænius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter abſumtis urbanus cœpit haberi;
Scurra vagus, non qui certum præſepe teneret;
Impranſus non qui civem dignoſceret hoſte;
Quælibet in quemvis opprobria figere ſævus;
Pernicies ac tempeſtas barathrumque macelli,
Quidquid quæſierat, ventri donaret avaro:
Hic, ubi nequitiæ fautoribus ac timidis nil
Aut paulum abſtulerat, patinas cœnabat omaſi
Vilis et agninæ, tribus urſis quod ſatis eſſet;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos, correctior Beſtius. Idem,
Si quid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem: Non hercule miror, Aiebat,

Aiebat, si qui comedunt bona ; cum sit obeso
Nil melius turdo, vulva nil pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum. Tutus nam parvula laudo,
Cum res deficiunt ; satis inter vilia fortis :
Verum ubi contingit melius quid et unctius ; idem
Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINTIUM.

NE perconteris fundus meus, optime Quinti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomisne an pratis, an amicta vitibus ulmo ;
Scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
Continui montes, ni dissocientur opaca
Valle : sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
Lævum decedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid ? si rubicunda benigni
Corna vepres et pruna ferunt ? si quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum juvat umbra ?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, etiam (si credis) amœnæ,
Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.
Tu recte vivis, si curas esse quod audis.

Jactamus jampridem omnis te Roma beatum:
Sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas;
Neve putes alium ſapiente bonoque beatum:
Neu, ſi te populus ſanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem ſub tempus edendi
Diſſimules; donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures:
Tene magis ſalvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui conſulit et tibi et Urbi,
Jupiter; Auguſti laudes agnoſcere poſſis.
Cum pateris ſapiens emendatuſque vocari;
Reſpondeſne tuo, dic ſodes, nomine? Nempe
Vir bonus et prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet: ut ſi
Detulerit faſces indigno, detrahet idem.
Pone, meum eſt, inquit: pono, triſtiſque recedo.
Idem, ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum,
Mordear opprobriis falſis, mutemque colores?
Falſus honor juvat, et mendax infamia terret
Quem, niſi mendoſum et medicandum? Vir bonus eſt quis?
Qui conſulta Patrum, qui leges juraque ſervat;
Quo multæ magnæque ſecantur judice lites;
Quo res ſponſore, et quo cauſæ teſte tenentur.
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrſus turpem, ſpecioſum pelle decora.
Nec furtum feci, neque fugi, ſi mihi dicit
Servus: Habes pretium; loris non ureris, aio.
Non hominem occidi: Non paſces in cruce corvos.

Sum

Sum bonus ac frugi: Renuit negitatque Sabellus.
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, et opertum miluus hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore:
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra profanis.
Nam de mille fabæ modiis cum ſurripis unum;
Damnum eſt, non facinus, pacto mihi lenius iſto.
Vir bonus, omne forum quem ſpectat et omne tribunal;
Quandocunque Deos vel porco vel bove placat,
Jane pater, clare, clare cum dixit, Apollo;
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere; da juſto ſanctoque videri:
Noctem peccatis, et fraudibus objice nubem.
Quî melior ſervo, quî liberior ſit avarus,
In triviis fixum cum ſe demittit ob aſſem,
Non video. Nam qui cupiet, metuet quoque: porro
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augenda feſtinat et obruitur re.
Vendere cum poſſis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: ſine paſcat durus aretque:
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis:
Annonæ proſit, portet frumenta penumque.
Vir bonus et ſapiens audebit dicere: Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum? tollas licet. In manicis et
Compedibus ſævo te ſub cuſtode tenebo.

Ipſe Deus, ſimul atque volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſentit: Moriar. Mors ultima linea rerum eſt.

EPISTOLA XVII.

AD SCÆVAM.

QUAMVIS, Scæva, ſatis per te tibi conſulis, et ſcis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Diſce, docendus adhuc quæ cenſet amiculus: ut ſi
Cæcus iter monſtrare velit; tamen aſpice, ſi quid
Et nos, quod cures proprium feciſſe, loquamur.
Si te grata quies et primam ſomnus in horam
Delectat: ſi te pulvis ſtrepituſque rotarum,
Si lædit caupona; Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia ſolis;
Nec vixit male, qui natus morienſque fefellit.
Si prodeſſe tuis, pauloque benignius ipſum
Te tractare voles; accedes ſiccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter; regibus uti
Nollet Ariſtippus. Si ſciret regibus uti;
Faſtidiret olus, qui me notat. Utrius horum
Verba probes ac facta, doce: vel junior, audi
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia. Namque
Mordacem Cynicum ſic eludebat, ut aiunt:
Scurror ego ipſe mihi, populo tu: rectius hoc et
Splendidius multo eſt: Equus ut me portet, alat rex,
Officium facio: tu poſcis vilia rerum,
Dante minor; quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum decuit color et ſtatus et res,

Ten-

Tentantem majora, fere præſentibus æquum:
Contra, quem duplici panno Patientia velat,
Mirabor, vitæ via ſi converſa decebit.
Alter purpureum non exſpectabit amictum;
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet;
Perſonamque feret non inconcinnus utramque.
Alter Mileti textam cane pejus et angue
Vitabit chlamydem; morietur frigore, ſi non
Retuleris pannum. Refer, et ſine vivat ineptus.
Res gerere, et captos oſtendere civibus hoſtes,
Attingit ſolium Jovis, et cœleſtia tentat:
Principibus placuiſſe viris non ultima laus eſt.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non ſuccederet. Eſto:
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui
Hic eſt, aut nuſquam, quod quærimus. Hic onus horret,
Ut parvis animis et parvo corpore majus:
Hic ſubit, ac perfert. Aut virtus nomen inane eſt,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege ſua de paupertate tacentes
Plus poſcente ferent. Diſtat, ſumaſne pudenter,
An rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi ſoror eſt, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis nec paſcere firmus,
Qui dicit; clamat: Victum date. Succinit alter:
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus paſci ſi poſſet corvus, haberet
Plus dapis, et rixæ minus et minus invidiæque.
Brundiſium comes aut Surrentum ductus amœnum,

Qui

Qui queritur ſalebras et acerbum frigus et imbres,
Aut ciſtam effractam et ſubducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, ſæpe catellam,
Sæpe periſcelidem raptam ſibi flentis: uti mox
Nulla fides damnis veriſque doloribus adſit.
Nec ſemel irriſus triviis attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lacryma; per ſanctum juratus dicat Oſirim,
Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

SI bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis ſpeciem præbere, profeſſus amicum.
Ut matrona meretrici diſpar erit atque
Diſcolor, infido ſcurræ diſtabit amicus.
Eſt huic diverſum vitio vitium prope majus,
Aſperitas agreſtis et inconcinna graviſque:
Commendat quæ ſe intonſa cute, dentibus atris;
Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, et utrinque reductum.
Alter in obſequium plus æquo pronus, et imi
Deriſor lecti, ſic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit;
Ut puerum ſævo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas.

Alter

Alter rixator de lana ſæpe caprina
Propugnat, nugis armatus: Scilicet, ut non
Sit mihi prima fides; et, vere quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera ſordet.
Ambigitur quid enim? Caſtor ſciat an Dolichos plus;
Brundiſium Minuci melius via ducat, an Appi.
Quem damnoſa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem ſupra vires et veſtit et ungit,
Quem tenet argenti ſitis importuna fameſque,
Quem paupertatis pudor et fuga; dives amicus,
Sæpe decem vitiis inſtructior, odit et horret:
Aut ſi non odit, regit; ac, veluti pia mater,
Plus quam ſe ſapere et virtutibus eſſe priorem
Vult: et ait prope vera: Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res eſt:
Arcta decet ſanum comitem toga: deſine mecum
Certare. Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis ſumet nova conſilia ac ſpes;
Dormiet in lucem; ſcorto poſtponet honeſtum
Officium; nummos alienos paſcet; ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu ſcitaberis illius unquam;
Commiſſumque teges, et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprendes;
Nec, cum venari volet ille, poemata panges.
Gratia ſic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi diſſiluit; donec ſuſpecta ſevero
Conticuit lyra. Fraternis ceſſiſſe putatur
Moribus

Moribus Amphion. Tu cede potentis amici
Lenibus imperiis; quotieſque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta caneſque,
Surge, et inhumanæ ſenium depone Camenæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis ſolenne viris opus, utile famæ,
Vitæque et membris; præſertim cum valeas, et
Vel curſu ſuperare canem, vel viribus aprum
Poſſis. Adde, virilia quod ſpecioſius arma
Non eſt qui tractet. Scis quo clamore coronæ
Prœlia ſuſtente campeſtria: denique ſævam
Militiam puer et Cantabrica bella tuliſti
Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refigit
Nunc; et, ſi quid abeſt, Italis adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas, et inexcuſabilis abſtes;
Quamvis nil extra numerum feciſſe modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus: Actia pugna,
Te duce, per pueros hoſtili more refertur:
Adverſarius eſt frater; lacus Adria: donec
Alterutrum velox Victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protenus ut moneam; (ſi quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, et cui dicas, ſæpe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem eſt;
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures;
Et ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici;
Ne dominus, pueri pulchri caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.

Qualem

Qualem commendes, etiam atque etiam aſpice; ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: Ergo,
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri.
At penitus notum ſi tentent crimina, ſerves
Tuteriſque tuo fidenter præſidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te poſt paulo ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto eſt,
Hoc age; ne mutata retrorſum te ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtemque jocoſi,
Sedatum celeres, agilem gnavumque remiſſi:
Potores liquidi media de luce Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula; quanquam
Nocturnos jures te formidare tepores.
Deme ſupercilio nubem. Plerumque modeſtus
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges, et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum;
Ne te ſemper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, et rerum mediocriter utilium ſpes:
Virtutem doctrina paret, Naturane donet:
Quid minuat curas: quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet; honos, an dulce lucellum,
An ſecretum iter et fallentis ſemita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugoſus frigore pagus;

Quid

Quid ſentire putas, quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc eſt; etiam minus: et mihi vivam
Quod ſupereſt ævi, ſi quid ſupereſſe volunt Di:
Sit bona librorum et proviſæ frugis in annum
Copia: neu fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.
Sed ſatis eſt orare Jovem quæ ponit et aufert:
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

EPISTOLA XIX.

AD MÆCENATEM.

PRISCO ſi credis, Mæcenas docte, Cratino;
Nulla placere diu nec vivere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus. Ut male ſanos
Adſcripſit Liber Satyris Fauniſque poetas;
Vina fere dulces oluerunt mane Camenæ.
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.
Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda. Forum putealque Libonis
Mandabo ſiccis: adimam cantare ſeveris.
Hoc ſimul edixi; non ceſſavere poetæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? ſi quis vultu torvo ferus, ac pede nudo,
Exiguæque togæ ſimulet textore Catonem;
Virtutemne repræſentet moreſque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis æmula lingua;
Dum ſtudet urbanus, tenditque diſertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. Proh! ſi
Pallerem caſu, biberent exſangue cuminum.

O

O imitatores, ſervum pecus; ut migi ſæpe
Bilem, ſæpe jocum veſtri movere tumultus!
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps:
Non aliena meo preſſi pede. Qui ſibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Oſtendi Latio; numeros animoſque ſequutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos et carminis artem;
Temperat Archilochi Muſam pede maſcula Sappho:
Temperat Alcæus: ſed rebus et ordine diſpar,
Nec ſocerum quærit, quem verſibus oblinat atris,
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen. Juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculiſque legi, manibuſque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuſcula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum, ac tritæ munere veſtis:
Non ego, nobilium ſcriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. Spiffis indigna theatris
Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,
Si dixi; Rides, ait, et Jovis auribus iſta
Servas: fidis enim manare poetica mella
Te ſolum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido; et, luctantis acuto ne ſecer ungui,
Diſplicet iſte locus, clamo, et deludia poſco.

Ludus enim trepidum genuit certamen, et iram:
Ira truces inimicitias, ac funebre bellum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

VERTUMNUM Janumque, liber, ſpectare videris:
Scilicet ut proſtes Soſiorum pumice mundus.
Odiſti claves, et grata ſigilla pudico;
Paucis oſtendi gemis, et communia laudas,
Non ita nutritus. Fuge quo deſcendere geſtis:
Non erit emiſſo reditus tibi. Quid miſer egi?
Quid volui? dices; ubi quid te læſerit, et ſcis
In breve te cogi, plenus cum languet amator.
Quod ſi non odio peccantis deſipit augur;
Carus eris Romæ, donec te deſeret ætas.
Contrectatus ubi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis; aut tineas paſces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: ut ille,
Qui male parentem in rupes protruſit aſellum
Iratus. Quis enim invitum ſervare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba ſenectus.
Cum tibi ſol tepidus plares admoverit aures;
Me libertino natum patre, et in tenui re
Majores pennas nido extendiſſe loqueris;
Ut quantum generi demas, virtutibus addas:
Me primis Urbis belli placuiſſe domique;

Corporis

Corporis exigui, præcanum, ſolibus aptum;
Iraſci celerem, tamen ut placabilis eſſem.
Forte meum ſi quis te percontabitur ævum;
Me quater undenos ſciat impleviſſe Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

QUINTI HORATII FLACCI EPISTOLARUM LIBER II.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

CUM tot ſuſtineas ac tanta negotia ſolus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.
Romulus, et Liber pater, et cum Caſtore Pollux,
Poſt ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aſpera bella
Componunt, agros aſſignant, oppida condunt;
Ploravere ſuis non reſpondere favorem
Speratum meritis. Diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit invidiam ſupremo fine domari.
Urit enim fulgore ſuo, qui prægravat artes
Infra ſe poſitas: extinctus amabitur idem.

Præſenti

Præſenti tibi maturos largimur honores,
Jurandaſque tuum per numen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hoc populus ſapiens et juſtus in uno,
Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cætera nequaquam ſimili ratione modoque
Æſtimat; et, niſi quæ terris ſemota ſuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit et odit:
Sic fautor veterum, ut Tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri ſanxerunt; Fœdera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis;
Pontificum libros, annoſa volumina Vatum,
Dictitet Albano Muſas in monte locutas.
Si, quia Graiorum ſunt antiquiſſima quæque
Scripta vel optima, Romani penſantur eadem
Scriptores trutina; non eſt quod multa loquamur:
Nil intra eſt olea, nil extra eſt in nuce duri:
Venimus ad ſummum fortunæ: pingimus, atque
Pſallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poemata reddit;
Scire velim, chartis pretium quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos vetereſque referri debet, an inter
Viles atque novos? Excludat jurgia finis.
Eſt vetus atque probus centum qui perficit annos.
Quid? qui deperiit minor uno menſe vel anno,
Inter quos referendus erit? vetereſne proboſque,
An quos et præſens et poſtera reſpuat ætas?
Iſte quidem veteres inter ponetur homeſte,
Qui vel menſe brevi vel toto eſt junior anno.
Utor permiſſo, caudæque pilos ut equinæ
Paulatim vello; et demo unum, demo et item unum;

Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit in fastos, et virtutem æstimat annis,
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
Ennius et sapiens, et fortis, et alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promissa cadant, ac somnia Pythagorea.
Nævius in manibus non est; at mentibus hæret
Pene recens. Adeo sanctum est vetus omne poema.
Ambigitur quoties, uter utro sit prior; aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afrani toga conveniisse Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediscit, et hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas
Ad nostrum tempus Livi scriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt: est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poetas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet; errat:
Si quædam nimis antique, si pleraque dure
Dicere cedit eos, ignave multa fatetur;
Et sapit, et mecum facit, et Jove judicat æquo.
Non equidem insector, delendave carmina Lævi
Esse reor, memini quæ plagosum mihi parvo
Orbilium dictare; sed emendata videri
Pulchraque, et exactis minimum distantia, miror:
Inter quæ verbum emicuit si forte decorum,
Si versus paulo concinnior unus et alter;
Injuste totum ducit venitque poema.
Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum, illepideve putetur, sed quia nuper:

Nec

Nec veniam antiquis, ſed honorem et præmia
poſci.
Recte necne crocum floreſque perambulet Attæ
Fabula, ſi dubitem; clament periiſſe pudorem
Cuncti pene Patres: ea cum reprehendere coner,
Quæ gravis Æſopus, quæ doctus Roſcius egit.
Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, du-
cunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, et, quæ
Imberbi didicere, ſenes perdenda fateri.
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, et illud,
Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri;
Ingeniis non ille favet plauditque ſepultis,
Noſtra ſed impugnat, nos noſtraque lividus odit.
Quod ſi tam Graiis novitas inviſa fuiſſet,
Quam nobis; quid nunc eſſet vetus? aut quid
haberet,
Quod legeret tereretque viritim publicus uſus?
Ut primum poſitis nugari Græcia bellis
Cœpit, et in vitium fortuna labier æqua;
Nunc athletarum ſtudiis, nunc arſit equorum:
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amavit:
Suſpendit picta vultum mentemque tabella:
Nunc tibicinibus, nunc eſt gaviſa tragœdis.
Sub nutrice puella velut ſi luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet, aut odio eſt, quod non mutabile
credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique ſecundi.
Romæ dulce diu fuit ac ſolenne, recluſa
Mane domo vigilare, clienti promere jura;
Cautos nominibus certis expendere nummos;

Majores

Majores audire, minori dicere, per quæ
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi ſtudio: puerique patreſque ſeveri
Fronde comas vincti cœnant, et carmina dictant.
Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Invenior Parthis mendacior; et, prius orto
Sole vigil, calamum et chartas et ſcrinia poſco.
Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod melicorum eſt,
Promittunt melici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poemata paſſim.
Hic error tamen et levis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige: Vatis avarus
Non temere eſt animus: verſus amat, hoc ſtudet unum:
Detrimenta, fugas ſervorum, incendia ridet:
Non fraudem ſocio, puerove incogitat ullam
Pupillo: vivit ſiliquis, et pane ſecundo:
Militiæ quanquam piger ac malus, utilis urbi;
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari:
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat:
Torquet ab obſcœnis jam nunc ſermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis et invidiæ corrector et iræ:
Recte facta refert: orientia tempora notis
Inſtruit exemplis: inopem ſolatur et ægrum.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret unde preces, vatem niſi Muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, et præſentia numina ſentit;

Cœleſtes

Cœleſtes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos, metuenda pericula pellit;
Impetrat et pacem, et locupletem frugibus annum.
Carmine Di ſuperi placantur, carmine Manes.
Agricolæ priſci, fortes, parvoque beati,
Condita poſt frumenta, levantes tempore feſto
Corpus et ipſum animum ſpe finis dura ferentem,
Cum ſociis operum pueris et conjuge fida,
Tellurem porco, Sylvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium memorem brevis ævi.
Feſcennina per hunc invecta licentia morem
Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit;
Libertaſque recurrentes accepta per annos
Luſit amabiliter: donec jam ſævus apertam
In rabiem cœpit verti jocus, et per honeſtas
Ire domos impune minax. Doluere cruento
Dente laceſſiti: fuit intactis quoque cura
Conditione ſuper communi: quin etiam lex
Pœnaque ſancta, malo quæ nollet carmine quemquam
Deſcribi. Vertere modum, formidine fuſtis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agreſti Latio. Sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiæ pepulere: ſed in longum tamen ævum
Manſerunt, hodieque manent veſtigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis;
Et poſt Punica bella quietus quærere cœpit,
Quid Sophocles et Theſpis et Æſchylus utile ferrent.

Tentavit

Tentavi tquoque rem digne ſi vertere poſſet;
Et placuit ſibi, natura ſublimis, et acer:
Nam ſpirat tragicum ſatis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inſcite metuitque lituram.
Creditur, e medio quia res arceſſit, habere
Sudoris minimum; ſed habet Comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. Aſpice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi;
Ut patris attenti, lenonis ut inſidioſi:
Quantus ſit Doſſennus edacibus in paraſitis;
Quam non aſtricto percurrat pulpita ſocco.
Geſtit enim nummum in loculos demittere; poſt hoc
Securus, cadat an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo Gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator, ſedulus inflat.
Sic leve, ſic parvum eſt, animum quod laudis avarum
Subruit ac reficit. Valeat res ludicra, ſi me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sœpe etiam audacem fugat hoc terretque poetam;
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti, ſtolidique, et depugnare parati
Si diſcordet eques, media inter carmina poſcunt
Aut urſum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas;
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ:
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;

Eſſeda

Eſſeda feſtinant, pilenta, petorrita, naves;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus; ſeu
Diverſum confuſa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Ut ſibi præbentem mimo ſpectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo. Nam quæ pervincere voces
Evaluere ſonum, referunt quem noſtra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuſcum.
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur, et artes,
Divitiæque peregrinæ: quibus oblitus actor
Cum ſtetit in ſcena, concurrit dextera lævæ:
Dixit adhuc aliquid? Nil ſane. Quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quæ facere ipſe recuſem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne:
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poeta; meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Ut magus; et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age, et his, qui ſe lectori credere malunt,
Quam ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi,
Curam impende brevem: ſi munus Apolline dignum
Vis complere libris; et vatibus addere calcar,
Ut ſtudio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poetæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
Solicito damus, aut feſſo: cum lædimur, unum

Si

Si quis amicorum eſt auſus reprehendere verſum:
Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati:
Cum lamentamur non apparere labores
Noſtros, ac tenui deducta poemata filo:
Cum ſperamus eo rem venturam, ut, ſimul atque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus ultro
Arceſſas, et egere vetes, et ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæ pretium cognoſcere, quales
Ædituos habeat belli ſpectata domique
Virtus, indigno non committenda poetæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui verſibus et male natis
Retulit acceptos, regale numiſma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poema
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit; Ne quis ſe, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia. Quod ſi
Judicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros et ad hæc Muſarum dona vocares;
Bœotum in craſſo jurares aere natum.
At neque dedecorant tua de ſe judicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt
Dilecti tibi Virgilius Variuſque poetæ:
Nec magis expreſſi vultus per ahenea ſigna,
Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent. Nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere geſtas,
Terrarumque ſitus et flumina dicere, et arces
Montibus

Montibus impoſitas, et barbara regna, tuiſque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis, te principe, Romam;
Si, quantum cuperem, poſſem quoque. Sed neque parvum
Carmen majeſtas recipit tua; nec meus audet
Rem tentare pudor, vires quam ferre recuſent.
Sedulitas autem ſtulte, quem diligit, urget;
Præcipue cum ſe numeris commendat et arte.
Diſcit enim citius, meminitque libentius illud,
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium, quod me gravat: ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus uſquam,
Nec prave factis decorari verſibus opto;
Ne rubeam pingui donatus munere, et una
Cum ſcriptore meo capſa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem thus et odores,
Et piper, et quidquid chartis amicitur ineptis.

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni;
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum ſic agat: Hic et
Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo;
Verna miniſteriis ad nutus aptus heriles;

Literulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quidvis imitaberis uda:
Quin etiam canet indoctum, ſed dulce, bibenti.
Multa fidem promiſſa levant, ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res urget me nulla: meo ſum pauper in ære.
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem. Semel hic ceſſavit; et (ut fit)
In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te ſi fuga lædit.
Ille ferat pretium, pœnæ ſecurus, opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dicta tibi eſt lex:
Inſequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiſcenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum; ne mea ſævus
Jurgares ad te quod epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? Quereris ſuper hoc etiam, quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, laſſus dum noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat: poſt hoc vehemens lupus, et ſibi et hoſti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præſidium regale loco dejecit, ut aiunt,
Summe munito, et multarum divite rerum.
Clarus ob id facti, donis ornatur honeſtis,
Accipit et bis dena ſuper ſeſtertia nummum.
Forte ſub hoc tempus caſtellum evertere prætor
Neſcio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque poſſent addere mentem:

I, bone, quo virtus tua te vocat: i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia—quid stas?
Post hæc ille catus, quantumvis rusticus: Ibit,
Ibit eo, quo vis, zonam qui perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adjecere bonæ paulo plus artis Athenæ:
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quærere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas impulit audax
Ut versus facerem: sed, quod non desit, habentem
Quæ poterunt unquam satis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem, quam scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes;
Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poemata. Quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque.
Carmine tu gaudes: hic delectatur iambis;
Ille Bioneis sermonibus, et sale nigro.
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? Renuis quod tu, jubet alter:
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Præter cætera, me Romæne poemata censes
Scribere posse, inter tot curas totque labores?

Hic ſponſum vocat; hic auditum ſcripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini;
Hic extremo in Aventino; viſendus uterque:
Intervalla vides humane commoda. Verum
Puræ ſunt plateæ, nihil ut meditantibus obſtet.
Feſtinat calidus mulis geruliſque redemtor:
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum:
Triſtia robuſtis luctantur funera plauſtris:
Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, et verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, ac fugit urbes,
Rite cliens Bacchi ſomno gaudentis et umbra.
Tu me inter ſtrepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, et cunctata ſequi veſtigia vatum?
Ingenium, ſibi qui vacuas deſumſit Athenas,
Ut ſtudiis annos ſeptem dedit, inſenuitque
Libris et curis, ſtatua taciturnior exit
Plerumque, et riſu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, ac tempeſtatibus Urbis,
Verba lyræ motura ſonum connectere digner?
Frater erat Romæ conſulti rhetor; ut alter
Alterius ſermone meros audiret honores:
Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille?
Qui minus argutos vexat furor iſte poetas?
Carmina compono, hic elegos; mirabile viſu,
Cælatumque novem Muſis opus. Aſpice primum,
Quanto cum faſtu, quanto molimine circumſpectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam (ſi forte vacas) ſequere, et procul audi

Quid

Quid ferat, et quare ſibi nectat uterque coronam.
Cædimur, ac totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis, niſi Callimachus? Si plus adpoſcere viſus;
Fit Mimnermus, et optivo cognomine creſcit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum ſcribo; et ſupplex populi ſuffragia capto:
Idem, finitis ſtudiis, et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina: verum
Gaudent ſcribentes, et ſe venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant; quidquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poema,
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit, quæcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
Verba movere loco; quamvis invita recedant,
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
Obſcurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum,
Quæ priſcis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc ſitus informis premit ac deſerta vetuſtas.
Adſciſcet nova, quæ genitor produxerit uſus:
Vehemens, et liquidus, puroque ſimillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua:
Luxuriantia compeſcet: nimis aſpera ſano
Levabit cultu: virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit, ac torquebitur; ut qui
Nunc Satyrum, nunc agreſtem Cyclopa movetur.
Prætulerim ſcriptor delirus inerſque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,

Quam ſapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argus,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor plauſorque theatro:
Cætera qui vitæ ſervaret munia recto
More; bonus ſane vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in uxorem, poſſet qui ignoſcere ſervis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ;
Poſſet qui rupem, et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curiſque refectus
Expulit elleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis, amici,
Non ſervaſtis, ait; cui ſic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratiſſimus error.
Nimirum ſapere eſt objectis utile nugis,
Et tempeſtivum pueris concedere ludum;
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numeroſque modoſque ediſcere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacituſque recordor:
Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ;
Narrares medicis: quod quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi monſtrata radice vel herba
Non fieret levius; fugeres radice vel herba
Proficiente nihil curarier. Audieras, cui
Rem Di donarint, illi decedere pravam
Stultitiam; et cum ſis nihilo ſapientior, ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus iſdem?
At ſi divitiæ prudentem reddere poſſent,
Si cupidum timidumque minus; tu nempe ruberes,
Viveret in terris te ſi quis avarior uno.
Si proprium eſt, quod quis libra mercatur et ære;
Quædam (ſi credis conſultis) mancipat uſus;

Qui

Qui te paſcit ager, tuus eſt; et villicus Orbi,
Cum ſegetes occat tibi mox frumenta daturas,
Te dominum ſentit. Das nummos; accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo iſto
Paulatim mercaris agrum, fortaſſe trecentis,
Aut etiam ſupra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
Emtum cœnat olus, quamvis aliter putat; emtis
Sub noctem gelidum lignis calefactat ahenum.
Sed vocat uſque ſuum, qua populus adſita certis
Limitibus vicina refigit jurgia: tanquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte ſuprema
Permutet dominos, et cedat in altera jura.
Sed, quia perpetuus nulli datur uſus, et hæres
Hæredem alterius, velut unda ſupervenit undam;
Quid vici proſunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani? ſi metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro.
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena ſigilla, tabellas,
Argentum, veſtes Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant; eſt qui non curat habere.
Cur alter fratrum ceſſare, et ludere, et ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter,
Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu
Silveſtrem flammis et ferro mitiget agrum:
Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum,
Naturæ Deus humanæ, mortalis in unumquodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.

Utar,

Utar, et e modico, quantum res poſcet, acervo
Tollam: nec metuam, quid de me judicet hæres,
Quod non plura datis invenerit. Et tamen idem
Scire volam, quantum ſimplex hilariſque nepoti
Diſcrepet; et quantum diſcordet parcus avaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus, an neque ſumtum
Invitus facias, nec plura parare labores;
Ac potius, puer ut feſtis Quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda procul procul abſit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
Non tumidis agimur velis Aquilone ſecundo;
Non tamen adverſis ætatem ducimus Auſtris:
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis uſque priores.
Non es avarus: abi. Quid? cætera jam ſimul iſto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos Lemures, portentaque Theſſala rides?
Natales grate numeras? ignoſcis amicis?
Lenior ac melior fis accedente ſenecta?
Quid te exemta levat ſpinis de pluribus una?
Vivere ſi recte neſcis, decede peritis:
Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt; potum ne largius æquo
Rideat ac pulſet laſciva decentius ætas.

QUINTI HORATII FLACCI ARS POETICA.

EPISTOLA AD PISONES.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, et varias inducere plumas
Undique collatis membris; aut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cujus, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coeant immitia; non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter
Assuitur pannus; cum lucus et ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: et fortasse cupressum

Scis

Scis ſimulare: quid hoc, ſi fractis enatat exſpes
Navibus, ære dato qui pingitur? Amphora cœpit
Inſtitui: currente rota, cur urceus exit?
Denique ſit quidvis ſimplex duntaxat et unum.
Maxima pars vatum, Pater et Juvenes patre digni,
Decipimur ſpecie recti. Brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio: ſectantem lenia nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia turget:
Serpit humi tutus nimium timiduſque procellæ:
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum ſilvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.
Æmilium circa ludum faber unus et ungues
Exprimet, et molles imitabitur ære capillos;
Infelix operis ſumma, quia ponere totum
Neſciet. Hunc ego me, ſi quid componere curem,
Non magis eſſe velim, quam naſo vivere pravo,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiem veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus; et verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit et venus, aut ego fallor;
Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici;
Pleraque differat, et præſens in tempus omittat.
In verbis etiam tenuis cautuſque ſerendis,
Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis auctor.
Dixeris egregie, notum ſi callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si forte neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum;
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia ſumta pudenter.

Et

Et nova factaque nuper habebunt verba fidem; si
Græco fonte cadent, parce detorta. Quid autem ?
Cæcilio Plautoque dabit Romanus ademtum
Virgilio Varioque ? Ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor ? cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit, ac nova rerum
Nomina protulerit. Licuit, semperque licebit
Signatum præsente nota procudere nummum.
Ut silvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt : ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos, nostraque ; sive receptus
Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
Regis opus ; steriliſve palus prius aptaque remis
Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum :
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius : mortalia facta peribunt ;
Nedum sermonum stet honos, et gratia vivax.
Multa renascentur, quæ jam cecidere; cadentque,
Quæ nunc sunt in honore vocabula ; si volet usus,
Quem penes arbitrium est, et jus, et norma loquendi.
Res gestæ regumque ducumque, et tristia bella
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter junctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.

Musa

Muſa dedit fidibus Divos, pueroſque Deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et juvenum curas, et libera vina referre.
Deſcriptas ſervare vices, operumque colores,
Cur ego, ſi nequeo ignoroque, poeta ſalutor?
Cur neſcire, pudens prave, quam diſcere malo?
Verſibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis ac prope ſocco
Dignis carminibus narrari cœna Thyeſtæ.
Singula quæque locum teneant ſortita decentem.
Interdum tamen et vocem comœdia tollit,
Iratuſque Chremes tumido delitigat ore.
Et tragicus plerumque dolet ſermone pedeſtri
Telephus ac Peleus; cum pauper et exſul uterque
Projicit ampullas ac ſeſquipedalia verba,
Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela.
Non ſatis eſt pulchra eſſe poemata: dulcia ſunto,
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adflent
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum eſt
Primum ipſi tibi: tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, vel Peleu, male ſi mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Triſtia mœſtum
Vultum verba decent; iratum, plena minarum;
Ludentem, laſciva; ſeverum, ſeria dictu.
Format enim Natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore gravi deducit, et angit:
Poſt effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Divuſne loquatur, an heros;
Maturuſne

Maturuſne ſenex, an adhuc florente juventa
Fervidus ; et matrona potens, an ſedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli ;
Colchus, an Aſſyrius ; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam ſequere, aut ſibi convenientia finge,
Scriptor. Homereum ſi forte reponis Achillen ;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget ſibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, triſtis Oreſtes.
Si quid inexpertum ſcenæ committis, et audes
Perſonam formare novam ; ſervetur ad imum
Qualis ab incepto proceſſerit, et ſibi conſtet.
Difficile eſt proprie communia dicere : tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam ſi proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, ſi
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem ;
Nec verbo verbum curabis reddere fidus
Interpres ; nec deſilies imitator in arctum,
Unde pedem referre pudor vetet, aut operis lex.
Nec ſic incipies, ut ſcriptor cyclius olim :
'Fortunam Priami cantabo, et nobile bellum.'
Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu ?
Parturiunt montes : naſcetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte !
'Dic mihi, Muſa, virum, captæ poſt tempora Trojæ,
'Qui mores hominum multorum vidit et urbes.'
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdin.

Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo:
Semper ad eventum festinat; et in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit: et quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit;
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulæa manentis, et usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat;
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor maturis dandus et annis.
Reddere qui voces jam scit puer, ac pede certo
Signat humum; gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Imberbus juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Conversis studiis, ætas animusque virilis
Quærit opes et amicitias, inservit honori;
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda; vel quod
Quærit, et inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
Dilator, spe lentus, iners, paviduque futuri;
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor castigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt: ne forte seniles

Mandentur

Mandentur juveni partes, pueroque viriles;
Semper in adjunctis ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur:
Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus, et quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. Non tamen intus
Digna geri promes in ſcenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præſens:
Ne pueros coram populo Medea trucidet;
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus;
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque oſtendis mihi ſic, incredulus odi.
Nec minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula, quæ poſci vult, et ſpectata reponi.
Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui perſona laboret.
Actoris partes chorus, officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, et hæreat apte.
Ille bonis faveatque et conſilietur amice;
Et regat iratos, et amet pacare tumentes:
Ille dapes laudet menſæ brevis; ille ſalubrem
Juſtitiam, legeſque, et apertis otia portis:
Ille tegat commiſſa; Deoſque precetur et oret,
Ut redeat miſeris, abeat Fortuna ſuperbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco juncta, tubæque
Æmula; ſed tenuis ſimplexque foramine pauco
Aſpirare et adeſſe choris erat utilis, atque
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu:
Quo ſane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi caſtuſque verecunduſque coibat.
Poſtquam cœpit agros extendere victor, et urbem

Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impune diebus;
Accessit numerisque modisque licentia major.
Indoctus quid enim saperet liberque laborum
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscæ motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem:
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps:
Utiliumque sagax rerum, ac divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
Incolumi gravitate jocum tentavit: eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo;
Ne quicunque Deus, quicunque adhibebitur heros
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna tragœdia versus,
Ut festis matrona moveri jussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum
Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo:
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil interfit, Davusne loquatur et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum;
An custos famulusque Dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar: ut sibi quivis

Speret

Speret idem; ſudet multum, fruſtraque laboret
Auſus idem: tantum ſeries junctúraque pollet:
Tantum de medio ſumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne velut innati triviis, ac pene forenſes,
Aut nimium teneris juvenentur verſibus unquam,
Aut immunda crepent ignominioſaque dicta.
Offenduntur enim, quibus eſt equus, et pater, et res:
Nec, ſi quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi ſubjecta vocatur iambus,
Pes citus: unde etiam trimetris accreſcere juſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus
Primus ad extremum ſimilis ſibi: non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos ſtabiles in jura paterna recepit
Commodus ac patiens; non ut de ſede ſecunda
Cederet, aut quarta ſocialiter. Hic et in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni.
In ſcenam miſſus magno cum pondere verſus,
Aut operæ nimium celeris curaque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poemata judex:
Et data Romanis venia eſt indigna poetis.
Idcircone vager, ſcribamque licenter? an omnes
Viſurros peccata putem mea; tutus et intra
Spem veniæ cautus? Vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Græca
Nocturna verſate manu, verſate diurna.
At veſtri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere ſales; nimium patienter utroſque
(Non dicam ſtulte) mirati: ſi modo ego et vos

Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicæ genus invenisse Camenæ
Dicitur, et plaustris vexisse poemata Thespis
Qui canerent agerentque, peruncti fæcibus ora.
Post hunc personæ pallæque repertor honestæ
Æschylus et modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude: sed in vitium libertas excidit, ac vim
Dignam lege regi: lex est accepta; chorusque
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poetæ;
Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
Ausi deserere, et celebrare domestica facta,
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium; si non offenderet unumquemque poetarum limæ labor et mora. Vos, O
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies et multa litura coercuit, atque
Præfectum decies non castigavit ad unguem.
Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone poetas
Democritus; bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam: secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poetæ,
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego lævus,
Qui purgor bilem verni sub temporis horam!
Non alius faceret meliora poemata. Verum

Nil tanti eſt. Ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exſors ipſa ſecandi.
Munus et officium, nil ſcribens ipſe, docebo;
Unde parentur opes; quid alat formetque poetam;
Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte ſapere eſt et principium et fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ:
Verbaque proviſam rem non invita ſequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, et quid amicis;
Quo ſit amore parens, quo frater amandus et hoſpes;
Quod ſit conſcripti, quod judicis officium; quæ
Partes in bellum miſſi ducis; ille profecto
Reddere perſonæ ſcit convenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, et vivas hinc ducere voces.
Interdum ſpecioſa locis, morataque recte
Fabula, nullius veneris, ſine pondere et arte,
Valdius oblectat populum, meliuſque moratur,
Quam verſus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Muſa loqui, præter laudem, nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere. Dicat
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Uncia, quid ſuperet. Poterat dixiſſe, Triens? Eu!
Rem poteris ſervare tuam. Redit uncia: quid fit?
Semis. An, hæc animos ærugo et cura peculi
Cum ſemel imbuerit, ſperemus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, et levi ſervanda cupreſſo?
Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ;
Aut ſimul et jucunda et idonea dicere vitæ.

Quidquid

Quidquid præcipies, eſto brevis: ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
[Omne ſupervacuum pleno de pectore manat.]
Ficta voluptatis cauſa ſint proxima veris;
Ne, quodcunque volet, poſcat ſibi fabula credi;
Neu pranſæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis:
Celſi prætereunt auſtera poemata Ramnes.
Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Soſiis; hic et mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignoviſſe velimus:
Nam neque chorda ſonum reddit quem vult manus ac mens;
Poſcentique gravem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo eſt?
Ut ſcriptor ſi peccat idem librarius uſque,
Quamvis eſt monitus, venia caret; ut citharœdus
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem:
Sic mihi qui multum ceſſat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terve bonum cum riſu miror; et idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas eſt obrepere ſomnum.
Ut pictura, poeſis: erit quæ, ſi propius ſtes,
Te capiat magis; et quædam, ſi longius abſtes.
Hæc amat obſcurum; volet hæc ſub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen:

Hæc

Hæc placuit ſemel; hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te ſapis; hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium ac tolerabile rebus
Recte concedi: conſultus juris, et actor
Cauſarum mediocris abeſt virtute diſerti
Meſſalæ, nec ſcit quantum Caſcellius Aulus;
Sed tamen in pretio eſt: mediocribus eſſe poetis
Non homines, non Di, non conceſſere columnæ.
Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum unguentum, et Sardo cum melle papaver
Offendunt; poterat duci quia cœna ſine iſtis:
Sic animis natum inventumque poema juvandis,
Si paulum ſummo deceſſit, vergit ad imum.
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis;
Indoctuſque pilæ, diſcive, trochive, quieſcit;
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ:
Qui neſcit verſus, tamen audet fingere. Quid ni?
Liber et ingenuus, præſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invita facies dicesve Minerva:
Id tibi judicium eſt, ea mens. Si quid tamen olim
Scripſeris, in Metii deſcendat judicis aures,
Et patris, et noſtras; nonumque prematurin annum,
Membranis intus poſitis. Delere licebit
Quod non ediderís: neſcit vox miſſa reverti.
Silveſtres homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus ac victu fœdo deterruit Orpheus;

Dictus

Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere sono testudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis;
Concubitu prohibere vago; dare jura maritis;
Oppida moliri; leges incidere ligno.
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus
Tyrtæusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit. Dictæ per carmina sortes,
Et vitæ monstrata via est; et gratia regum
Pieriis tentata modis; ludusque repertus,
Et longorum operum finis; ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, et cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est. Ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, et conjurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; sudavit et alsit;
Abstinuit Venere et Baccho. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse: Ego mira poemata pango:
Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui
est,
Et, quod non didici, sane nescire fateri.
Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas;
Assentatores jubet ad lucrum ire poeta
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Si vero est, unctum recte qui ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus

Litibus implicitum; mirabor, ſi ſciet inter-
noſcere mendacem verumque beatus amicum.
Tu ſeu donaris, ſeu quid donare voles cui;
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ; clamabit enim: Pulchre, bene, recte!
Palleſcet; ſuper his etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem; ſaliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Ac torquere mero, quem perſpexiſſe laborant,
An ſit amicitia dignus. Si carmina condes,
Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Quintilio ſi quid recitares: Corrige, ſodes,
Hoc, aiebat, et hoc. Melius te poſſe negares,
Bis terque expertum fruſtra; delere jubebat,
Et male formatos incudi reddere verſus.
Si defendere delictum, quam vertere, malles;
Nil ultra verbi, aut operam inſumebat inanem,
Quin ſine rivali teque et tua ſolus amares.
Vir bonus et prudens verſus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis allinet atrum
Tranſverſo calamo ſignum; ambitioſa recidet
Ornamenta; parum claris lucem dare coget;
Arguet ambigue dictum; mutanda notabit;
Fiet Ariſtarchus: non dicet: Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ ſeria ducent
In mala deriſum ſemel, exceptumque ſiniſtre.
Ut mala quem ſcabies aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, et iracunda Diana;

Veſanum

Veſanum tetigiſſe timent fugiuntque poetam,
Qui ſapiunt: agitant pueri, incautique ſequuntur.
Hic, dum ſublimes verſus ructatur, et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum, foveamve: licet, Succurrite, longum
Clamet, io cives; non ſit qui tollere curet.
Si curet quis opem ferre, et demittere funem;
Qui ſcis, an prudens huc ſe projecerit, atque
Servari nolit? dicam; Siculique poetæ
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Inſiluit. Sit jus, liceatque perire poetis.
Invitum qui ſervat, idem facit occidenti.
Nec ſemel hoc fecit; neque, ſi retractus erit, jam
Fiet homo, et ponet famoſæ mortis amorem.
Nec ſatis apparet, verſus cur dictitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triſte bidental
Moverit inceſtus: certe furit, ac velut urſus
Objectos caveæ valuit ſi frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo;
Non miſſura cutem, niſi plena cruoris, hirudo.

FINIS.

BRITISH MUSEUM 2 32 NOV